

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
KELAM BİLİM DALI

KUR'AN-I KERİM'E GÖRE YILDIZLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Selim ÖZARSLAN

HAZIRLAYAN
Sami ÇALIŞKAN

ELAZIĞ - 2013

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
KELAM BİLİM DALI

KUR'AN'I KERİM'E GÖRE YILDIZLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Selim ÖZARSLAN

HAZIRLAYAN

Sami ÇALIŞKAN

Jürimiz, ... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans / doktora tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. **Prof. Dr.**

2.

3.

4.

5.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve ..... sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Enver ÇAKAR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Kur'an'ı Kerim'e Göre Yıldızlar****Sami ÇALIŞKAN****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı****Kelam Bilim Dalı****Elazığ – 2013, Sayfa: IX + 75**

Çalışmamızda yıldızlar ve burçlar hakkında bilgiler verdik. Tarihi süreç içerisinde insanların yıldızlara ve burçlara bakış tarzı, yanlış bakış tarzından kaynaklanan problemler ve bu problemlerin kılıf değiştirerek günümüzde de varlığını sürdürdüğünü açıkladım. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'e ve modern bilime göre yıldızları ve burçları incelenmeye gayret ettim.

Asrımızda delâleti ilim ve fenne dayandırma çabası içerisinde olan çevreler her şeyin yaratıcısının Allah olduğu gerçeğini göz ardı etmektedirler. Bütün her şeyi ilim ve fenne yüklemeye çabalayarak yaratıcıyla bağını koparmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca burçlara ve yıldızlara olduğundan farklı anlamlar yüklemeye çalışarak kişileri farklı mecralara çekmek istemektedirler. Bu çalışmamızda asrımız insanının şüphelerine, meraklarına sorularına ve sorunlarına Kur'an'ın ışığı altında çözümler aradık. Mantık ilkelerine ve asrın anlayışına uygun bir şekilde bilimsel verilerden de yararlanarak kelam ilminin perspektifinden ışık tutmaya çalıştık. Temennimiz soruları ve şüpheleri artırmak değil azaltmaktır.

Anahtar Kelimeler: Yıldız, Burç, Sabii, Kur'an, Astroloji

ABSTRACT

Master Thesis

Stars According To Quran

Sami ÇALIŞKAN

The University Of Firat

The Institute Of Social Science Basic İslam Sciences

The Department Of Kalam Discipline

Elazığ-2013, Page: IX + 75

We have presented information about the sun signs and the stars. I have tried to explain what people think about sun signs and stars, the problems owing to their wrong point of views during history and case of these problems persist to this day by changing positions. I also try to examine stars and sun signs according to Quran and Modern science.

In our age, the groups that are in the struggle of basing the portent to the science and learning ignore the fact that Allah is the only creator of all things. They try to break the bonds with the Creator by trying to give all things to science and learning. Furthermore, trying to give different meanings to sun signs and stars, they want to divert people to the different sides. In this study, we have sought solutions to our age's doubts, concerns, questions and problems in the light of Quran. We tried to shed light on from the perspective of the science of Kalam by also taking advantage of scientific data in accordance with the principles of logic and understanding of this age. Our only desire is to reduce the questions and doubts not increase.

Key Words: Stars, Sun signs, Sabii, Qoran, Astrology

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖNSÖZ	VI
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1
1. VARLIK KAVRAMI VE MAHİYETİ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TARİHSEL SÜREÇTE YILDIZ İNANIŞLARI.....	6
1.1. Diğer Dinlerde Yıldız İnanışları	6
1.1.1. Sâbiilik	6
1.1.2. İnançları ve İbadetleri	7
1.1.3. Günümüzde Sabiiler	8
1.1.4. İslami Kaynakların Sabiilik'e Bakışı	8
1.2. Toplumlarda Yıldız İnanışları.....	9
1.2.1. İlk Uygarlıklar ve Anadolu Uygarlıklarında Yıldız İnanışları.....	9
1.2.2. Antik Yunanda Yıldız İnanışları.....	11
1.2.3. Romalılarda Yıldız İnanışları.....	13
1.2.4. İslamiyet Öncesi Araplarda Yıldız İnanışları	14
1.2.5. Aydınlanma Döneminde Avrupa'da Yıldız İnanışları.....	16
1.3. Günümüzde Burç ve Yıldız İnanışları	18
1.3.1. Yıldız ve Burç İnanışlarının Nedenleri	18
1.3.2. Yıldız ve Burç İnanışlarının Yorumu	19
1.3.3. Yıldızname Falcılık ve Medyumculuk	25

İKİNCİ BÖLÜM

2. KUR'AN-I KERİM'DE YILDIZLAR VE BURÇLAR.....	29
2.1. Kur'an'da Yıldız Anlamında Kullanılan Kelimeler Ve Bu Kelimelerin Tahlili	29
2.1.1. Necm.....	29
2.1.2. Kevkeb	31
2.1.3. Tarık.....	32
2.1.4. Sakıb	33

2.2. Kur'an-ı Kerim'de Burç Anlamında Kullanılan Buruc Kelimesinin Tahlili	35
2.3. Kur'an-ı Kerim'de Yıldızlar	36
2.3.1. Yıldızların Yaratılışları	36
2.3.2. Yıldızların Fonksiyonları	38
2.3.2.1. Yıldızların Semanın Süsü Olması	40
2.3.2.2. Yıldızların Yol Göstericiliği	41
2.3.3. Yıldızın Mecazi Kullanımları	42
2.3.4. Yıldız ve Yerlerine Yemin	44
2.3.5. Yıldızların Söndürülmesi	47
2.3.6. Yıldız Tapınmama	49
2.4. Kur'an-ı Kerim'de Burçlar	51
2.4.1. Burçların Yaratılışları	51
2.4.2. Burçlar ve Gökadalara Yemin	51
2.4.3. Burçların Fonksiyonları	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MODERN BİLİME GÖRE YILDIZLAR, BURÇLAR VE BUNLARIN

KUR'ANİ ÇERÇEVDE KIYASLANMASI	54
3.1. Bilime Göre Yıldızlar Ve Burçlar	54
3.1.1. Yıldızların Oluşum ve Gelişimleri	55
3.1.2. Önyıldız Oluşumu	56
3.1.3. Anakol Yıldızı	56
3.2. Büyük Yıldızlar ve Yıldızların Evreleri	57
3.2.1. Kütlesel Çöküş (Yıldızların Ölümü)	58
3.2.2. Yıldızların Yayılışı	59
3.2.3. Yıldızların Uzaklıkları	60
3.2.4. Yıldızların Dönmesi	62
3.2.5. Yıldızların Parlaklıkları	62
3.2.6. Burçlar	63
3.3. Modern Bilimde Anlatılan Yıldızlar İle Kur'an-ı Kerim'de Anlatılan Yıldızların Karşılaştırılması ve Kur'an'ın Bilime Bakış Tarzı	65
SONUÇ	69
BİBLİYOGRAFYA	71
ÖZGEÇMİŞ	75

ÖNSÖZ

Kelam ilminin asıl amacı insanın dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamaktır. Bu Allah'ın vaat ettiği sonsuz mutluluğu sağlayabilmenin yolu, İslam inanç sistemini doğru bir şekilde öğretilip, insanları tereddütler içerisinde bocalamadan kurtarmaktan geçer. Böyle şüphelerden arınmış bir tevhit inancına sahip insanlar, gelecekleri hakkında endişeye kapılıp, çıkmaza düşmezler.

Kelam ilminin amaçlarından biri de dinin esaslarını bozup, onları asli fonksiyonlarından uzaklaştıracak bütün sapık ve yıkıcı fikirlere, batıl inanç ve hurafelere karşı onu korumaktır. Bir batıl inanç ve hurafe niteliğini alan astroloji inancı, ahtapot misali yavaş yavaş toplumumuzu özellikle de gençleri sarmaya başlamıştır. Bu tez çalışmasını yapmaktaki amacımız gördüğümüz bu tehlikeden toplumumuzu kurtarabilmektir. Bu bağlamda bilimsel verilerden de faydalanarak yıldızlar ve burçlarla ilgili doyurucu bilgiler verip, onların bu konularda zihinlerinin netleşmesini sağlamaya gayret ettik. Gençlerimize ve toplumumuza kâinatta tek failin Allah olduğunu hatırlatarak, onları astrolojinin girdabına düşmekten alıkoymaya çalıştık. Zaten İslam dini akıl ve mantık dinidir. İslam dininin vehimler, batıl inanç ve hurafelerle herhangi bir ilgisi yoktur. Aksine dinimiz akıl dini olduğu için vehimler, batıl inanç ve hurafeler gibi safsataları ortadan kaldırmak üzere tasarlanmıştır.

Çağımız kelam problemlerinden bir kısmını incelediğimiz bu tez çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; insanlık tarihinin ilk yıllarından başlayarak, günümüze kadar geçen zaman dilimi içerisinde yıldızlara ve burçlara insanların bakış tarzını, dinlerin bunlarla ilgili düşünce sistemlerini özellikle de ismi yıldızla tapınmayla anılan Sabiilik inancını ele aldık. Ayrıca günümüzde insanların astrolojiye karşı yanlış tutumlarını bu tutumlarıyla bir nevi tarihin karanlık dönemlerindeki düşünce kalıplarına geri dönüldüğünü astroloji alanında yazılmış eserleri de dikkate alarak detaylarıyla inceledik. İkinci bölümde konuya Kur'an'ın perspektifinden bakmaya çalıştık. Kur'an-ı Kerim'de yıldızlar ve burçların geçtiği bütün ayetler ve bu ayetlerle ilgili tefsirlere yer verdik. Son bölümde modern bilime göre yıldızlar ve burçlar ve bunların Kur'ani çerçevede kıyaslanması üzerinde durduk. Bu bölümde günümüz insanının nasıl bir çıkmaza sürüklenmeye çalışıldığı, bunu önlemek için neler yapılması gerektiğini açıklamaya gayret ettik.

Tez çalışmamızda konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim ayetleri, tefsirler hadisler, kelam kaynakları, dinler tarihi ile ilgili kitaplar, modern bilim kitapları, ansiklopediler ve sözlükler taranarak elde edilen bilgiler akademik bir düzene koyulmuştur. Bu bilgileri, kelam ilminin metotları çerçevesinde incelemeye çalıştık.

En son aşamada ise araştırmamızda, kaynak taraması sonucu elde edilen verilerin danışman nezaretinde tetkik ve tahkik edilerek teze son şekli verilmiştir.

Çalışmamızın bu hale gelmesinde görüş ve düşüncelerinden gerçekten istifade ettiğim saygı değer hocam Prof. Dr. Selim ÖZARSLAN'a ve üzerimde emeği olan tüm hocalarıma, İstiklal Ortaokulundaki İngilizce öğretmenlerimiz Ayten Sancılı ile Tuba Çakaz'a ve meslektaşlarıma, son olarak da araştırmalarım sırasında bana özverili şekilde destek olan eşim Melek Hanım'a teşekkürü yerine getirilmesi gereken bir borç bilir, şükranlarımı sunarım.

ELAZIĞ- 2013

Sami ÇALIŞKAN

KISALTMALAR

a.mlf.	: Aynı müellif
ae.	: Aynı eser
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
ay.	: Aynı yer
b.	: Bin, ibn
Bkz.	: Bakınız
BSOS	: Bulletin of the school of Oriental Studies.
C	: Cilt
d.	: Doğum, doğumu
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
DİB	: Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: Editör
Ginza	: M. Lidzbarski, Ginza der schatz oder das grosse Buch der Mandaer übersetzt und erklart, Göttingen
H	: Hicri
haz.	: Hazırlayan
HG	: Harran Gawaita
Hız.	: Hazreti
JAOS	: Journal of the American Oriental Society
Jb	: Draşia d Yahya
JCAP	: Journal of Cosmology and Astroparticle Phys
krş.	: Karşılaştırınız
Ktp.	: Kütüphane, kütüphanesi
M	: Milâdî
md.	: Madde
MÖ	: Milâttan önce
MS	: Milâttan sonra
nşr.	: Neşreden
ö.	: Ölümü, ölüm tarihi
S / sy.	: Sayı

s.	: sayfa
T.D.V	: Türkiye Diyanet Vakfı
Thlz	: Theologische Litteraturzeitung
trc.	: Tercüme, tercüme eden
trs.	: Tarihsiz
v.dğr.	: ve diğerleri
vb.	: ve benzeri, ve benzerleri, ve başkası, ve başkaları ve bunun gibi
vd.	: ve devamı, ve diğerleri
vr.	: Varak
y.	: Yıl
yy.	: Yüz yıl
ZNW	: Zeitschrift für Numismatik

GİRİŞ

1. VARLIK KAVRAMI VE MAHIYETİ

Felsefenin doğuşuyla birlikte varlık kavramı ve mahiyeti üzerinde önemle durulmaya başlanmıştır. Çünkü felsefe varlığı (var oluşu) bilmeden somut problemlerle ilgilenemez ve varlık hakkında bazı temel görüşleri olmaksızın, hiçbir felsefe ayakta duramazdı. Bu nedenle varlık kavramı ve mahiyeti üzerine günümüze kadar felsefe, kelam, tasavvuf gibi ilimler tarafından çeşitli sınıflandırmalar yapılarak konu çok detaylı bir biçimde açıklanmaya çalışılmıştır. Genelde varlık kavramı ve mahiyeti hakkında yapılan sınıflandırmalar şu üç başlık altında toplanmaktadır.

1. Varlığın unsurları yönünden yapılan sınıflandırmalar: Bu madde bir varlığın var olduğunu, yani mevcudiyetinin temel unsurlarını aşağıda belirttiğimiz kavramlarla açıklar.

- a-** Cevher ve araz
- b-** Madde ve suret
- c-** Güç ve fiil; hareket ve sükun

2. Varlık çeşitleri yönünden yapılan sınıflandırmalar: Varlığı var oluş şekilleri bakımından üç noktada inceler.

- a-** Zorunlu varlık (vacibul vücud)
- b-** Mümkün varlık (mümkünül vücud)
- c-** Zorunsuz varlık

3. Mevcut durumları yönünden yapılan sınıflandırmalar: Varlığa mevcudiyetinin mahiyeti açısından yapılan yaklaşımlar belirtilen şekillerde incelenmiştir.

- a-** Mutlak varlık
- b-** Zihinde varlık
- c-** Ayanda varlık

Ancak bu yaklaşımlar, çağımız insanın birçoğunun ilgisini cezp etmemektedir. Çünkü bilim ve teknolojinin gelişmesiyle, insanların dil ve düşünce sistemlerinde köklü değişimler meydana gelmiştir. Ayrıca ortaya konulan bazı teorilerin geçerliliğini yitirmesi de bunda etkili olmuştur. Mesela yukarıda değindiğimiz varlığın unsurları yönünden yapılan sınıflandırmada yer alan cevher için yapılan açıklamada: Cevherin

atom olduğu, atomun da bir şeyin bölünemeyen en küçük parçası olduğu vurgulanmıştır. Bu yaklaşım atomun parçalanmasıyla geçerliliğini yitirmiştir.¹

19. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyılın başlarında yaşayan Abdüllatif Harputi, Batıda Aristo felsefesinin ve klasik kelâmıla iç içe geçmiş olan eski Yunan düşüncesinin geçerliliğini yitirdiğini, bunun yerine, ilimde artık deney ve tecrübenin hâkim olduğunu savunmuştur. Batıda varlık felsefesinde, artık materyalist ve pozitivist inkârcı akımların hakim olduğunu belirtmiştir. Kendi ifadeleri şöyle: “Dinin esas inançlarını içeren, asrımızda ortaya çıkan birçok bid’at ve çağdaş dinsizlere karşı koyan, dini korumak için kesin bir şekilde ortadan kaldırılması gereken, modern doyumcu felsefenin sapkınlıklarını reddetmeye yönelik, Ehli Sünnet kelamcılarına ait, bir şey bulunmamaktadır. Kitap, Hak olan dinimizi ve doğru olan kitabımızı, hile ve saptırma yoluyla savaşımların saldırısına karşı savunmak için, akıl sahiplerine örnek olabilecek bir şekilde geldi.”²

Abdüllatif Harputi, eserlerinde dinimizin bilime ve bilimsel gelişmelere ters düşmediğini açıklamıştır. Bu amaç doğrultusunda gökyüzünü, kâinatı ve bu alanlardaki ilimleri incelemiştir. Özellikle fizik, kimya, biyoloji, astronomi gibi ilimleri araştırmış ve bu konuların geçtiği ayetleri aşırı tevile gitmeden açıklamıştır.

Dil ve düşünce sistemindeki değişikliği Michel Foucault ise, şöyle ifade etmektedir: Klasik çağda varlığın işaret ettiği şeye nasıl delalet ettiği sorulmaktaydı, modern çağda varlığın işaret ettiği şeye nasıl bağlandığı sorulmaktadır. Yani klasik çağ bu soruya temsil çözümlemesi ile modern çağ ise anlama ve anlam verme aracılığı ile cevap vermiştir.³

Bu noktadan hareketle varlığı ve mahiyetini anlamada modern çağın düşünce sistemi doğrultusunda hareket etmeye çalıştık. Ayrıca çalışmamızda bilimsel verilerden de faydalanarak yıldızları ve burçları tüm ayrıntılarıyla incelemeye gayret ettik.

Varlık üzerine ortaya konulan düşüncelerin tamamını da temelde, Allah’ın varlığı ve evrenin varlığının nasıllığı oluşturuyor. Materyalist-ateist anlayışı savunanlara göre maddi evren öncesiz ve sonrasızdır, kendi açıklaması için kendisi dışında hiçbir sebebe ihtiyacı yoktur.⁴ Evrenin bir başlangıcı olduğu, bilimsel olarak 1920’li yıllardan başlayarak geliştirilen “big bang” (büyük patlama) teorisi ile ortaya konulmuştur.

¹ Bayrakdar, Mehmet, *İslam Düşünce Tarihi*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2005, 174–180

² Harputi, Abdüllatif, *Tenkihu'l Kelâm Fi Akâid-i Ehli'l İslam*, Çev: İbrahim Özdemir, Fikret Karaman, T.D.V Yay., Elazığ, 2000, 20-22.

³ Foucault, Michel, *Kelimeler ve Şeyler*, Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitapevi, İstanbul, 2001, 82.

⁴ Karl, Marx, Friedrich Engels, *Felsefe incelemeleri*, Çev: Sevim Belli, Sol yayınları, İstanbul, 1997, 22.

Günümüzde içinde bulunduğumuz evrenin başlangıcı olup olmadığı değil, bu başlangıcın tam olarak ne zaman olduğu tartışma konusudur. (Farklı hesaplama yöntemleri ile 14 milyar yıl kadar önce bu başlangıcın olduğu belirtilmektedir.) Bu teoriyle evrenin geçmişinin başlangıcı olan, hareketsiz, yumurtadan daha küçük bir nokta mı, yoksa yokluk mu olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır. Buda maddeyi ilah gibi gören materyalist-ateistler açısından, maddi evrenin öncesiz ve sonrasız olduğunu zannettikleri için, çok büyük bir yıkım olmuştur.⁵

Durum böyle olunca olay varlık çeşitleri yönünden yapılan sınıflandırmaya kaymaktadır. Varlık ve yokluk konusunda ise evrenin başlangıç anında tekillik denilen küçük bir nokta kabul edilmesi ya da yokluk kabul edilmesi durumunda bildiğimiz tüm fiziksel yasalar yok olmuş demektir. Bu durumda tekillığe yönelik sorular, fiziksel yasalar yok olduğu için artık fiziksel değil, metafiziktir. Tekillik iki bakımdan yoklukla eşdeğer görülür. Birincisi tekillikğin var olduğu yerde ne uzay vardır ne de zaman. Dolayısıyla uzay ve zaman dışı herhangi bir maddeninse var olması imkânsızdır. İkincisi fiziksel formüllerin tamamında, tekillik aşamasında sonsuz değerler meydana gelir. Ancak maddi olan değerlerin hiçbiri sonsuza eşit olamayacağı için bu durumda bildiğimiz tüm fiziksel yasalar yok olmuş demektir. Bu nedenle fiziksel yasalar yok olduğu için artık yasalar fiziksel değil, metafiziktir.⁶

Evrenin varlığının bir başlangıcı olduğu, big bang (büyük patlama) teorisi ile ispatlanmıştır. Ve evren yaratıldığı günden beri genişlemektedir. Evrenin kütlesi genişleme nedeniyle sürekli büyümektedir. Rus bilim adamı Aleksandr Fridman ve bazı bilim adamları, evrenin kütesinin doyum noktasına ulaşınca, kütle çekim etkisiyle, önce yavaşlayacağını sonra duracağını ve bunun neticesinde büzülerek kendi içine çökmeye başlayacağını savunmaktadırlar. İçine çöken evren "big crunch" (büyük çöküş) olarak isimlendirilen aşırı bir ısı ve sıkışmayla neticelenerek başlangıç anındaki gibi minik bir tekillığe dönecektir. Bu da, evrendeki bütün cisimlerin sistemleriyle beraber bozularak, her şeyin tamamen yok olması demektir. Big crunch teorisi evrenin sonunun nasıl olacağıyla ilgili olası üç teoriden biridir.⁷ Bu teori üçüncü bölümde işlediğimiz büyük yıldızlar ve kütesel çöküş başlıkları altında sunduğumuz yıldızın ölümü ile büyük bir paralellik göstermektedir.

⁵ Taslaman, Caner, *Big Bang ve Tanrı*, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2006, 30–31.

⁶ Taslaman, Caner, *Modern Bilim Felsefe ve Tanrı*, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2008, 11–12.

⁷ www.tr.wikipedia.org/wiki/BüyükÇöküş

Konuya Kur'anî çerçeveden bakacak olursak, gökbiliminin günümüzdeki kadar gelişmediği dönemde, Kur'an-ı Kerim'de gökyüzünün yaratılışından ve genişlediğinden şu şekilde bahsedilir: "Göğü kudretimizle biz kurduk ve şüphesiz (onu) genişleticiyiz."⁸ Yüzyılımızın başlarına kadar bilimsel alanda kabul edilen tek görüşe göre, "maddi evren durağan, öncesiz ve sonrasızdır. Kendi açıklaması için kendisi dışında hiçbir sebebe ihtiyacı yoktur." şeklindeydi. Fakat evrenin varlığının bir başlangıcı olduğu ve sürekli genişlediği astronomi biliminin gelişmesiyle anlaşılmıştır. Özellikle gözlem araçlarının gelişmesiyle, sürekli ve uzun süreli yapılan gözlemler sonucu yıldızların ve gök cisimlerinin birbirlerinden uzaklaştıkları fark edilmiştir. Tıpkı şişirilen bir balon üzerindeki noktaların birbirlerinden uzaklaşması gibi, yani balon büyüyüp genişledikçe üzerindeki noktaların arası açılır. Gökyüzünde de durum aynıdır. Yıldızların ve gök cisimlerinin birbirlerinden uzaklaşmaları, evrenin büyüyüp genişlemesi demektir.

Konuyla ilgili diğer bir ayette ise "Yazılı kâğıt tomarlarının dürülmesi gibi göğü düreceğimiz günü düşün. İlk yaratmaya başladığımız gibi, yine onu (eski durumuna) iade edeceğiz. Üzerimize aldığımız bir vaat olarak biz bunu muhakkak yapacağız."⁹ denilmektedir. Görüldüğü gibi Allah (c.c) yarattıklarından, evrenden bahsediyor. Bu da bizim için bilim veya bilimsel veri olabiliyor. Bilim ve teknoloji geliştikçe de bunu daha iyi anlıyoruz. Ayrıca bunlar, Kur'an'ın İlahi bir kelam olduğunu ispatlamaktadır. Burada modern bilim bulgularının 1400 yıl önce nazil olmuş Kur'an ayetleriyle nasıl uyum içinde olduğunu, hatta pek çok bilimsel keşfin ardında bilime yol gösteren bu ayetlerin bulunduğunu gözler önüne seriyoruz. Amacımız Kur'an-ı Kerim'i günümüzdeki bilimsel gelişmelere doğrulatmak değil, bilakis Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin, günümüzdeki bilimsel gelişmelerle paralellik göstermesidir. Aslında eksikliklerini görerek kendisini düzeltme konumunda, şüphesiz her zaman modern bilim olacaktır. Çünkü Kur'an, tüm evrenin yaratıcısı ve hakimi olan Allah'ın sözüdür.

Evrende zerreden küreye, habbeden kubbeye kadar mükemmel bir yaratma ve tasarım vardır. Bu mükemmel tasarımı, bir su damlasının yaratılmasından tutun da güneşten binlerce kez daha büyük yıldızlarda rahatlıkla görebiliriz. İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda, tüm bilimsel ve teknolojik gelişmelere rağmen henüz tam anlamıyla dünyayı, yıldızları, evrenin yapısını kavrayamamışızdır. Dünya üzerinde bile denizlerde ve okyanuslarda keşfedilmemiş binlerce canlı türü mevcuttur. İnsanlık olarak

---

⁸ Zariyat, 51/47

⁹ Enbiya, 21/104

henüz var olanı keşfedememişken, evrenin yaratılmasının ne kadar büyük bir olay olduğunu siz düşünün. Ayrıca bizler hiçbir şeyi yoktan yaratamazken (ufacık bir nesneyi bile), birde milyarlarca yıldızlı evreni göz önüne alırsak bu yaratmanın mükemmelliğini daha iyi anlarız. Dolayısıyla eksikliklerini görerek kendisini düzeltme konumunda, şüphe yok ki, her zaman modern bilim olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TARİHSEL SÜREÇTE YILDIZ İNANIŞLARI

1.1. Diğer Dinlerde Yıldız İnanışları

1.1.1. Sâbiilik

Sâbiiler kendilerine “Mandenler” veya “Nasuralar” adını verir. Manden tüm halk için kullanılırken, din adamları, kavmin önderleri ve atalarına Nasura diye hitap ederler. Sâbiileri Araplar Subbi ya da Subbâ diye isimlendirir. Sâbiilerin en belirgin özellikleri vaftizci bir toplum olmalarıdır. Sâbii kelimesi sab fiilinden türetilmiş ve bu kelime de Mandence’de suya batırmak manasındadır. Bu sebeple de, bu topluluğa Sâbiî ismi verilmiştir. Dilleri Mandence’dir. Sâbiiler’den, Kur’an’da üç ayrı yerde¹ bahsedilmektedir. Bu üç yerde de onların ehli kitapla birlikte zikredilmesi ve onlardan “Allah’a iman edenler” diye söz edilmesi sebebiyle, ilk dönemlerden itibaren Sâbiiler’in kim oldukları, nerede yaşadıkları Müslümanlarca merak edilmiştir. Müslümanlar bu konuda arayış içine girmiş ve İslam araştırmacıları Sâbiiler hakkında inceleme yapmaya başlamışlardır. Sâbiiliğin tarihi gelişimi hakkında şu sonuçlara ulaşılmıştır: Sâbiiliğin ana vatanının neresi olduğu konusunda bu üç görüş öne çıkmaktadır. Bunlardan birincisi batı İran bölgesi olduğu, ikincisi Babil bölgesi olduğu, üçüncü görüş ise Filistin-Ürdün bölgesi olduğudur.²

Abbasi Halifesi Me’mun döneminde (813–833) ölüm tehditlerinden kurtulmak isteyen “Harraniler” (Harranlı putperestler) hayatta kalabilmek için kendilerini Sâbiiler olarak gösterdiler ve günümüze kadar ulaşan bir yanlış anlayışın ortaya çıkmasına neden oldular. Aslında putperest olan Harraniler’in Sâbiiler ile hiç bir ilgileri yoktu. 833 yılından itibaren Sâbiî adını almışlar ve Harranlı Sâbiiler diye isimlendirilmişlerdir. Sâbii adını almalarından sonra birçok Harrani, Bağdat gibi önemli merkezlerde Sâbii adını kullanarak ünlü oldu ve Sâbiilik adı altında kendi inançlarını yayma fırsatı buldu. Bu nedenle Abbasi Halifesi Me’mun dönemindeki İslam âlimleriyle sonraki İslam âlimleri arasında önemli görüş farklılıkları bulunmaktadır. X. asırda Bağdat ve Harran’da çok sayıda sâbiî bulunmaktaydı. Ancak XI. asrın ortalarına doğru Harran’da sâbiilik yok olmuştur. Biruni ve el-Bağdadi gibi bazı araştırmacılar, Sâbiileri, Harran

¹ Bakara, 2/62, Maide, 5/69, Hac, 22/17

² Gündüz, Şinasi, “Sâbiilik”, *DİA*, İstanbul, 2008, 35. cilt, s.341–342.

Sâbiileri ve Vasıt Sâbiileri olarak ikiye ayırırlar. Biruni Harraniler'in Abbasiler devrinde Sâbii ismini aldıklarına işaret eder. Bunlar güney Irak'takileri gerçek Sâbiiler olarak kabul ettiler. Bu araştırmacılar, Harranlıların gerçek Sâbii olmadıklarını ve bu adı sonradan aldıklarını da açıkladılar.³

1.1.2. İnançları ve İbadetleri

Sâbiiler Işık Kralının kuzeyde yaşadığına ve dolayısıyla ışık âleminin de kuzeyde olduğuna inanırlar. Bu nedenle ibadetlerini kuzeye dönerek yaparlar ve tapınakları kuzeye bakar. Buna karşılık karanlık âlemi ise güneyde yer almaktadır. Bazı günleri uğursuz sayarlar. Bayramları vardır. Baharın gelişini kutladıkları günler en önemli bayramlarıdır. Sâbiiler'in tapınaklarına "Mandi" denilir ve Mandilere sadece din adamları girebilir. Vaftiz uygulamaları en önemli ibadetleri olduğu için tapınaklarını akarsu yanında yaparlar.⁴

"Bütün din mensuplarının dünyada yaptıklarına karşılık olarak ahirette uhrevi bir cezanın olacağını kabul etmelerine rağmen, genellikle cezanın eylemlerine karşılık hak edildiği kadar devam edip, bir gün sona ereceğini düşündükleri rivayet edilir. Bunlara örnek verecek olursak Sâbiilerle Brahmanların cehennem azabının yedi bin (7000) devir süreceğini daha sonra bir gün kesinlikle sona ereceğine inandıkları bildirilir."⁵

Sâbiiler dinlerinin ışık elçilerince ilk insana öğretildiğini ve sonra nesilden nesile günümüze kadar geldiğini savunurlar. Sâbiiler her ne kadar kendi dinlerini Âdem ile birlikte var olan bir proto-din olarak görseler de tarihi vesikalar Sâbiiliğin Hıristiyanlık öncesi dönemden çok fazla gerilere götürmemektedir.⁶

İbnül-Esir'e göre: "Zerdüşlükten önce Farslar'ın Hıristiyanlıktan önce de Rumların mensup oldukları din sâbiilikti. Rumların Sâbiiler'de ki gibi, isimlerini yedi gezegenden alan yedi adet putları vardı."⁷

Harran Sâbiilerinin inanç sistemleri ise şu şekildedir: Harran Sâbiileri, evreni yaratan ve evrenin mutlak hâkimi olarak Allah'ı görüyorlardı ve Ona inanıyorlardı. Ancak insanın Allah'a ulaşması imkânsız olduğundan dolayı Allah'a sadece ruhanilerle

³ www.dunyadinleri.com/sabailik.html.

⁴ Gündüz Şinasi, *Sabiiler Son Gnostikler*, Vadi Yay. Ankara, 1995, 60–62.

⁵ Özarlan, Selim, *İslam'da Ölüm ve Diriliş Öğretisi*, İnci Ofset, Konya, 2001, 327; Bkz. Makdisi, Mutahhar b. Tahir, *Kitabü'l-Be'd ve't Tarih*, Bağdat, Mektebetü'l-Müsenna, trs. 1.Cilt, 184–203.

⁶ Gündüz, Şinasi, *Sabiiler Son Gnostikler* 15.

⁷ İbnül-Esir, *el-Kâmil Fit-Tarih*, Çev.Ahmet Ağırakça, Beşir Eryarsoy, Yunus Apaydın, Zülfikar Tüccar, Hikmet Nşr., İstanbul, 2008.

ulaşılabilir ve ibadet edilebilir. Yedi gezegen bu ruhanilerin heykelleridir. Tüm ruhanilerin kendine ait bir heykeli ve bütün heykellerin de yörüngeleri vardır. Ruhaninin o heykele nispeti ruhun cesede nispeti gibidir. Sabiiler, bu ruhanileri İlâh kabul ederler. Heykelleri de Rab kabul ederler. Fakat ruhanîlerin heykelleri olan gezegenlerin devamlı gözlerinin önünde olmaması sebebiyle arayış içine girdiler. Çözümü onları temsil eden putlar edinmede buldular.⁸

1.1.3.Günümüzde Sabiiler

Sabiiler İslam'ın ortaya çıkışından sonra iyice azalmışlardır ve zamanla bu inanç yok olma noktasına gelmiştir. Günümüzde Sabiiler'in büyük çoğunluğu Basra, Bağdat gibi şehirlerde, Fırat ve Dicle kıyılarında ve Irak'ın güneyindeki Karun Nehri uzantısında yaşamlarını sürdürmektedirler. Bunun yanı sıra İsveç, Danimarka, Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada olmak üzere birçok batı ülkesinde yaşayan Sabii cemaatleri bulunmaktadır. Günümüzde dünya üzerinde 80.000 ile 100.000 civarında Sâbii olduğu tahmin edilmektedir.⁹

1.1.4.İslami Kaynakların Sabiilik'e Bakışı

Sabiiliği genel anlamda yıldızlara ve puta tapıcılık olarak gören Şehristani, Sabiiler'i eski (ilk) Sabiiler ve Harranlılar diye ikiye ayırır. Ayrıca Hz. İbrahim dönemindeki Sabiiler'den bahseder. İlk Sabiiler'le Hz. İbrahim dönemindeki Sabiiler'i kastetmiştir. Ona göre Hz. İbrahim döneminde Sabiiler'in yanı sıra Hanifler denilen bir gurup daha vardı.¹⁰

İslam fakihleri tarafından Sabiiler'le ilgili farklı hükümler verilmiştir. Çünkü Sabiiler hem ehli kitaba benzetiliyor hem de müşriklere benzetiliyordu. Bazı fakihler Sabiileri müşrikler gibi kabul etmiş, kestiklerinin yenilemeyeceği ve kadınlarıyla da evlenilemeyeceği görüşünü savunmuşlardır. Bazı fakihler ise onları ehli kitap kabul etmişler bu nedenle de Sabiiler'in ehli kitapla aynı muameleye tabi tutulacağını söylemişlerdir. İmamı Azam, Hıristiyanlıktan doğan Sabiilik'i ehli kitaptan kabul etmiştir ki, bunlar İncil okurlar. İmameyn ise sabiilerin ehli kitap olmadıkları görüşünü benimsemişlerdir. Ancak, yıldızlara tapınan Harran Sabiiler'inin ehli kitap olmadıkları

⁸ Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'ân Dili*, Azim Dağıtım, İstanbul, 1992, 4 Cilt, 153 vd.

⁹ Gündüz, Şinasi, "Sabiilik", *DİA*, İstanbul, 2008, 35. cilt, s.344.

¹⁰ Şehristani, Muhammed Abdülkerim, Çev: Mustafa Öz, *İslam Mezhepleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005, s. 180 vd.

hakkında fakihler görüş birliği içerisindeyler. Ebu Bekir er-Razi, Ahkâmul Kur'an'da; "Günümüzdeki Sabiiler arasında ehli kitap bulunmamaktadır. Esasında Yahudi ve Hıristiyanlardan başka ehli kitap kabul edilecek bir toplum bulunmamaktadır." Onları ehli kitap sayan fakihler, Mecusilerin ehli kitap sayılması noktasından hareketle Sabiiler'i de ehli kitap kabul etmiş olmalıdır.¹¹

Gündüz'e göre ilk dönem (hicri ilk iki y.y) İslam âlimleriyle sonraki dönem İslam âlimleri arasında Sabiiler'in kim oldukları ve nerede yaşadıkları konusunda görüş farkı vardır. İlk dönem âlimleri Sabiiler'in yaşadıkları yer olarak güney Mezopotamya'yı gösterirler. İlk döneme ait kaynakların hiçbirinde Harran'dan veya yıldız tapınmadan bahsedilmemektedir. Sonraki döneme ait kaynakların birçoğunda ise Sabiiler'in Harran'da yaşadıkları, yıldızlara, gezegenlere ve bunlara ait putlara tapındıkları belirtilir. Ayrıca Basra ile Vasıt arasında yaşayan Bataklık Sabiiler'i diye farklı bir Sabii gurubu olduğunu, bunların inanç ve ibadet yönünden tamamen farklı olduklarını aktardılar. M.S 10. yüzyıldan itibaren Harranilerden ilmî sahada şöhret bulmuş pek çok bilgin yetişmiştir. Bu da sonraki dönem İslam âlimlerinin Sabiiler'in inanç ve ibadetleri başlığı altında Harraniler'in inanç ve ibadetlerini işlemelerine neden olmuştur. Gerçek Sabiiler güney Mezopotamya'da yaşayan ve sonraki döneme ait kaynaklarda Bataklık Sabiiler'i ya da Muğtasilah (vaftiz olanlar) gibi isimlerle adlandırılan guruptur. Klasik İslami kaynaklarda Sabiiler'le ilgili verilen bilgiler daha ziyade gözleme dayalı olup Sabiiler'in gerçek yapılarını yansıtmada konusunda oldukça yüzeyseldir.¹²

1.2. Toplumlarda Yıldız İnanışları

1.2.1. İlk Uygarlıklar ve Anadolu Uygarlıklarında Yıldız İnanışları

Yıldızların veya astrolojinin insan hayatındaki yerini araştırırken insanın yaşam sürecinde geçirdiği evreleri göz ardı etmemek gerekiyor. İnsanlar buzul yatakları nehir vadilerine, geniş ve verimli alanlara dönüştüğünde buralara yerleşmeye başladılar. Bu verimli alanlar, onların göçebe hayattan yerleşik hayata geçişlerinin sebeplerinden biri olmuştur. Sıcaklığın ve nemin artması ile bereketli, verimli araziler oluştu. Artık insanlar, toprağı ekip biçerek besinini yetiştirecek tecrübeyi kazanmaya başlamıştı. İlk medeniyetler daha çok ılıman bölgelerde, su kenarlarında kurulmuştur. İlkel insan dön-

¹¹ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 4 Cilt, 166-169

¹² Gündüz, *Şinasi, Sabiiler Son Gnostikler*, 4-9

minden kalma çevresel ve mevsimsel değişikliklerle, ilgili bilgiler araştırılıyordu. Eski gelenekleri, yöntemleri yeni sorunlara uygulamaya ve çözümler bulmaya çalışıyorlardı. Bu yerleşik dönemin en önemli ihtiyacı ya da sorunu hava şartlarını öğrenmekti. Çünkü tarımla geçinen insanlar için hava şartları çok önemlidir. Bu yeni dönem, insanına hava koşullarını öğrenmeyi dayatıyordu. İşte bu ihtiyacın meydana getirdiği zorlama, hava şartlarını ve buna paralel gökyüzünü incelemeye başlamalarına neden oldu. Belirli şekilleri isimlendirip, hangi zaman aralıklarında göründüklerini kendilerine göre yorumladılar. Yıldızların konumlarını yön bulmada, Ay ve Güneş'in konumlarını da zamanı belirlemede kullanmışlardır. Gözlem ve ölçüme çalışmalarında yer vermeye başlayınca da astronomiye geçmiş oldular.¹³

Babillilerin yerleşim alanları, Irak topraklarında yani Fırat ile Dicle nehirleri arasında bulunuyordu. Bunlar tarımla uğraşiyor, Çin, Hint, Yunan ve Mısır ile ticaret yapıp kültür alış verişinde bulunuyorlardı. Babilliler, M.Ö. 2000'li yıllarda çok sayıda yıldızın konumunu gözlemlemişler ve bunları kaydetmişlerdir. Gökyüzünü, yıldızların biçimlerine, konumlarına göre çeşitli bölgelere ayırarak bunlara hayvan ve eşya isimleri gibi adlar takmışlardır. Günümüzde de gözlemlediğimiz takımyıldızlarının birçoğu Babilliler tarafından isimlendirilmiştir. Merkür ve Venüs'ü gözlemlemişler ve Venüs'ün evre gösterdiğini bulmuşlardır. Bu Venüs'ün evre göstermesi olayı ancak M.S. 1610 yılında teleskopla Galile tarafından gözlenmiştir. O dönemde bu gökyüzü olayının Güneş ışığının yansmasıyla alakalı olduğunu tespit etmişler ve Venüs'ün Güneş çevresinde yörünge hareketi yaptığını ortaya çıkarmışlardır. Eski putperest toplumlarda astronomi ve astroloji sözcükleri eş anlamlıydı. Gözlemleri de genelde astroloji amaçlı olduğundan Babilliler, gezegenlerin hareketleriyle ilgili konum gözlemleri de yapmışlardır.¹⁴

Babilliler başlıca yedi yıldızı Tanrıça kabul ederlerdi. Bu yıldızların adlarına putlar yapılarak onlara takdis ve takdimde bulunarak tapınırlardı. Herkesin kendine ait bir mabedi ve o mabette putu vardı. Buralarda buhurlar yakılır, dualar okunur ve çeşitli mistik hareketler yapılarak bu putların yakınlığı kazanılmaya çalışılırdı.¹⁵ Bu şekilde yıldızlarla Tanrılar arasında ilişki olduğuna inanılması nedeniyle bu çağlarda astrolojiye karşı çok büyük bir yöneliş oluşmuştur.

¹³ Aydın, Cemal, Ethem Derman, Halil Kırbıyık, Osman Demircan, Zeki Aslan, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, Kriter Yayınları, İstanbul, 2012, 55–65

¹⁴ Aydın, Cemal ve Arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 60–70

¹⁵ Razi, Fahreddin, *Mefatihü'l-Ğayb*, Huzur Yayınları, Lütfullah Cebeci, Sadık Doğru, Sadık Kılıç, Suat Yıldırım, 1995, 20. Cilt, 480–484

Babillilere göre kral ile dünyanın durumu bir birine bağlı idi. Bu nedenle, hava koşulları, tarım ürünleri ve krallığın genel durumu ile de yakından ilgilenirlerdi. Babilliler M.Ö. beş ve altıncı yy.da astronomi konusunda en üst düzeye ulaşmışlardır. Ay ile Güneş tutulmalarının dönemli olduğunu, bir tutulmanın 18 yıl 10 gün (gerçeğinden sadece bir gün sapma var) sonra tekrar oluşacağını hesaplamışlardır. Bu bilgiler Antik Yunan astronomisinin temelini oluşturmuştur. Babilliler astrolojinin temelini oluşturarak insanlığa olumsuz yönde etki yapmışlardır ancak yaptıkları gözlemlerle de astronominin temelini oluşturarak insanlığa çok büyük katkı sağlamışlardır. O dönemin din adamları, gök cisimlerinin hareketine ve buldukları duruma bakarak kralın yazgısı, kaderi hakkında yorumlar yaparlardı. Ay ve Güneş tutulmasını, kuyruklu yıldızları, kurban edilen hayvanların iç organlarının koşulları şeklindeki işaretleri yorumluyorlardı. Din adamları karaciğerin durumu ile dış dünya arasında ilişki kurmuşlardır. Denklik ilkesi veya benzerlikler yasası böyle oluşmuştur. Bu benzerlikler yasası yalnızca sakatat okumada değil başka nesne veya nesnenin içinde yer aldığı koşullarla dış dünya arasındaki ilişkiyi görebilmede kullanıldı. Gökyüzü ve gökyüzünde meydana gelen olaylar okunarak dünya arasında ilişkiler kurulması gibi. Bu ilkenin temelinde benzerlikler yatmaktadır. Örneğin balık suda yaşar. Denklik ilkesi yardımıyla balık, Zodyak'a göre burçlar kuşağı sembollerinden biri olan balık burcuyla ilişkilendirilir. Böylece balıklar su işaretli olur.¹⁶

Babilliler astronominin temelini oluşturmuşlarsa da modern astronominin temelini de Mezopotamyalılar oluşturmuşlardır. Mezopotamyalılar mitolojiye ve dini inançlara dayanan astronomiden matematiksel astronomiye geçişi sağlamışlardır.

1.2.2. Antik Yunanda Yıldız İnanışları

Yunanlılar, Mısır ve Babillilere kıyasla uygarlıkta geri kalmalarına rağmen, sistemli yapılanmaları Yunanlıları daha özgür ve daha yeni düşüncelere açık kılıyordu. Fazla boş zamanlarının olması nedeniyle, gözlem yapmaya uzun zaman ayırabilmişlerdir. Gözlemedikleri evrenin uygun bir modelini oluşturmuşlardı. Yunanlılar Astronomik olaylardan çok onların nedenleri üzerinde durmuşlar ve ilk evren modellerini oluşturmuşlardır. Eski Yunanlılar yıldızların ve hareketlerinin Tanrılarla ilişkili olduğunu kabul etmişlerdir. İşte Tanrılarla bağ kurdukları bu düzgün

¹⁶ Bayraklı, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, Bayraklı Yayınları, İstanbul, 2009, 10 Cilt, 307-309.

daireysel hareket var sayımı Kepler zamanına kadar astronomik düşüncenin vazgeçilmeyen bir var sayımı olarak kabul görmüştür.¹⁷

Yunanlıların bilinen ilk doğa filozofu olan Tales yıldızların hareketleri ve gezegenlerle ilgili yorumda bulunmamıştır. Tales'le aynı çağda yaşayan Anaksimander Yer'in uzayda yüzen bir silindir olduğu görüşünü benimsemiştir. Pisagor, gözlemlere dayandırdığı bulgularından, Yer'in küre biçimli olduğuna inanmıştı ama döndüğünü kabul etmemişti. Dokuz farklı gök cismi devamlı gözleniyordu, bunlar: Yer, Ay, Güneş, beş gezegen ve sabit yıldızlardı. Pisagor okuluna göre on farklı gök cismi Yer'in eşi tarafından örtüldüğü için hiç görünmeyen bir ateş merkezi etrafında yörünge hareketi yapmaktaydı. Anaksagoras, Yunanistan'a düşen demirli bir göktaşının, Güneşten geldiğine inanarak, Güneş'in yakın olduğuna, küçük olduğuna ve bileşiminde erimiş demir olduğuna inanmıştır. Yine Anaksagoras'a göre Ay, Güneş kadardı ve Güneş'in ışığını yansıtıyordu. Plato evrende geometrik bir düzenin var olduğuna inanmıştır. Gök cisimleri Ay, Güneş ve gezegenler arasındaki uzaklıkları geometrik seri ile göstermiştir. Eudoksus, Yer merkezli evren modelini kurma ve gezegenlerin düzensiz hareketlerini açıklayabilmek için ikincil çember kavramını ortaya atmıştır. Aristo, Hipparchus ve Ptolemy gibi ilim adamları tarafından geliştirilen bu modelde gezegenlerin görünen hareketi açıklanabiliyordu. Ancak teknoloji gelişip gözlem duyarlılığı arttıkça, modelden olan sapmaları açıklamak için ikincil yörüngeleri artırmak bir gereklilik halini almıştır. Aristo, Yer'in çok büyük bir küre olduğunu iki çok önemli delil sunarak göstermiştir. Bu deliller şunlardır: Ay tutulması sırasında, Yer'in Ay üzerindeki gölge sınırının geniş bir yay olması ve Yer üzerinde güneye gidildikçe yeni yıldızların görünür olması bu iki delili ileri sürmüştür. Aristo, Kutup ışması, akan yıldız ve kuyruklu yıldızların Yer'in üst atmosferinde oluştuğunu ileri sürmüştür. Aristo döneminde yaşayan Heraklit ise, Merkür ve Venüs'ün Güneş etrafında dolandığını, Yer'in kendi eksenini etrafında döndüğünü, evrenin somut olduğunu ileri sürmüştür. Ancak Aristo'nun görüşleri kabul görmüş, bu düşünce ise kabul görememiştir. Aristo'nun bu görüşleri etkisini Avrupa'da Rönesans dönemine kadar sürdürmüştür. Aristo'nun yaşadığı dönemde (M.Ö, 384–322) beş gezegen, Ay ve Güneşin sihirli yedi sayısını oluşturduğuna inanılıyordu. Tek Tanrılı dinlerdeki yedi gök söylemi, bir haftanın yedi gün olması, notaların yedi olması vb. Yer'in etrafında 7 gök cisimine

¹⁷ Bayraklı, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, Bayraklı Yayınları, İstanbul, 2009, 10.Cilt, 308–310.

ilişkin 7 görünmeyen kristal kürenin evreni 7 katmana ayırmasından kaynaklanıyordu. Aristarkus, Güneş merkezli evren modelini savunmuştur. Güneş'in Ay'a göre yirmi kat daha uzakta olduğunu (açı ölçümü yanlış fakat düşünce doğru) hesaplamıştır.¹⁸

Yunanlılar genel olarak yeryüzündeki yaşam ile evren arasında ilişki kurmaya çalıştılar. Babil astrolojisi bir önceki başlık altında detaylı bir şekilde anlattığımız gibi gök cisimleri ile yeryüzündeki olaylar arasında ilişkiler olduğunu varsayıyordu. Yunanlılar da Babil astrolojisindeki bu düşünce sistemini benimsediler. Yunanlılar kendi evren modellerini astrolojiyi de içerecek biçimde yeniden düzenlediler. Antik Yunanda bulunan düşünce okullarının çok büyük bir kısmı yıldızların astrolojik etkilerine inanıyor ve onu kendi özgün düşünce sistemlerine yamıyorlardı. Yunanlılar özgür istenç (irade) gibisinden felsefi bir kavramı astrolojiye sunarak onu daha ince duruma getirdiler. Çünkü eğer kişinin kaderini yıldızlar belirliyorsa, kişinin kendi hayatını ilgilendiren konularda rolü ne idi? Bu kararlar zaten yıldız konularınca belirlenmemiş miydi? Eğer astrolojik öngörüler doğru ise, kişinin özgür iradesinden bahsedilmezdi. Bu da Yunanlıların sağduyusuna ve deneyimlerine aykırıydı.¹⁹

1.2.3. Romalılarda Yıldız İnanışları

Astrolojiye en fazla inanan ve onun üzerine çalışmalar yapıp yazgıcı astrolojiyi hayatın merkezine yerleştiren Romalılar olmuştur. M.S. 1. yy. ortalarından sonra başa geçen imparatorların tamamı astrologların (yıldızların) dayattığı biçimde yaşadılar. Romalıların dış gücünü astrologlar ve astroloji inancı, öylesine etkiledi ki, Roma Senatosu M.Ö. 139 yılında aldığı bir kararla astrologları ve imparatorlukta yıkıcı politik faaliyetlerde bulunan yabancıları ülkenin sınırları dışına attılar. Bu şekilde bir önlem olarak astrologların zararlı etkilerini ortadan kaldırmaya ve yeni fikirlerin yayılmasını engellemeye çalıştılar. Fakat astrolojinin etkilerini ortadan kaldıramadılar. Aksine Roma politikasında giderek astroloji daha etkili olmaya başladı. Çünkü Romalıların yıldızlara özellikle de kuyruklu yıldızlara ilişkin batıl inançları çok derindi. Buda astrolojinin hayatın her alanına nüfuz ettiği gibi politik hayata da hızla nüfuz etmesine neden oldu. Roma mahkemelerinde astrologlar daima hazır bulundurulurdu. Astroloji Roma'da öyle etkili bir politik ve psikolojik güç haline almıştı ki, astrologlar imparatorun yazgısını bile belirleyecek hale gelmişlerdi. Öyle ki Julius Ceasar'ın suikastını astrolojik

¹⁸ Aydın, Cemal ve Arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 65–75

¹⁹ Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, 10.Cilt, 309–310.

öngörüler söylüyordu. Romalıların yıldızlara ilişkin batıl inançlarından biri de kişi öldükten sonra ruhunun gökyüzüne yükselerek yıldız olarak yerleşeceğidir.²⁰

Batlamyus 2. yüzyılda Roma'da yaşamıştır. Çok meşhur bir ilim adamıdır. Astronomi ve astroloji alanında önemli eserler vermiştir. Batlamyus'un ilimsel etkileri, Kopernic ve Kepler dönemine kadar devam etmiştir. O dünyanın hareket etmediğini ve yerkürenin kâinatın merkezinde olduğunu savunmuştur. Yıldızların ve gök cisimlerinin ise dünyanın üzerinde devrederek döndüğünü belirtmiştir. Batlamyus'a göre yıldızlar ve gök cisimleri, hiç bir zaman bozulmaz ve yok olmazlar. O, yağmur ve kar yağışını incelemiş, onların gökten inmediğini tespit etmiştir. Meteorolojik tahminleri, yıldızların doğuş ve batış zamanlarını belirleyen takvimler hazırlamıştır.²¹

İlginçtir astronomi alanında Batlamyus'un ortaya koyduğu düşüncelerin etkileri zamanla geçerliliğini yitirdiği halde, astroloji alanındaki etkileri günümüzde bile devam etmektedir.

1.2.4.İslamiyet Öncesi Araplarda Yıldız İnanışları

İslamiyet'ten önce Araplar, daha çok Yunan kültürünün özelliklerini ve eserlerini koruyan Romalılarla temas halindeydiler. İslamiyet öncesinden başlayarak Araplar, astronomiye ilgi duymuşlardır. Roma İmparatorluğu'nun koruduğu Yunan eserlerini Lâtineden Arapçaya çevirmişlerdi.²²

Kur'an-ı Kerim'de "Gece ve gündüz, güneş ve ay Allah'ın varlığının delillerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin. Eğer gerçekten Allah'a kulluk ediyorsanız, onları yaratan Allah'a secde edin."²³ buyrulmaktadır. Bazı müfessirler bu ayette muhatabın Sâbiîler olduğu manasına gelen yorumlar yapmışlarsa da²⁴ bu yorumlara katılmak mümkün değildir. Zira İslamiyet'ten önce Arap toplumundaki putperestlik inancının gök cisimlerine kutsallık yükleyen düşünce sistemleriyle aralarında sıkı bir bağ mevcuttu. Arkeolojik kaynaklar, İslamiyet'ten önce Arabistan'ın güneyinde ay, güneş ve Zühre (Aster, İşter) yıldızından oluşan üçlü Tanrı inancına sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Civar kültürlerde daha yaygın olan bu inanç sistemlerinin giderek İslam'ın ortaya çıktığı Hicaz bölgesine de sıçradığı anlaşılmaktadır. İslamiyet'ten önce Arap toplumunda güneşe tapınmanın başlangıcı

²⁰ Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, 10. Cilt, 310–311.

²¹ Aydın, Cengiz, Gülseren Aydın "Batlamyus", *DİA*, İstanbul, 1992, 5. cilt, 196–199.

²² Aydın, Cemal ve Arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 70–71

²³ Fussilet 41/37

²⁴ Bkz. Zemahşerî, IV, 392; Râzî, XXVII, 129; İbn Âşûr, XXIV, 299.

milattan öncesine kadar uzanır. Cahiliye döneminde gök cisimleriyle ve güneşle ilişkisi olduğuna inanılan birçok Tanrı veya put ismi kullanılmaktaydı. Bunlardan Kur'an-ı Kerim'de Menât'la beraber anılan Lât ve Uzzâ²⁵ müşriklerin taptıkları putlardan bazıları olup bunlar güneşi temsil eden birer tanrıça kabul ediliyordu. Özellikle İslamiyet'ten önce Arabistan'ın güneyinde Ved ismini taktıkları ay tanrısına çok büyük önem verirlerdi. Semûd ve Lihyân gibi kuzey Arabistan kitabelerinde de Ved adına rastlanmakta, keza Kur'an-ı Kerim'de Cahiliye Tanrıları arasında Ved adı da zikredilmektedir.²⁶ Arabistanın Kuzeyinde ve Hicaz bölgesinde Abdülved (ay'ın kulu), Abdüşşems (güneşin kulu) gibi erkek adlarının kullanılması, bu bölgelerde güneşe ve aya tapınmanın çok fazla olduğunu ortaya koyan diğer kanıtlardandır. Bu bilgiler ışığında konuya yaklaşırsak, İslamiyet'ten önce Arap toplumunda tapılan birçok putun güneş, ay, yıldızlar ve diğer bazı gök cisimlerini temsil ettiği aşikârdır. Bu nedenle bu ayetin muhataplarını Sâbiîler'le sınırlama çabaları doğruyu yansıtmamaktadır. Ayrıca Sâbiîlikle ilgili kısımda detaylı bilgi aktarılmıştı. Kur'an-ı Kerim'in indirildiği dönemde Arap toplumunda güneş, ay, yıldızlar ve diğer bazı gök cisimlerine doğrudan doğruya tapınma olmasa da bunları temsil eden putlara tapınılmaktaydı.²⁷

Yıldızlar ilk çağlardan itibaren Araplar için, geceleri yönlerini tespit ederek kolay bir şekilde yollarını bulmaya yarayan birer işaret olmuştur. Bunun yanında rüzgârın ne zaman eseceğine, yağmur ve karın ne zaman yağacağına, sıcak ve soğğun ne zaman olacağına dair meteorolojik olaylara ve iklim değişikliklerine yol açıklarına inanıldığı ve mevsimlerin artarda gelişlerinin alâmeti sayıldıklarından yıldızlar devamlı gözlemlenmişlerdir. Câhız bu konudaki halk bilgilerinin önemli bir birikim oluşturduğuna işaret eder. İlmi usullerle temellendirilmemiş sadece gözlemlere dayanan bu birikim cahiliye dönemi edebiyatında özellikle de atasözü ve şiirlerde çok zengin bir şekilde görülmüştür. Arapların ilmi envâ' adını verdikleri gözlemler sonucu oluşan bu zengin edebiyattaki envâ' terimi şu anlama gelmektedir. Bir yıldızın veya takımyıldızının batarken, ters istikamette eş zamanlı olarak batan yıldıza karşılık bir yıldızın doğmasına envâ' denir. Dolayısıyla envâ' terimi yıldızın hem doğuşunu hem batışını ifade etmektedir. Araplarda bir yıldızın doğuşu ile batışının farklı olayları meydana getirdiğine inanılmaktadır. Bu edebiyatta geçen yıldız isimleri ve bu

²⁵ Necm 53/19.

²⁶ Nûh 71/23.

²⁷ Karaman, Hayrettin, Mustafa Çağrıncı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, *Kur'an Yolu*, D.İ.B.Y. Ankara, 2007, IV, 613-614.

yıldızların doğuşu ile batışının meydana getirdiği farklı hadiseler dilden dile, nesilden nesile aktarılmıştır. Bu bilgilerin aktarımı çeşitli formüllerle sözlü şekilde ve devamlı göklerin yeri yönettiği biçimindeki kadim inanca dayandırılarak yapılmıştır. Cahiliye Arapları, büyük olasılıkla Mezopotamya ve Kuzey Sami uygarlıklarından da etkilenecek oluşturdukları bu astroloji - meteoroloji karışımı ilkel kozmolojik öğretilerde yıldızlara bir tür ulûhiyet nispet ederek beklentileri doğrultusunda yıldızlara dua etmişlerdir. Ve yıldızları yağmurun yağması, sıcak veya soğuk havaların başlaması, suların çekilip kabarması, bitki örtüsünde değişiklik olması, bereket ya da kıtlık meydana gelmesi ve çeşitli rüzgâr veya fırtınaların çıkması gibi tabii olayların faili kabul etmişlerdir. Envâ' bilgisi hakkında kaleme alınmış son eserlerden birinin yazarı olan İbnü'l-Ecdâbî, Arapların envâ' disiplinine bakışının İslâm öncesi ve İslâm sonrasında uğradığı köklü değişikliğe işaret etmektedir. Yazara göre Cahiliye Arapları yıldızları bazı tabiat olaylarının yaratıcıları olarak kabul etmekle küfre düşmüşlerdir. Bu konuda İslâm inancına uygun görüş sahibi olan Araplar ise envâ'ı yalnızca belli tabiat olaylarının vaktini gösteren işaretler şeklinde değerlendirmişlerdir. Bu anlayışa göre envâ', Allah'ın âdeti üzere meydana gelen belli olaylar için belirli vakitler olmaktan başka bir anlam taşımaz. İslâm'daki tevhit ilkesinin Arapların envâ' hakkındaki düşünce sistemlerinde dönüştürücü bir rol oynadığı kesin olarak ortaya çıkmıştır.²⁸

1.2.5. Aydınlanma Döneminde Avrupa'da Yıldız İnanışları

Avrupa'da astroloji 10. yy.dan itibaren etkili olmaya başlamıştır. Astrolojinin Avrupa'da yayılarak etkili olmaya başlaması Toledolu John'un doğru çıkmayan şu astrolojik öngörüsü sonrası olmuştur. 1186 senesinde terazi burcunda o ana kadar keşfedilen yedi gezegenin bir doğru boyunca dizileceklerini hesaplaması ve gezegenlerin bu konuma geldiklerinde çok büyük olaylar, felaketler yaşanacağını iddia etmesiydi. Gezegenler bir doğru boyunca dizildi fakat herhangi bir felaket veya olumsuzluk yaşanmadı. Bu olay astronominin zaferi astrolojinin yıkımı olması gerekirken ikisi de çok güçlendi. Çünkü Helenistik dönemde olduğu gibi bu dönemde de astronomi ile astroloji birbirine karıştırıldı. Bu olaydan sonra Rönesans Avrupa'sındaki Üniversitelerde astronomi kürsüleri kuruldu. Astroloji tekrar entelektüellerin ilgi alanına girdi. Bir kez daha astrologlar mahkemelerde resmi olarak yer almaya başladılar. Astrologların mahkemelerde yer alması önce İtalya'da sonra

²⁸ Çelebi, Muharrem, "Envâ' ", *DİA*, İstanbul, 1995, 11. cilt, 257-258.

Fransa'da görüldü. Gök cisimlerinin insanın hayatını şekillendirdiğine inanılmaya başlandı. Dönemin bilim adamları dahi, astronomik gözlemlerini astrolojiden bağımsız yapamadılar. Gezegenlerin hareketlerini düzenleyen yasaları bulmaya çalışan Kepler, Plato düşüncesinin bir ürünü olan "kürelerin uyumu" adlı bir söylencenin etkisi altında otuz yılını boşa harcadı. Rönesans Avrupa'sında astroloji halkın tamamını etkiledi ve hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline geldi. Astronomi de ise, İslam dünyasında bu alandaki çalışmalar önemini kaybetmeye başladığı zamanlarda Rönesans'la birlikte, Orta Avrupa bilim merkezi olma yolunda ilerliyordu. İslâm dünyasından alınıp tekrar Latinceye çevrilen kitaplardan astronomi öğrenilip, üniversitelerde okutuluyordu. Gayeleri denizcilerin yön ve konum hesaplamaları yapabilmeleri, dini günlerin belirlenmesi ve genel olarak takvimde düzenlemelerin yapılması ihtiyacıydı. Bu dönemde asıl gelişme gözlemsel değil kuramsal çalışmalarda olmuştur. Doğal olarak bu son gelişmeler astrolojinin hızlı yükselişini durdurmuştur. Ayrıca Kepler'in bunda büyük bir payı vardır. Kepler, Rönesans döneminin sonralıyla aydınlanma döneminin başlarında yaşadı. Oldukça çalkantılı olan bu dönemde, batıl inançlar, büyü, feodalizm ve emperyalizm birbiriyle sıkı sıkıya örüntülüydü. Bunun yanında akılcılık yükseliyor, gerçekliğe olan ilgi de artıyordu. Kepler gezegenlerin yörüngeleri ile hareketleri arasında matematiksel bir bağlantı olduğunu düşünüyor ve bunu bulmaya çalışıyordu. Yunanlıların gezegenler arası harmonik ilişkilerinin varlığını savunan evren görüşü düşüncesini çökertti. Ardından bilim için çok önemli bazı yasalar keşfetti.²⁹

Kepler'in keşfettiği bilim için çok önemli üç yasa:

a) Gezegenlerin yörüngesi elips şeklindedir. Bütün gezegenler odaklarından birinde Güneş bulunan bu elips yörüngelerde hareket ederler.

b) Güneş etrafında dolanan gezegenleri Güneş'e birleştiren doğru parçası eşit zamanlarda eşit alanlar tarar.

c) Elipsin yarı-büyük ekseninin küpü ile gezegenlerin dolanma dönemlerinin karelerine olan oranı sabittir.

Özellikle bu yasaların keşfedilmesinden sonra, astroloji uzun zaman sürecek bir gerileme dönemine girmiştir. 1608 yılında teleskop keşfedilmiştir. Mekaniğin kurucularından Galile teleskopunu kullanarak, çok önemli keşiflerde bulunmuşlardır. Kopernik, Galile ve Kepler gibi bilim adamlarının bulguları, gezegenleri gerçek konumlarına yerleştirmişti. Gezegenler, yasalara göre Güneş'in etrafında dönüyordu ve

²⁹ Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, 10.Cilt, 311-312.

isteyen herkes bu yasaların doğruluğunu denetleyebilecekti. Kepler'in keşfettiği yasaları, Newton'un bulduğu çekim kanunu, Descartes'in analitik geometrisi ve Mendel'in genetik yasaları izledi. Bu dönemde (1700'lü yıllarda) modern teleskoplar geliştirilmiştir. Paris'te, Greenwich'de ve Berlin'de gözlemevleri kurulmuştur. Yerküre ile Güneşin ve Mars ile Güneşin birbirine olan uzaklıkları hesaplanmıştır. 1706 yılında ilk kez bir kuyruklu yıldızın yörüngesi hesaplanarak kuyruklu yıldızların atmosferik olaylar olmadıkları, onların aslında atmosferin çok ötesinde yer alan gök cisimleri oldukları keşfedilmiştir. Bulunan her bir bulgu, astrolojinin yıkılmaz abidesinden bir taş söküyor ve çöküşünü hızlandırıyordu.³⁰

Bireyin kişiliğini, karakterini yıldızlar ve gezegenlerin mistik etkisi değil, kalıtım yani atalarından aldığı genler belirliyordu. Astrolojinin, bireyin kişiliği ve karakteri üzerinde oynadığı düşünülen rol de zamanla unutuldu. Çağdaş bilim, astroloji gibi geçici değil, kalıcı görünüyordu. Fakat aydınlanma çağı da astrolojinin tam anlamıyla çöküşünü başaramamıştı. Daha sonraları Fransa ve Almanya başta olmak üzere astroloji yeniden hortlamaya başladı ve birinci dünya savaşından sonra çok hızlı bir şekilde yayıldı.³¹

1.3. Günümüzde Burç ve Yıldız İnanışları

1.3.1. Yıldız ve Burç İnanışlarının Nedenleri

"İnsan tarih boyunca gerek kendi gerekse çevresiyle ilgili bilinmezleri anlayıp keşfetmeye, geleceği hakkında bilgi sahibi olmaya ve böylece kendi kaderine hükmetmeye çalışmıştır. Pek tabii ki bunda, bilinmeyene ve esrarengiz olana karşı duyulan merak ve tecessüsün de önemli etkisi vardır. Bu sebeple insanlar ilk dönemlerden itibaren gizli yönleriyle ve gelecekleriyle ilişkin olarak ileri sürülen iddia ve ipuçlarına karşı ilgisiz kalmamış, onun bu özelliği sihir, büyü, fal, kehanet, medyumculuk gibi uğraşların toplum katmanlarında yer edinmesine hatta revaç bulmasına zemin hazırlamıştır."³²

İşte bu sebeplerle astroloji bir hurafe niteliğinde insanlığı meşgul etmiş ve ediyor. Astronomi bilimi, göksel cisimler, onların hareket tarzı ve yapısı hakkında bize oldukça doyurucu bilgiler vermesine rağmen astroloji hala varlığını devam ettirmektedir. İnsanların hâlâ falcılıkla, astrolojiyle, yıldız name ile ilgilenmesinin

³⁰ Aydın, Cemal ve Arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 70–75.

³¹ Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, 10.Cilt, 312–313.

³² Özarlan, Selim, *Çağımız İnanç Problemleri*, Hilal Matbaacılık, Elazığ, 2009, 91.

nedeni, önceki paragrafta anlatıldığı gibi merak, esrarengizlik gibi psikolojik ihtiyaçlardır. Bu psikolojik ihtiyaca, bir de bilgisizliği eklersek, insan astrolojinin girdabından çıkamaz hale gelmektedir. Kendi inançlarını, davranışlarını sebep-sonuç ilişkisi içinde analiz edemeyen, Allah ile kâinatı ve insan hayatındaki ilişkileri bilemeyen insanlar kurtuluşu astrolojide, falcılıkta arayacaklardır.³³

"Uzay ve bilgi çağını idrak eden modernleşmeyle birlikte bireyselleşme sürecinde bulunan günümüz insanı, her yönden olduğu gibi manevi ve kültürel yönden de kendinden, varlığına neden olandan (Tanrı), dini değerlerinden uzaklaşmakta egonun kucağına düşerek ruhsal-psikolojik bunalımları yaşamaktadır. Günümüz insanın içinde bulunduğu bunalımların temelinde hiç şüphesiz ki, pozitivist eğitim ve dünya görüşü, kapitalist düşüncelerin beslediği maddeci hayat anlayışı, dini değerlere sırt çevirmiş maddeci ilim anlayışı ve âlemin mekanist açıdan izahı bulunmaktadır. Toplumda bu zihniyet yerleşince, diğer problemler kendiliğinden ortaya çıkmıştır."³⁴ Bütün bu bileşenler çağımız insanının olaylara sağlıklı bakamamasına, geleceğini yıldız falı, burçlar gibi hurafe ve batıl şeyler üzerine kurmaya çalışmasına neden olmaktadır.

1.3.2.Yıldız ve Burç İnanışlarının Yorumu

Astroloji, insan kaderi ve karakteri üzerine göksel cisimlerin etkilerinin neler olduğunun araştırılmasına ve aktarılmasına denir. Yani gökyüzündeki burçlar, yıldızlar ve gezegenlerin insanların hayatlarına yön veren etkilerini araştırır ve onlara bu etkileri haber verir. Astroloji Yunanca bir kelimedir. "Astro" yıldız manasına gelmekte "logos" ise bilgi manasına gelmektedir. Astroloji bu iki kelimenin bir araya gelmesinden türemiştir.³⁵ Astrolojiye göre, bireyin kişiliği ve karakteri çocuk dünyaya geldiği zaman, o anda oluşur. O an dünyaya gelen bireyin kişiliği, karakteri yani kaderi, gökyüzündeki burçlar, yıldızlar ve gezegenlerin konumu ne gösteriyorsa ona göre şekillenir. Yıldız haritasında, görünen potansiyel etkiler, kişinin doğduğu, büyüdüğü, yaşadığı, bulunduğu ortam ve konumlarla çok yakından ilişkilidir. Fakat bu etkinin varlığı hakkında herhangi bir bilimsel kanıt mevcut değildir. Yıldız haritası bütün bu bileşenlerin çerçevesinde yorumlanmayı gerektirir. Astroloji'de canlı cansız her şeyin doğum haritası çıkartılabildiği öne sürülmektedir. İnsanların, ülkelerin, hayvanların vb. yıldız haritası çıkartılabileceği, örneğin ülkeler kuruldukları zaman, yıldız haritaları meydana

³³ Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, 10.Cilt, 308.

³⁴ Özarlan, Selim, *Günümüz İnanç Problemleri*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2012, 1.

³⁵ Genel Kültür Ansiklopedisi, *AnaBritannica*, Ana Yay. İstanbul, 2004, 3. Cilt, 180–181.

gelmektedir. Osmanlı devleti kurulduğu an, Osmanlı'nın yıldız haritası oluşmuştur.³⁶ Böyle bir inanış tevhit inancına tamamen aykırıdır.

Günümüzde hemen hemen herkes tarafından bilinen, Zodyak'a göre 12 burç kuşağı sırası: Koç, Boğa, İkizler, Yengeç, Aslan, Başak, Terazi, Akrep, Yay, Oğlak, Kova, Balık. Bu sıralamaya göre bir burcun burçlar kuşağında yani Zodyak'ta kaçınıcı burç olduğu öğrenilebilir deniliyor. Aslında 13 burç takımyıldızı kuşağı vardır. Yunancada yılan anlamına gelen ophiuchus unuttuğumuz bir burçtur. Ayrıca her takımyıldızı farklı büyüklükte olduğu için eşit derecede şekillenmiş 12 takımyıldızıyla yılı 12 eşit parçaya bölemezsiniz. Son bölümün burçlar kısmında ayrıntılı olarak anlattığımız için burada kısaca değinelim.

İnsanlık tarihinin ilk yıllarından günümüze kadar geçen süre içerisinde yıldızlar ve burçlar hakkındaki yanlış inanışlar çeşitli şekillere bürünerek devam etmiştir. Birinci bölümün başından itibaren ayrıntılı olarak ele aldığımız bu süreçte Müslüman toplumlarda İslamiyet'in gelişine kadar, Avrupa'da ise aydınlanma dönemine kadar yıldızlar ve burçlar (astroloji) kişinin yazgısı, serveti ve sağlığının bilinmesinde, ülkelerin kuruluş ve yıkılış zamanlarının belirlenmesinde etkin rol oynuyorlardı. Kişinin yaşamasını, ölmesini, yağmurun yağışını bir yıldızın doğup batmasına veya gezegenlerin mistik etkisine bağlamışlardı. İslamiyet'in gelişi ve aydınlanma döneminde yıkılan bu yanlış inanışlar kılıf değiştirerek günümüzde tekrarlanmaktadır. Kişinin karakterinin, kimliğinin büyük bölümünü kalıtım (atalarından aldığı genetik bilgiler) bir bölümünü de çevre belirliyordu. Bu bilimsel olarak ispatlanmış olmasına rağmen astroloji ile uğraşanlar buna bir çıkış yolu buldular. O da şu: Günümüz astrolojisinde kader kavramı şu şekilde değerlendirilir. Kişinin karakter yapısı olduğu gibi, bu karakter yapısına nüfuz eden, göksel tesirler de vardır. Bu nedenle astroloji insanın kişiliğini ve hayatını etkileyen tek faktör değildir. Astroloji, kalıtım yani atalarımızdan aldığımız genler (DNA) ve çevrenin, insanın karakteri ve hayatı üzerinde etkili olduğunu kabul eder. Dolayısıyla yıldız haritasının doğru yorumlanabilmesi ve bütün bu bileşenlerin tahlil edilebilmesi için, astrologların bireyle yüz yüze görüşmesi gerekir.³⁷ Günümüzde astrolojiyle uğraşanlar hiçbir bilimsel dayanağı olmayan bu görüşlerini insanların büyük çoğunluğuna kabul ettirmişlerdir. Hatta İslami çizgide olduğu bilinen bazı yazarlar bile bu görüşleri benimsemişlerdir. Örneğin Sevim Asımgil

³⁶ Aksoy, *Burçlar Kitabı*, 24.

³⁷ Asımgil, Sevim, *Burçlar Nedir?*, Timas yay., İstanbul, 2010, 10-11.

astrolojiyle ilgili burçlar ve burçlar nedir? Gibi eserler kaleme almıştır. Dinî meselelerde hassasiyetiyle bilinen bu yazar burç inanışlarını biraz yumuşatarak eserlerinde işlemiştir. Buda insanların astrolojiye bakış tarzını etkilemekte ve bu yanlış görüşleri benimsemeye sevk etmektedir.

Astrolojide burçlar gruplandırılmıştır ve her biri üç burçtan oluşan dört gruba ayrılmıştır: Ateş elementi, toprak elementi, hava elementi ve su elementi. Bireyin grubu bilinirse temel kişilik özelliklerinin daha iyi anlaşılabilirdiği varsayılır.³⁸

- Ateş burçları; Koç, Aslan ve Yay'dır.
- Toprak burçları; Boğa, Başak ve Oğlak'tır.
- Hava burçları; İkizler, Terazi ve Kova'dır.
- Su burçları; Yengeç, Akrep ve Balık'tır.

Elementlere göre burçların uyumları şu şekildedir. Ateş grupları hem kendi gruplarıyla, hem de hava gruplarıyla, su grupları da hem kendi gruplarıyla, hem toprak gruplarıyla uyumlu kabul edilir. Bununla beraber Astrolojide yıldız haritası devamlı önemli bir yere sahiptir.

Fakat bütün bu anlatılanlar burçları gruplandırma, elementlere ayırma ve elementlere göre burçların uyumlaşmaya çalışılmasının temel sebebi şudur: Bir grupta üç tane burç tahmininde bulunmuş oluyorsunuz, bir grup da iki gurupla uyumlu kabul ediliyor bu da altı tane burç eder. Dolayısıyla tutturma şansı en az % 50 olmuş olur. Burçların uyumları ve bunun gibi şeyler insanları aldatmaktan ibarettir. Ancak buna rağmen günümüz insanların birçoğu bunları hayatlarının vazgeçilmezi gibi görmektedirler. Örneğin bir evlilik öncesi kişinin aradığı en temel şey eş adayının hangi burçtan olduğudur. İnsanlar hangi burçtan olduklarını bilmek ve kendilerini tanıtırken bunu söylemek zorunda hissediyorlar. Çünkü bu çağda hangi burçtan olduğunu bilmeyen kimse olamazmış. Bunu bilmemek cahillikmiş gibi yansıtılıyor. Hangi burçtan olduğunu ve burcunun özelliklerini bilmek hatta burcunun karakteristik özelliklerini sergilemek her şeyden önemliymiş gibi gösteriliyor. Öyle ki oldukça inatçı davranışlar sergileyen kişiye niye böyle davrandığı sorulduğunda koç burcundan olduğunu, burcunun tipik özelliklerini yansıttığını dolayısıyla davranışlarının normal olduğunu söyleyebilmektedir. İnsanlar bu şekilde belli kalıplara sokulmakta ve onlarda bu kalıpların dışına çıkamayacağı düşüncesi (öğrenilmiş çaresizlik) hâkim olmaktadır.

---

³⁸ Aksoy, Sevinç, *Burçlar Kitabı*, Omega Yayınları, İstanbul, 2003, 21.

Burçların, yıldız namenin söylediklerinin doğru çıktığı büyük bir kesim tarafından kabul edilmektedir. Yani bu kişilerde burçlara tam bir teslimiyet söz konusudur. Aslında burçların karakteristik özellikleri yazılırken o kadar yuvarlak ifadeler kullanılıyor, burçların her biri için o kadar çok karakter özelliği yazılıyor ki bunların tutmaması imkânsız. Dikkatli bakılırsa burçların özelliklerinin birbirine benzediği görülür. Örneğin duygusallık belirgin özelliklerinden biri olmayan bir burca “aslında içten içe duygusaldırlar” diye yazıp bu burca mensup duygusal insanları da ikna edebiliyorlar. İnsanlar zaten bazı özellikler tuttuktan sonra diğerlerine kendilerini inandırmaya başlıyorlar. Üstelik burç özellikleri genellikle insanların sahip olmak istedikleri özellikler olduğu için herkes burcunu çok seviyor ve gerçek olmasını istiyor. Yani neredeyse bütün burçlar yaratıcı, zeki ve özgür ruhludur. Ayrıca yıldız name, yıldız falı gibi işlerle uğraşanlar ve bunları meslek haline getirenler insanların hayatlarında başına gelmesi muhtemel olayları belirleyip bunu muğlâk (kişiler tarafından farklı anlaşılabilen) ifadelerle bireylerin durumuna göre (yaş, cinsiyet, statü gibi) tahmin etmektedirler. Kişinin öncelikle yaşı öğrenilir. Gençlik çağındaysa kısmeti olduğu söylenir. Bu kısmet sözcüğü evlilik, iş ve daha birçok anlamı bünyesinde barındırır. Örneğin halk arasında ne kısmetsiz adammış veya kısmetin buymuş gibi ifadeler sıklıkla kullanılır. Görüldüğü üzere kısmet sözcüğü böyle çok geniş bir anlama sahip olduğu için özellikle gençlik çağındaki bir bireyin her hangi bir kısmetinin olmaması neredeyse imkânsız gibi görünmektedir. Birde unutulmamalı ki bozuk saat bile bir günde iki sefer doğruyu göstermektedir. Ama maalesef bunlar bilinmesine rağmen insanlar yine de burçlara, yıldız nameye, yıldız falı gibi şeylere inanmaya devam etmektedirler.

İbn Haldun ilk etapta yıldızların dört unsurdan oluşan cisimlerdeki değişmeler üzerinde doğal bir etki meydana getirip getirmediği meselesini inceler, eğer böyle bir etki varsa bu etkinin tecrübe ile bilinip bilinemeyeceği konusunu araştırır. Tecrübî bilginin de oluşabilmesi için sürekli ve düzenli olarak tekrarlanan hadiselerin gözlemlenmesi gerektiğini savunur. Böyle bir gözlemi yıldızların üzerinde gerçekleştirmenin asırlar alacağını, bu nedenle de bu konuda kesin bilgiye ulaşılamayacağını söyler. İbn Haldun, bu konuda Batlamyus'un Kitâbü'l-Kaza ale'l havadis isimli astrolojik eserinden de istifade etmiştir. Yazar, hem güneş ve ayın dünya üzerinde gözle görülür doğal etkilerinden yola çıkarak diğer yıldızların yedi gezegenden iki veya daha fazlasının aynı burcun aynı derecesinde aynı hizaya geldiği zaman etkilerinin

değişip değişmediğinin anlaşılabilceği iddiasını inandırıcı bulmamaktadır. Hem de güneş ve ayın dünya üzerinde gözle görülür doğal etkilerinden yola çıkarak yedi gezegenden iki veya daha fazlasının aynı burcun aynı derecesinde aynı hizaya geldiği zaman aralığında yapılacak kıyaslamalara göre, yeryüzünde yeni bir dinin veya devletin ortaya çıkacağı gibi olaylar hakkında astrolojik yorumlarda bulunmanın tecrübî bilgiyle ilgisini sorgulamaktadır. İbn Haldun'a göre yapılan bu tahminlerin tamamı zandır. Yıldızlar bir etken değildir. Yani yıldızların etkisiyle herhangi bir olay meydana gelmez. Yıldızların böyle bir etkisinin olduğunu kabul etmek tevhit inancını zedeler.³⁹

Abdüllatif Harputi, astronomi bilimine çok büyük önem vermiştir. Kevkebi cisimler başlığı altında, gezegenler ve yıldızları incelemiştir. Gezegenlerin sayısı eski bilginlere göre 7 tanedir. Kendi dönemindeki bilginlere göre ise gezegenler 12 tanedir. Ay yerkürenin uydusu olup ona tabidir. Bunların her biri çekim gücü ile güneşin merkezine çekilmekte ve uzaydaki yörüngesinde dönüp dolaşmaktadırlar. Harputi, o zamanki bulgularla yaptığı incelemeye rağmen çağımızdaki bazı keşifler hakkında isabetli ve doğru öngörülerde bulunmuştur. Örneğin, Lurya'nın keşfedilen son gezegen olduğunu, ancak bu gezegenden sonra da bir gezegenin olması ihtimalinin çok yüksek olduğunu doğru bir şekilde öngörmüştür. Ayrıca yıldızlar ve burçlarla ilgili önemli tespitlerde bulunmuştur. Durağan yıldızlar ve galaksileri araştırmıştır. Bütün yıldızlar sonradan var olan, tabii güçlerinin sönüp çözülmesiyle yok olabilen cisimlerdir. Zira onlar kendi dönemindeki bilginlere göre yerkürenin oluşturduğu elementlerden oluşmuş cisimlerdir. Bunlar sonradan var oluşlarıyla yüce yaratıcının tanınmasında en belirgin delillerdir. Ona göre dini ve dünyevi faydalarından dolayı astronomi öğrenimi farz-ı kifayedir. Astronomi öğrenimi vukuundan önce gelecekle ilgili yargıda bulunmak için değildir. Zira böyle bir amaç için astronomi öğrenmek dinimizce yasaklanmıştır.⁴⁰

İslam literatüründe astroloji, İlmi ahkâm-ı nücûm olarak ifade edilmektedir. Farabi ve İbni Sina gibi bazı İslam âlimleri, ilmi ahkâm-ı nücûm (astroloji) ile ilmi nücûmun (astronomi) arasını ilmi usullerle ayırmaya çalışmışlardır. Ancak arzuladıkları başarıya ulaşamamışlardır. İlmi ahkâm-ı nücûm kendi içinde ahkâm astrolojisi ve tabii astroloji diye ikiye ayrılır. Tabii astroloji gökyüzünün atmosfere ve yeryüzündeki hadiselerle etkilerini araştırır ve bu hadiseler üzerine yorumlar yapar. Tabii astrolojinin başında ilmi envâ' yer alır. İlmi envâ'ı İslamiyet öncesi Araplarda yıldız inanışları

³⁹ İbn Haldun, *Mukaddime II*, trc Süleyman Uludağ, İstanbul, 1983, II, 1255–1260.

⁴⁰ Harputi, Abdüllatif, *Tenkihu'l Kelâm Fi Akâid-i Ehli'l İslam*, 83–92.

başlığı altında detaylı olarak açıkladığımız için sadece burada Peygamberimizin konuya bakış tarzını aktarıp geçiyoruz. Peygamberimiz ilmi envâ' hususunda yıldızlara tapınmayla ilgisinden ötürü, bu alandaki batıl inancı kınayarak yağmuru yağdırmanın Allah olduğunu belirtmiş, yağmurun yağışını bir yıldızın doğup batmasına bağlayanların o yıldıza tapıp Allah'ı inkâr etmiş olacaklarını bildirmiştir.⁴¹

Ahkâm astrolojisi ise bireyin kişiliğini, karakterini yıldızlar ve gezegenlerin mistik etkisinin belirlediğini savunup gelecek hakkında kehanetlerde bulunur. Ahkâm astrolojisi bu alan içerisinde en gelişmiş olanıdır. Ahkâm astrolojisi de kendi içinde mevâlîd ve ihtiyârât diye ikiye ayrılır. Mevâlîd literatürü, kişinin doğumu esnasında yıldızların konumuna bakarak, bireyin kaderinin şekillenmesi hakkında yorum yapmaktır. İlk kez Bâbilliler zamanında ortaya çıkmış, Sâsânî ve Hindistan'da gelişmiştir. Ayrıca Mevâlîd literatürü ile ilgili çok sayıda Helenistik kaynak, Ortaçağda Müslüman ve Yahudi astrologlarca kullanılmıştır. Gök cisimlerinin beşeri kader üzerindeki etkileri, kader ve talihin öğrenilmesine ilişkin astrolojik yolların denenmesi gibi inanç ve uygulamalarda da önemli ölçüde Batlamyus'un etkisi altında kalınmıştır. İhtiyârât ilmiye uğurlu ve uğursuz zamanları araştırır. Yıldızlara bakarak günün saatlerine varıncaya kadar uğurlu ve uğursuz zamanlar diye takvimler hazırlanır. Yapılması düşünülen işler bu takvimlere bakılarak planlanır. Bu takvimleri ve planlamayı yapanlara müneccim denir. Müneccim uygulaması daha çok, Babilliler, Mısırlılar ve cahiliye dönemi Araplarda görülmüştür. İrânlılarda müneccim halife sarayının gözdesi konumuna yükselmiştir. İrân geleneğinden alınan müneccim uygulaması Abbasiler döneminde aynen devam ettirilmiştir.⁴²

Astrolojide gezegenlerin ay ve güneşin oluşturdukları konuma açılar denilmektedir. Bunlar bireyin yıldız haritasının oluşmasında çok önemlidir. Kişilik yapısında bariz bir şekilde gözle görülen açılar devamlı güçlü açılardır. Yükselen burç, bireyin doğduğu esnada, ufku doğusunda yükselen burca verilen isimdir. Yıldız haritasında, ufku doğusundaki çizgiye bakıldığı zaman doğuda bu burç göze çarpar. Astrolojide yükselen burç, aynı zamanda birinci evin yöneticisidir. Astrolojide evler, burçlarla aynı sayıda yani on iki tanedir. Bu evlerden birincisi koç burcuyla ilgilidir. Astrolojide bu ev, bireyin kendi dışındaki dünyaya karşı taktığı maskesidir. Bu nedenle astrolojide bireyler burçlarını değil, yükselen burçlarını insanlara gösterirler. Ancak

⁴¹ Buhârî, "Ezan", 156, "İstiskâ", 5, "Meğâzî", 35; Müslim, "İman", 125; Nesâî, "İstiskâ", 3.

⁴² Fehd, Tefik, "İlm-i Ahkâm-ı Nücüm", *DİA*, İstanbul, 2000, 22. Cilt, 124-125.

yükselen burcunuz hiçbir zaman, tek başına bir anlam ifade etmez. Örneğin yükselen burcunuz kova olsun, ama kovanın özelliklerini göstermeye bilirsiniz çünkü buraya diğer gezegenlerin yaptıkları açılar, yükselen burcun özelliklerini oldukça değiştirir. Yükselen burç için hazırlanan tablolar son derece yanıltıcı olabilir. Eğer kişinin doğduğu anda yaz saati uygulaması bulunuyorsa muhakkak onunda hesaba katılması gerekir. Türkiye’de uzun bir dönem yaz saati uygulaması düzensiz yapılmıştır.⁴³

Burada bahsedilen olaylar ise gezegenlerin birbirleriyle oluşturdukları bakış açıları, yaz saati uygulamaları, yükselen burç vb. şekillerle meseleyi karmaşık hale getirip yıldız haritasında, yapılan karakter tahlillerinde yanlış çıkan sonuçlarda suçlu kişilere atmaktan ibarettir. Burcunu söylersin burcun özellikleri sende yoksa yükselen burç devreye girer. Yok, tutmadıysa Türkiye’de uzun bir dönem yaz saati uygulaması düzensiz yapılmıştır bu yüzden yanlış sonuç çıkmıştır. Doğduğun güne, saate göre burç hesapları yapmak ne kadar doğru? Teknolojinin geliştiği şu zamanda insan çocuğunun doğacağı günü iki ay kadar önceye alabiliyor mesela aralıkta doğacak çocuğunuzu kendi isteğinizle veya olumsuz bir durum halinde doktor tavsiyesiyle kasımda sezaryen ile dünyaya getirebiliyorsunuz. Çocuk doğacağı günden bir ay önce ya da bir buçuk ay önce doğdu. Bu çocuğun haliyle burcu değişti. Yükselen burcu da değişti. Yani astrologlara göre bu çocuğun bütün hayatı değişti.

1.3.3.Yıldızname Falcılık ve Medyumculuk

İnsan doğası gereği bilmediği gizemli, şeylere hep güçlü bir ilgi duyar. Yakında başına nelerin geleceği, gelecekte ne olacağı, gizli olaylar gizemli görülen varlıklar yani insan tabiatı gereği ilgisini en üst seviyeye çıkaran şeylere aşırı bir ilgi duyar. İnsan bunlara erişmek için maddi manevi neyi varsa kullanır. Bunu çok iyi bilen fırsat düşünleri de geçmişte olduğu gibi bugün de insanların bu ilgilerini çeken şeylerden, maddi ve manevi haksız kazanç sağlamaktadırlar. “Zamanla insanların bilinmeze ve gizemliye olan eğilimini karşılamak için bu işi meslek haline getirenler çıkmış, insanların bu yöndeki zaafalarını istismar etmişlerdir.”⁴⁴

“Medyum: Bedensiz varlıklarla ruhsal bağlantı kurup insanlarla ruhlar arasında iletişim yapabilmelerini sağlayan, hassas yapılı, özel yeteneklere sahip bireylere

⁴³ Asımgil, Sevim, *Burçlar*, Lacivert yay., İstanbul, 2010, 32-37.

⁴⁴ Özarslan, Selim, *Günümüz İnanç Problemleri*, 65.

medyum,⁴⁵ Bu kişinin yaptığı işe de medyumculuk adı verilmektedir. Ruh ötesi deneyimlerinde ruhlarla insanlar arasında aracılık ettiğini ileri süren kimseye de medyum denilmektedir.⁴⁶ Bunların normal şartlarda algılanması mümkün olmayan etkileri alıp insanlara aktaran kimseler olduğu kabul edilmektedir.”⁴⁷

Günümüzde medyumculukla ilgilenenlerin hemen hemen hepsi yıldız nameyle de ilgilenmektedirler. Yıldız name falı bazı medyumlar tarafından bakılmaktadır. Kişilerin anne ve baba isimleri doğum tarihleri ebcetle hesaplanır. Kişinin yıldızı bulunur. Daha sonra yorumlanır. Bu falda insanın yıldız haritası çıkarılıyor ve geleceğe ilişkin bilgiler veriliyor. Kişinin sağlık durumundan tutun da, giymesi gereken renklere, üzerinde taşıması gereken değerli taşlara, dinlemesi gereken müzik makamlarına kadar detaylı bilgiler içeriyor. Hangi günde edilen duaları kabul olur, üstelik bu duaları hangi saatlerde ederse daha iyi olur. Yeni bir işe hangi gün başlamalıdır. Seyahate çıkacaksa hangi günde çıkması daha hayırlı olur vb. Hatta kişinin öleceği güne ve nasıl öleceğine dair bilgiler bile verilebiliyormuş.⁴⁸

“Fal, çeşitli tekniklerle gelecekte ve bilinmeyen şeylerden haber verme ve bununla ilişkili olarak gizli kişilik özelliklerini ortaya çıkarmayı esas alan bir uygulamadır. Bu bağlamda falcılık, duyular âleminin ötesi (gayb âlemi) hakkında fikir yürütme ve bilgi edinme anlamına geldiğinden ve bu âlemle ilgili bilgilerin dilediği elçileri hariç yegâne ve mutlak sahibinin de yüce Allah olduğundan hareket ile yasaklanmıştır.”⁴⁹

Falcı: fala bakmayı kendisine geçim yolu yapan kimseye verilen addır.⁵⁰

Günümüzde bilgisayarların gelişmesi ve her alanda kullanılmasıyla birlikte, rahatlıkla bulunabilen, bu işlemi kolayca yapabilen yıldız haritası ve astroloji programları oluşturuldu. Daha sonra bazı siteler bu yıldız haritası ve astroloji programlarını internet içinde düzenleyerek, insanların internet yoluyla kendi kişisel yıldız haritalarına ulaşmalarına zemin hazırlamışlardır. Örneğin bu sitelerden birinde yıldız falı şöyle bakılıyor. “Yıldız falı bakmak için önce bir dilek tutup, aşağıdaki

⁴⁵ Arıkdal, Ergün, *Metapsişik Terimler Sözlüğü*, Ruh ve Madde yayınları, İstanbul, 1996, 100. Ayrıca Bkz., Özarslan, *Günümüz İnanç Problemleri*, 58.

⁴⁶ Eren, Hasan ve Arkadaşları, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1998, II, 1001. Ayrıca Bkz., Özarslan, *Günümüz İnanç Problemleri*, 58.

⁴⁷ Özarslan, *Günümüz İnanç Problemleri*, 58.

⁴⁸ el-Hüseyni, Seyyid Süleyman, *Astronomi ve Burçlar Yıldızname-i Hüseyini*, trc: H. Mustafa Varlı, Esmâ Yayınları, İstanbul, 1997, 16–19.

⁴⁹ Özarslan, *Günümüz İnanç Problemleri*, 60–61.

⁵⁰ Eren, Hasan ve Arkadaşları, *Türkçe sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1998, I, 487. Ayrıca Bkz., Özarslan, *Günümüz İnanç Problemleri*, 59.

yıldızlardan birini seçin her yıldız aynı zamanda bir burca tekabül eder. Yıldız falı bak butonuna basarak yıldızların sizin için ne söylediğini öğrenebilirsiniz.”⁵¹

“Hz. Peygamber hiçbir zaman fala inanmamış ve caiz olduğu yönünde herhangi bir şey de söylememiştir Aksine geleceğin bilinemeyeceğini ve böyle şeylere inanmanın günah olduğunu haber vermiştir. Kuranı kerimde fal kelimesi geçmemekle birlikte cahilliyle Arapların adetlerinden biri olan şans okları/ezlâm ile fal açıp şans ve kısmet aranması uygulamaları ağır bir dille yasaklanmış ve haram kılınmıştır.”⁵²

Şans okları ile falın haramlığını bildiren ayetler ise şunlardır: “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar, fal ve şans okları (ezlâm) birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.”⁵³

“Leş, kan, domuz eti, Allah’tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş, (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla (ezlâm) kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır...”⁵⁴

Burada konunun bir diğer boyutu olan yıldız name, medyumculuk, fal ve yıldız falını ele aldık. Peygamberimizin ve Kur’an’ın bunlara bakış tarzını sunduk. Kur’an’ın yıldızlara ve burçlara bakışını ikinci bölümde detaylı bir şekilde sunduğumuz için burada detaya girmiyoruz. Şimdi de Peygamberimizin yıldızlar ve burçlarla ilgili birkaç hadisini inceleyelim.

İbn. Abbas anlatıyor: "Resulullah buyurdular ki: "Kim, Allah'ın zikrettiğinden başka yıldızlar ilminden bir bab iktibas ederse sihirden bir şube iktibas etmiş olur. Müneccim kâhindir; kâhin sihirbazdır, sihirbaz da kâfirdir."⁵⁵ Bir diğer rivayette şöyle gelmiştir: "Kim yıldızlarla ilgili bir ilim iktibas etmişse sihirden bir şube iktibas etmiş demektir. (Yıldız ilmi) arttıkça (sihir ilmi de) artar."⁵⁶

Bu rivayetlerde Resulullah döneminde ilmi nücumun bir tür sihirbazlık demek olduğuna vurgu yapılıyor. Yıldızlar ilmi diye tercüme edilen bu kısmı, müneccimlik ilmi diye de ifade edebiliriz. Hadisin üslubundan yıldız falı türünden bilgilerin,

⁵¹ İnternet Sitesinden Alıntı, www.mavifal.com/yildiz-fali.php.

⁵² Özarlan, *Günümüz İnanç Problemleri*, 60.

⁵³ Mâide, 5/90.

⁵⁴ Mâide, 5/3.

⁵⁵ Kütüb-i Sitte, *Hadis Külliyyatı Tercüme ve Şerhi*, Çeviren: İbrahim Canan, Akçağ Yay., Ankara, 2012, 16. Cilt, 5769.

⁵⁶ Ebu Davud, Tıbb, 22, 3905.

medyumluk, astroloji ilmi gibi ilimler ve bu ilimlerle meşguliyetin yasak olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Resulullah, sihirle meşguliyeti haram kılmıştır. Münecimliğin sihrin bir parçası olduğunun ifade edilmesi, onun da yasak kılındığı anlamına gelmektedir. Burada şunu belirtmede fayda var, hadislerde yasaklanan ilim, astronomi ilmi değil, astroloji denen falcılıktır. Resulullah tarafından yasaklanan yıldızlar ilmi hakkında şarihler şu açıklamayı yapar: Yasaklanan ilmi nücümle kastedilen, ilmi ahkâm-ı nücûmdur. Yani yıldızlara bakarak, henüz meydana gelmemiş olan yağmurun yağması, fiyatların değişmesi gibi olaylar hakkında yapılan açıklamalardır. Namaz vakitlerini hesaplamada, yönümüzü tayin etmede, lazım olan ilimler bu yasağın içerisinde değildir.⁵⁷

Beğavî Şerhu's-Sünne'de der ki: "Yıldızlar ilmiyle kastedilen ve yasaklanan şey, münecimlerce henüz meydana gelmeden gelecekte olacak olayların bilindiği iddia edilen hadiseler ilmidir. Rüzgârın ne zaman eseceğine, yağmur ve karın ne zaman yağacağına, sıcak ve soğğun ne zaman olacağına dair meteorolojik olaylar, fiyatların ne şekilde ve ne zaman değişeceğine dair bilgiler, kişinin rızıkına ait bilgiler gibi. Bu işle uğraşanlar bunları, yıldızların yürümesi, toplanmaları ve ayrılmaları sayesinde bildiklerini iddia ederler. Bunların, büyük bir kısmı Allah'ın kendisine mahsus kıldığı ilimdir. Allah'tan başka hiç kimse bunları bilemez. Nitekim ayeti kerimede "Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır. Yağmuru O indirir, rahimlerde olanı (karakterini) O bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini de bilemez. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, her şeyden hakkıyla haberdar olandır."⁵⁸ buyrulur.

Konuyla ilgili Hz. Peygamber'den şöyle rivayet edilir: "Allah'a yemin olsun. Allah kimsenin yaşamasını, ölmesini, rızıkını herhangi bir yıldızla bağlamamıştır. Bunu söyleyenler Allah hakkında yalan söylüyorlar ve kendi kendilerine bahaneler uyduruyorlar."⁵⁹

Görüldüğü üzere İslam, Kur'an'ıyla, hadisiyle, ulemasıyla falcılık, ruh çağırma, kehanet, yıldızlara ve burçlara farklı anlamlar yükleyerek gayptan haberler vermeye yönelik her çeşit çalışmayı temelden reddedip, bunları derecelerine göre küfrün şubeleri olarak kabul etmiştir.

⁵⁷ Kütüb-i Sitte, *Hadis Külliyyatı Tercüme ve Şerhi*, 16.cilt, 5770.

⁵⁸ Lokman, 31/34.

⁵⁹ Kütüb-i Sitte, *Hadis Külliyyatı Tercüme ve Şerhi*, 16. Cilt, 5774.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KUR'AN-I KERİM'DE YILDIZLAR VE BURÇLAR

2.1. Kur'an'da Yıldız Anlamında Kullanılan Kelimeler Ve Bu Kelimelerin Tahlili

2.1.1. Necm

Yıldız anlamında kullanılır. Çoğulu nücüm ve encüm şeklinde gelir. Necm kelimesi hem bütün yıldızlar için hem de Süreyya yıldızı için kullanılır. Genel bir isim olup elif lam takısıyla gelirse süreya yıldızı kastedilir. Elif lam takısı olmadan kullanılırsa bütün yıldızlar kastedilir. Ayrıca arap dilinde bu kelime farklı anlamlarda taşımaktadır. Bunlar şu şekildedir; Otlardan yere yayılan ot yükselemeyen bodur otlar için kullanılır. Bazı hadislerde aslı olmayan anlamında kullanılmıştır. Ayrıca her şeyin görevini yapması ve her göreve de Necm denir. Ortaya çıkmak anlamında, senenin, otun ve asrın çıkışına Necm kelimesi kullanılmıştır.¹

Yıldız, gezegen, film yıldızı gibi anlamlara gelir. Yine yıldızlarla ilgili, onları gözlemlemek, incelemek, yıldız falcılığı yapmak, yıldızla doğmak, ortaya çıkmak, görünmek anlamlarında kullanılır. Bununla birlikte necm bitki, sivrilmek, temayüz etmek, borcu taksitle ödemek, hastalık, nöbet, dağılmak, terk etmek gibi farklı anlamlara da gelmektedir.²

Necimden kasıt, yıldız demektir. Ağaç manasına veya sapı olmayan ot, ya da çimen manasına gelir. "(Yerden biten) otlar ve ağaçlar (Allah'a) secde etmektedirler."³ ayetinde olduğu gibi. Çeşitli zaman dilimlerinde kısım kısım verilen bir şeyin her bir kısmına denir. Necm, gözetleme ve aslı olmayan bir söz anlamında kullanılır. Denizdeki yırtıcı hayvanlar için 'necmul bahr' şeklinde kullanılır. Otu çok seven eşeğe lakap olarak kullanılır. Yıldızlardan vakti hesap ederek âlemdeki gidişat için yol belirtmek için kullanılır. Lam-ı ahitle birlikte "Necmu" şeklinde özellikle Süreyya yani Ülker yıldızına ad olarak verilmiştir ki bu, yaygın kullanım kabilinden bir isimlendirmedir. Araplar darb-ı mesel olarak "Ülker akşam vakti doğarsa, çoban örtü ister." derler.

¹ Mustafa bin Şemsettin, Neşreden Hacı Mustafa Dervîşi, Hacı Ahmet Hulusi ve Şerkasi, *Ahteri kebir*, Yayınevi: Sahafeyi Osmaniye Şirketi, Beyrut/Lübnan, 2. Cilt, 368-369.

² Güneş, Kasir, *el Mu'cemul Arabi*, Ravza Yayınları, 2009, İstanbul, 1151.

³ Rahman, 55/6

Çünkü o zaman güneş, Ülker'in karşısında Akrep'ten önce bulunduğundan, güneşin batması ile hemen doğuverir.⁴

Necm yıldız anlamına gelmekle beraber Arap dilinde bu kelime farklı anlamlar da taşımaktadır. Sapı olmayan bitki, kök ve asıl, Ülker Yıldızı, borcun ödeme vaktinin girmesi, belirlenmiş vakitte ödenen borç manalarına gelmektedir. Bazı Araplar bu yıldızın batışı ve çıkışının veba hastalığı ve musibetlere sebebiyet verdiğiğine inanırlardı. Süreyya yıldızı, gökte üzüm salkımı gibi görünür ve ayın menzillerinden üçüncüsü sayılır. Bu yıldız güneşe yakın olduğu zaman gizli kalır. Güneşten uzak olduğu zaman doğu tarafında sabah vakti ortaya çıkar. İbn Abbas "en-Necm" kelimesiyle ilgili şöyle der: " Başındaki tarif edatı, "ant" içindir. Yüce Allah, yıldızlara, gökleri gizlice dinlemek istediklerinde şeytanların ardından hızla gittiği zaman yemin etti."⁵ Göğe çıkıp gök haberlerini kapmak isteyen şeytanlara atılan meteoritlere işaret olabilir. Ferrâ'ya göre: "Necm", batan her yıldız hakkında kullanılmaktadır. Bazı dil âlimleri bu yıldızlarla meşgul olup hesaplamalar yapanlara müneccim diyorlar. Çünkü müneccimler bu yıldızlara bakarak bazı vakit ve gidişatları hesaplıyorlardı. Şairler şiirlerinde necm kelimesine belirttiğimiz anlamların tamamını yüklemişlerdir.⁶

Necm suresinin birinci ayetinde Rabbimiz "necm" üzerine yemin etmiştir. Bu kelimenin sözlük anlamları, Kur'an'daki kullanımları ve bağlamı dikkate alınarak necm kelimesinin anlamı hakkında farklı yorumlar yapılmıştır. Bunları şöyle özetlemek mümkündür:⁷

- a) Bilinen bir yıldız olmayıp, yıldız olarak nitelenebilen bütün gök cisimleridir.
- b) Süreyya (Ülker) yıldızı: Araplar necm kelimesini daha çok bu anlamda kullanırlardı,
- c) Zühre (çoban yıldızı) yıldızı: Bazı Arap kabileleri bu yıldızla taparlardı,
- d) Necm suresinin 49. ayetinde geçen Şi'râ yıldızı,
- e) Hz. Muhammed: Kelime burada mecaz anlamda kullanılmıştır,⁸
- f) Kur'an da 23 yılda peyder pey indirildiğinden "müneccemen" nazil oldu denilir. Ve her inen kısmına necm adı verilir. Tabiünden Mücahit'e göre necm: Parça

⁴ Ma'luf, Levis, *el Müncid*, İlk Neşreden, Derkani Yayınları, İran, 1374, Günümüzdeki Şekli, Tercüme ve Diyazan Eden, Üstad Antuvan, Beyrut, 1960, Sayfa, 793.

⁵ Bu İbn Abbas'tan gelen rivayetlerden birisidir. Ondan gelen bir başka rivayette, "Necm"den maksat sabahleyin düşen Süreyya yıldızıdır.

⁶ Muhammet bin Mukrem ibn Menzur, *Lisanul Arab*, Sadır Yay. Beyrut, 1992, 12. Cilt, Sayfa 568-571

⁷ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 104-105; Taberî, XXVII, 40-41; Beyzâvî, VI, 98-99; Şevkânî, V, 122; Yazır, 4569-4570;

⁸ Hz. Muhammed'in yıldız gibi etrafını aydınlatığı düşüncesiyle, necm kelimesine bu anlam verilmiştir

parça inen Kur'ân'a işarettir. Dolayısıyla Kur'ân-ı Kerîm veya o ana kadar inmiş olan kısmı kastedilmiş olabilir.

g) Gövdesi olmayan bitkiler: Rahman suresinin 6. ayetinde kelime bu anlamda kullanılmıştır.

Süreyya yıldızı, yıldızlar içerisinde göze çarpması ve yıldızların en meşhur menzillisi olması nedeniyle bazı müfessirler buradaki "Necm"i, "Süreyya yıldızı" diye tefsir etmişlerdir. Bir hadiste de denilmiştir ki, "Ülker sabahleyin doğarsa âfet (belâ, musibet) kalkar." anlamındadır.⁹

Necm suresinde yer alan "Şi'râ'nın (yıldızının) Rabbidir"¹⁰ kelimesinden yola çıkarak bazı tefsirciler necmin, lâm-ı ahitle birlikte Şi'râ yıldızı olduğunu söylemişlerdir.¹¹

en-Necm ile kastedilen yıldızın, Mücahid, İbn Cerir, İbn Abbas, Zamahşeri ve Süfyan-ı Servi; Süreyya Yıldızı olduğunu savunmuşlardır. Çünkü Arapça'da en-Necm kelimesi genellikle Süreyya Yıldızı için kullanılır. Suudi'ye göre ise, "en-Necm" kelimesiyle Zühre Yıldızı kastedilmiştir. Ebu Ubeyde Nahvi'ye göre de, en-Necm yıldızların bir cinsi olması hasebiyle, burada ayetin anlamı "Tüm yıldızların sabahleyin battığı zamana yemin olsun ki" şeklindedir.¹²

2.1.2.Kevkeb

Yıldız demektir. Işığı fazla olan yıldız kevkab denir. Çoğulu kevakibdir. Gözün karasının içindeki siyah noktaya, göz boncuğuna kevkab denir. Yine her nesnenin büyüğüne denir. Buluğ çağına yaklaşan çocuğa kevkab denir. Bahçenin ve demirin ışığına ve tutuşmasına denir. Bir yere toplanmış cemaat manasına da gelir.¹³

Yıldız, yıldız kümesi, gurup, topluluk, film yıldızı, parıldamak, kıvılcım çıkarmak, dağılıp darmadağın olma gibi manalara gelir.¹⁴

Kevkeb yıldız anlamına gelmekle beraber bu kelimeye necm kelimesinden daha kapsamlı olarak gezegen manası ya da gökyüzündeki bütün parlak cisimleri kapsayan genel bir mana verilmiştir. Kevkeb kelimesinin çoğulu Kevâkib'dir. Kavimin büyüğüne,

⁹ Razi, *Mefatihü'l-Ğayb*, 20.Cilt, 480–481.

¹⁰ Necm, 53/49

¹¹ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 6.Cilt, 287–288.

¹² Mevdudi, *Tefhimü'l-Kur'an*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, 6.Cilt, 12.

¹³ Mustafa bin Şemsettin, *Ahteri kebir*, 2. Cilt, 220.

¹⁴ Güneş, Kasir, *el Mu'cemul Arabi*, 1040.

demirin tutuşup erimesine, çeşmenin kaynağına, suyun çıktığı yere de kevkeb denir. Uzun otlar için de kullanılır.¹⁵

Yukarıdaki anlamları kapsamakla birlikte çok karanlık bir gecede yıldızların çok görünmesine, "zulkevâkib" yani yıldızlarla donatılmış gece denir. Yüzün parlak dönemine kevkeb denir. Çok sıcak anlamına gelir. Hz. Osman'ın defnedildiği yere, alana kevkeb denilir. Erkek kişilere isim olarak, kevkeb denilmiştir. At ismi olarak da kevkeb kullanılmıştır.¹⁶

Saffat suresinin 6. ayetindeki "Kevâkib" kelimesi, "ziynet" (süs) kelimesinden bedeldir, nasb edilerek okunmuştur. Bu kelime süsleme işinin yıldızlarda yapıldığını, yani yıldızların süslendiğini anlatır. Yine bu terkipteki "zînet" kelimesinin sonundaki tenvin terk edilmek ve "kevâkib" kelimesi de cerr edilerek de okunmuştur. Bu okuyuş şu iki şekilde açıklanabilir: Ya bu iki kelimenin oluşturduğu izafet terkihi gereği bu kelimenin sonu mecrur olur, ya da bu kelime "zînetten" bedel olarak gelmiştir ve "zînet" kelimesinin sonundaki tenvin, sakın iki harfin bir araya gelmesi sebebiyle hafzedilir. Bu takdirde, bu iki kelimenin izafet terkihi şeklinde gelmesi beyan için olur. Yani "zînet" kelimesi, "kevâkib" kelimesi ile beyan edilmiş olur.¹⁷

2.1.3.Tarık

Sabah yıldızı denilen nurlu yıldızdır. Taksim edilen yıldızla insanlar yollarını bulur. Bu yıldızın ışığının çok fazla olmasından dolayı bu yıldız tarık denilir. Bazı dilcilerde bu taksim ile kastedilen maksadın ilahi yol olduğunu savunmuşlardır. Bazı şairler sevdiği kişilerin dişlerinin beyazlığını teşbih yoluyla tarık yıldızına benzetmişlerdir. Şairler gece gelen kimseye kapıyı çaldığı için tarık derler. Çoğulu turuk ve etraktır. Hem müzekker hem müennestir.¹⁸

Gece gelen yıldız, kapı vb çalma, demir dövme, şiddetlice vuran, felaket, musibet, afet, yol, metot, usul gibi anlamlara gelmektedir.¹⁹

Tarık kelimesi şiddetlice vuran anlamına gelmektedir. -Tark- kökünden gelen bir ismi faildir. Bu kelime lügat örfünde, ayaklarıyla yolu dövmesi nedeniyle yolcu için kullanılmıştır. Sonra geceleyin gelene tahsis edilmiştir. Yani gece yolcusuna tark denir. Çünkü gece yolcusu çoğu zaman kapıların kapalı olduğunu görür ve açmak için kapıları

¹⁵ Ma'luf, Levis, *el Müncid*, 703–704.

¹⁶ Muhammet bin Mukrem, *Lisanul Arab*, 1. Cilt, 720–721.

¹⁷ Zuhayli, Vehbe, *et-Tefsirü'l-Münir*, Risale Yayınları, İstanbul, 2008, 12.Cilt, 65.

¹⁸ Mustafa bin Şemsettin, *Ahteri kebir*, 2. Cilt, 8–9

¹⁹ Güneş, Kasir, *el Mu'cemul Arabi*, 723.

döver. Sonra muhteva genişletilerek geceleyin ortaya çıkan her şey manasına gelmiştir. Her yıldız tark denilmesi gece gelmeleri sebebiyledir. Araplar geceleyin her gelene tark derler. Nitekim Araplar "Bugün sana iki terka geldim", yani iki defa geldim, derler. Resulü Ekrem'in, "Ey Rahman, gece ve gündüzlerin tarklarının şerrinden sana sığınıyorum, ancak hayrı getiren tark müstesna" sözü bu kabildendir.²⁰

Tarık, "tark" kökünden türetilen isimdir. Arapçada buna "ismi fail" denilir. Tark, bir alet veya herhangi bir cisimle vurmak anlamına gelir. Yürümekte olduğumuz yola da, ayaklarımızı vurduğumuz için "tarık" denilmiştir. Ayrıca geceleyin gelip kapıyı çalan kimseye de "târık" denildiğini hem hâdislerden hem de lügat kitaplarından öğrenmekteyiz. Sabahleyin ortaya çıkan parlak yıldız da, parlaklığıyla göze çarptığından dolayı bu isim verilmiştir. Bununla beraber, husus değil, umum ifade ettiğini söyleyenlere göre, herhangi parlak ve yüksek görünümde olan yıldız da "târık" denilebilir. Cumhura göre, Tarık Suresinin ilk iki ayetinde geçen, Tarık gece ortaya çıkan yıldız demektir. Bununla tüm yıldızlar kastedilebileceği gibi belli bir yıldız da kastedilmiş olabilir. "Tarıkın ne olduğunu sana bildiren nedir?" cümlesinden maksat, daha önce kendisiyle yemin edilmek suretiyle tazim edilen Tarık'ın şanını yüceltmek ve kadrinin yüksekliğine dikkatleri çekmek içindir. Öyle yücedir ki sonsuz ilme sahip olan Yaratıcıdan başka hiç kimsenin idraki onu kapsayamaz. Yıldız da olsa, başka bir şey de olsa, Tarık, geceleri gelip seni bulan her şeye denir. Tarık, gündüz anlamına gelmez. Bunun delili de, iman ehlinin, dua ederken, "Gecenin tarklarından Allah'a sığınırız" demeleridir. Rivayet olunduğuna göre, Hz. Peygamber (s.a.v), kişinin evine, ailesine tark yani gece geç vakit gelmesini yasaklamıştır.²¹

2.1.4.Sakıb

Delici anlamındadır. Karanlığı delerek ışık getirdiği için belli bir süreç içerisinde ışığının çok parlak hale gelmesi anlamına gelmektedir. Şiddetli kırmızılığa da Sakıb denir.²²

Sakıb: Delici, delen, parlak, ışık saçan, keskin, kabiliyetli, tercih edilen, görüşünde isabet eden, doğru görüşlü, basiret sahibi, meşhur, matkap, burgu, delmek gibi anlamlara gelir.²³

²⁰ Ma'luf, Levis, *el Müncid*, 464-465

²¹ Muhammet bin Mukrem, *Lisanul Arab*, 10. Cilt, 315-318.

²² Mustafa bin Şemsettin, *Ahteri kebir*, 1. Cilt, 182.

²³ Güneş, Kasir, *el Mu'cemul Arabi*, 129.

Aslında "Sakıb" kelimesi delici anlamına gelmektedir. Zamanla parlayan manasında kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü sakıb karanlığı delerek ışık getiriyor. Ayrıca küçük delik, delme aleti, büyük yol, küçük adımlar, çamurlu yol için sakıb kullanılır. Tutuşan ve yayılan ateş ve ateşin alevinin çok kırmızı olması manasındadır. Ateşin tutuşturulduğu maddeler için de kullanılır. Görüşü kabul edilen zeki insanlar için de sakıb kullanılır.²⁴

Ebulleyse göre sakıb mastar olup bir şeyin delinmesi demektir. Yerini bulan her şeyin ismidir. Parlak yıldız, temizlenme, tutuşma anlamlarına gelir. Toprağa gömülen gömüye sakıb denir. Ateşte tutuşturulan odunlar için ve ateşi tutuşturan kişiye ateşi çok alevlenince, ateşin iyi parladı anlamında kullanılır. Kur'an' da delici yıldız diye geçer. En uzak yıldız anlamına gelir. Çünkü gökyüzünün yüksek kısmında uçan kuşa "sakabettair" denir. Tefsirlerde bunlara yer verilmiştir. Hz. Ebubekir bir sözünde "biz nesillerin en sakıbyız (münevveriyiz)" buyurarak sakıb kelimesini münevver anlamında kullanmıştır. Haccac bu kelimeyi ibn Abbas için en parlak, en aydın ilim adımı anlamında kullanmıştır. Yine meşhur insanlar ve görüşü kabul edilen kişiler için kullanılır. Eti bol deve için sakıb kelimesi kullanılmıştır. Geceyi delen için kullanılır. Sıcak ve zor bir yol için kullanılır. Ayrıca kadın ve erkeğin kızarması için de kullanılır.²⁵

Ferra'ya göre sakıb yüce, yüksek olan anlamındadır. Delici veya ışık verici yıldızdan maksat, Hasan Basri'ye göre bütün yıldızlardır. Çünkü her yıldızın bir ışığı vardır, mutlaka bir şeyi deler. Her yıldız yücedir, yüksektir. Bazı kişiler "Bu yıldızdan maksat belli bir yıldızdır" demiştir. Mesela İbn Abbas'tan oğlak denilen "Cedy yıldızı" olduğu rivayeti gelmiştir. Başka bir rivayete göre Zühal yıldızdır. Zühal yeryüzünden en uzakta bulunan en yüksek yıldızdır. Onun ışığı tarafından belirlenen felekler de en fazla olanıdır. Tabii bu müneccimlerin iddiasına göre böyledir. Ferra; "Necmi sakib'dan maksat aydır. Çünkü o, gecenin alametidir" diyor. Ve geceleyin en fazla ışık veren de odur. Bazıları "Sabahyıldızı denilen yıldızdır" demişlerdir. Hz. Ali'den gelen bir rivayete göre yedinci katta bulunan bir yıldızdır. Yedinci gökte ondan başkası yoktur. Yıldızlar gökte yerlerini aldıktan sonra o iner, onlarla beraber olur, sonra yedinci kattaki yerine gider. İnerken ve giderken tark'tır; yani kuvvetli ses çıkarır, vurucudur. Bunları nakleden Alusi'ye göre, Zühal yıldızı yedinci gökte bulunan delici yıldızdır. Ancak Zü-

²⁴ Ma'luf, Levis, *el Müncid*, 71.

²⁵ Muhammet bin Mukrem, *Lisanul Arab*, 1. Cilt, 240-241.

hal yıldızının iniş ve çıkış zamanı bilinmemektedir. Özetle Hz. Ali'ye dayandırılan bu rivayet çok zayıf bir rivayettir. Hz. Ali'nin yıldızın cinsini söylemeden herhangi bir yıldızı kastetmesi ihtimali de gayet zayıf bir ihtimaldir. İbn Abbas ve Ata ise, "Sakıb'dan maksat şeytanlara atılan yıldızlardır" söylemişlerdir.²⁶

2.2. Kur'an-ı Kerim'de Burç Anlamında Kullanılan Buruc Kelimesinin

Tahlili

Burc hisar ve yıldız anlamında olup çoğulu, buruc ve ebrac olarak kullanılır. Kur'an-ı kerim'de buruç kelimesi, yıldızlar anlamında kullanılmıştır. Kuran'da "Göğe burçlar yerleştiren, orada bir ışık kaynağı ve aydınlatıcı bir ay yaratanın şanı çok yücedir."²⁷ Gökyüzüne burçlar yerleştiren derken yıldızlar kastedilmektedir. Burçlar=yıldızlar demektir.²⁸

Kale, Kale kulesi, hisar, astronomide burç, verici kulesi, güvercinlik, fildişi kule (toplumdan kopukluğun simgesi), gözetleme kulesi gibi anlamlara gelir.²⁹

"Burç" aslında açık iş demektir. Zamanla yüksek saraya, köşke hakiki mana olarak kullanılmıştır. Çünkü kale surları, bakanlara açıkça görünmektedir. Şehir etrafındaki surun yükselen noktalarına da burç denilmektedir. Kab anlamında da kullanılmıştır. Gökyüzü burçları denildiğinde 12 burç kabul ediliyor. 12 burç hesaplanırken her burç arasının 30 derecelik açı olduğu farz edilir. Ancak asrımız alimleri bu kusufiye (güneş) dairelerine ihtiyaç olmadığını söylemektedirler³⁰

Burç burucun tekilidir. Burç: Saray, surun yüksekçe kısmı ve hisar anlamına geldiği gibi, göklerin saray belirtileri sayılan takımyıldızlarına da delâlet etmektedir. Güneş gök küresi üzerinde yıllık hareketi dolayısıyla, görünürde bu kuşak boyunca derece derece yer değiştirerek bir yıl sonra aynı noktaya varır. Bu kuşağa astronomide burçlar kuşağı denir. Bunların ayrıldığı iki bölgeden her birine de "burç" denir. Burçlar 12 tanedir. Belli sembollerle gösterilirler. Her burçta iki menzil vardır. Üçte biri de ayın menzildir. Burçlar arasındaki 30 derecelik açı güneş içindir. Altısı batınca diğer altısı çıkar. Her burcun bir ismi vardır. İslam alimlerinin büyük çoğunluğuna göre, burucla takımyıldızları kastedilmiştir. Örneğin Katade, Hasan, Dahhak ve Mücahid 'e göre, burucla kast olunan on iki takımyıldızdır. İkrime ve İbn Abbas'a göre, saraylar kast

²⁶ Derveze, İzzet, *Tefsiru'l-Hadis*, Ekin Yayınları, İstanbul, 2008, 1.Cilt, 356–357.

²⁷ Furkân, 25/61.

²⁸ Mustafa bin Şemsettin, *Ahteri kebir*, 1. Cilt, 94.

²⁹ Güneş, Kasir, *el Mu'cemul Arabi*, 64.

³⁰ Ma'luf, Levis, *el Müncid*, 31.

olunmuştur ki bu da, takımyıldızlarının bir bakıma göğün sarayları görünümünde olduğuna işaretler. Ebû Ubeyde ve Yahya b. Selâm'a göre ise buruc'dan maksat menzillerdir ki bunlar takımyıldızlarıdır. Ayrıca berice kalıbı, gözün güzelleşmesi, iki kaş arasındaki alana denir. Göz genişliği ve beyazlığına denir. Siyah içindeki beyazlığa denir. Kadının zinetini göstermesine teberrüc denir. Muhammet bin Mukrem bu sözlerin sahih olduğunu açıklamıştır.³¹

Burûc kelimesi, ortaya çıkmak, görünen şey, yükselmek, yüksek köşk manalarına gelen burc'un çoğuludur. "Burûc" ismi, berece veya berice fiilinden türemiştir. Astronomi ve astroloji terimi olarak güneşin bir yıl içerisinde takip ettiği düşünülen dairemsi yörüngenin içlerinden geçtiği, belli sembollerle gösterilen takımyıldızlarından her birini ifade eder. Tâcu'l-'Arûs'da burûc kelimesine, büyük takımyıldızları anlamı verilmiştir. "Burç" kelimesini modern astronomide ise "yıldız kümeleri" veya "galaksiler" olarak anlamak mümkündür.³²

2.3.Kur'an-ı Kerim'de Yıldızlar

Bu başlık altında Kur'an-ı Kerim'de yıldızların geçtiği ayetleri araştırarak anlamlarına göre sınıflandırdık. Şimdi yaptığımız bu sınıflandırmaları detaylı bir şekilde inceleyelim.

2.3.1.Yıldızların Yaratılışları

Kur'an-ı Kerim'de yıldızların yaratılışları ile ilgili ayetler bulunmaktadır. Bu ayetleri burada zikrederek bunların değerlendirmelerini yapacağız.

*“Şüphesiz sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı gün içinde (altı evrede) yaratan ve Arş'a kurulan, geceyi, kendisini durmadan takip eden gündüze katan, güneşi, ayı ve bütün yıldızları da buyruğuna tabi olarak yaratan Allah'tır. Dikkat edin, yaratmak da, emretmek de yalnız O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şanı yücedir.”*³³

Bu ayette Allah'ın evreni ne kadar güzel bir düzen içerisinde yarattığı belirtiyor. Güneşi, ayı, yıldızları, hepsini emrine baş eğdiren ve var eden Allah'tır. Bütün alemi mükemmel bir şekilde yaratan ve ona hükmeden Rabbimizdir. Allah en yücedir.³⁴

³¹ Muhammet bin Mukrem, *Lisanul Arab*, 2. Cilt, 211–212.

³² Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 520; Ayrıca Bkz. Hicr 15/16; Furkan 25/61.

³³ A'râf 7/54, *Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, D.İ.B.Y. Ankara, 2006, Bundan sonra kullanılan ayet mealleri bu eserden verilecektir.

³⁴ Semerkandi, Ebulleys, *Tefsir-ul Kur'an*, Özgü Yayınları, İstanbul, 2008, 2.Cilt, 486.

Bizim iman ettiğimiz Rabbimiz gökleri ve yeri yaratmıştır. Geceyi, gündüze, gündüzü de geceye katmıştır. Dünyadan katrilyonlarca kez büyük yıldızları yaratmıştır. Allah'a inanmayanların ilahları bir sinek bile yaratmazken müşrikler onları ilah kabul etmişlerdir. Emretmek yaratana aittir. Yaratmakta Allah'a mahsustur. Sınırlı olan akıl sınırsız olan Allah'ı düşünemez. Düşünse bile kendi sınırları içinde düşünür. Gönlüne, aklına ne gelmişse Allah onun dışındadır.³⁵

*“O, geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. Bütün yıldızlar da O'nun emri ile sizin hizmetinize verilmiştir. Şüphesiz bunlarda aklını kullanan bir millet için ibretler vardır.”*³⁶

Güneş ve ay, sizin için yaratıldı ve hizmetinize verildi. Yıldızlar da Allah tarafından insanlar için yaratılmıştır. Aklını kullanan, düşünen bir millet için bunda da ibretler vardır. Bunların ne kadar büyük bir nimet olduğunu ve Allah'ın bunları bize karşılıksız verdiğini düşünüp Allah'a sonsuz hamt etmeliyiz.³⁷

*“Görmedin mi ki şüphesiz, göklerde ve yerde olanlar, güneş ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların birçoğu Allah'a secde etmektedir. Birçoğunun üzerine de azap hak olmuştur. Allah kimi alçaltırsa ona saygınlık kazandıracak hiçbir kimse yoktur. Şüphesiz, Allah dilediğini yapar.”*³⁸

Dünya, yıldızlar, gezegenler gibi cansız varlıklar ile hayvanlar gibi canlı ama idraki olmayan varlıkların, Allah'a secde etmeleri hakkında Taberi şu görüşü dile getirmektedir: "Yeryüzünde bulunan dağlar, ağaçlar ve hayvanlar Allah'a gölgeleriyle secde ederler. Zira güneş bunların üzerine doğduğunda gölgeleri uzayıp kısalarak ve dönerek Allah'a secde ederler. Göklerde bulunan güneşin, ayın ve yıldızların secdeleri ise doğup batmalarıyla. Zira bunlar doğarken ve batarken Allah'ın emrine uyarak hareket ederler."³⁹

Bu konuda bir diğer ayette de şöyle buyrulmaktadır: "Yedi gök, yer ve aralarında bulunan varlıklar, Allah'ı teşbih ve tenzih ederler. Aslında hiçbir şey yoktur ki hamt ile Allah'ı teşbih etmesin. Ne var ki siz onların teşbih etmesini anlamazsınız. Şüphesiz ki Allah, yaratıklarına çok yumuşak davranan ve çok affedendir."⁴⁰

Özetle Allah Teala bu ayette, kendisine akıl ve irade verilmemiş bütün

³⁵ Toptaş, *Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri*, 3.Cilt, 214–215.

³⁶ Nahl 16/12.

³⁷ Küçük, Ali, *Besairu'l Kur'an*, Adım yayınları, Konya, 2006, 9.Cilt, 203–204.

³⁸ Hac 22/18.

³⁹ Taberi, *Taberi Tefsiri*, 6.Cilt, 16–17.

⁴⁰ İsrâ, 17/44.

varlıkların Allah'a secde ettiğini ve boyun eğdiğini buyurmaktadır. Ayette konumuz olan yıldızlarda bu bağlamda zikredilmektedir.

Sonuç olarak yıldızların yaratılışları ile ilgili incelediğimiz ayetlerin tamamında yıldızların ve tüm âlemin Allah tarafından mükemmel bir şekilde yaratıldığı ve bizim hizmetimize verildiği anlatılmaktadır.

2.3.2.Yıldızların Fonksiyonları

Kur'an-ı Kerim'de yıldızların fonksiyonlarını anlatan ayetler bulunmaktadır. Bu ayetlerden iki tanesini burada zikrederek bunların değerlendirmelerini yapacağız.

*"Göğe ve gece ortaya çıkana ant olsun. Gece ortaya çıkanın ne olduğunu sen bilir misin? O, ışığıyla karanlığı delen yıldızdır."*⁴¹

Târık 1. ayette, Allah Teala göğe ve Tarık'a yemin ifadesiyle söze başlıyor. Tarık yıldız anlamına gelmektedir. Bu yıldızın ışığının çok fazla olmasından dolayı bu yıldıza tarık denilir. Sabahleyin ortaya çıkan parlak yıldıza da, parlaklığıyla göze çarptığından dolayı bu isim verilmiştir. Bu bölümün başında Tarık kelimesinin ihtiva ettiği anlamları detaylı bir şekilde anlatmıştık. İkinci ayette de Tarık'ın önemini belirtmek için soru anlamında "Vema edrake" kalıbıyla tarıkın açıklaması şu şekilde yapılıyor. O, ışığıyla karanlığı delen yıldızdır. Kur'an'da bu kalıpla gelen konular sonraki ayetlerde açıklanmıştır. "Vema yüdrîke" kalıbıyla gelen ayetlerde yer alan konular açıklanmamıştır.⁴²

Hak Teala tarık1. ayete semaya ve tarık'a yemin olsun ki! İfadesiyle başlamakla dördüncü ayette belirtilen asıl konuya dikkat çekmektedir. Yani insanın dünyadaki hayatının daima bir denetleyicinin, koruyucunun kontrolünde olduğu gerçeğinin önemine dikkat çekmektedir. Tarık, yıldız demektir. Işığı gecenin karanlığını delip yeryüzüne ulaştığı için üçüncü ayette delen yıldız anlamında "en-necmü's-sâkıb" tamlamasıyla tarif edilmiştir.⁴³

Hak Teâlâ daha sonra tarık'ı şu şekilde açıklıyor. "O, delen yıldızdır" yani O, şanı yüce, kıymeti büyük bir yıldızdır. Râzi'ye göre Allah'u Teala şu nedenlerden dolayı bu yıldızı, delen yıldız olarak nitelendirmiştir:⁴⁴

1. Işığı gecenin karanlığını delip yeryüzüne ulaştığı için.

⁴¹ Târık 86/1-2-3

⁴² Küçük, *Besairu'l Kur'an*, 19.Cilt, 160-161

⁴³ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 528-529.

⁴⁴ Râzi, *Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb*, 23.Cilt, 51-52.

2. Gökyüzünde tıpkı bir şeyi delen kuvvetli bir ışın gibi, doğu yönünden nüfuz edici olarak doğduğu için.

3. Bu yıldız sayesinde şeytanların gökten taşlanıp kovalandığı ve vurulduğu, yani delindiği, yakıldığı bir şey (şihâb) olduğu için, ona bu sıfat verilmiştir. "O (şeytanı) delici bir şihâb izler"⁴⁵ ayetini buna delil göstermiştir.

4. Râzi eserinde Arap dili alimi Ferrâ'nın görüşlerine yer vererek Ferrâ'nın bu konudaki şu görüşlerini aktarır: Bu ifade, "diğer yıldızların üzerine çıkan, hepsinin üstüne yükselen yıldız" anlamındadır. Çünkü Araplar, gökyüzünün en yüksek kısmında uçan kuşa, "Kad sekabe't-tairu" derler. Buda Göğü delip gidiyor anlamına gelir. Ayrıca Ferrâ, bununla kastedilen yıldızın Zuhâl Yıldızı olduğunu savunmuştur. Çünkü onun ışığının, yedi kat göğü delip geçtiğini söylemiştir.

Şâvî şöyle der: "Yüce Allah şerefli kitabında güneşi, ayı ve yıldızları çok zikretti. Çünkü bunların şekil, yürüme, doğma ve batmadaki durumları hayret vericidir. Aynı zamanda, yaratıcısının mükemmel işleri yapmakta tek olduğunu gösterir. Çünkü sanat, sanatkârın varlığına işarettir."⁴⁶

*"Gecenin bir kısmında ve yıldızların batışı sırasında O'nu tespih et."*⁴⁷

İbn Abbas, bu ayette yer alan yıldızlar çekildiğinde yapılması istenen tespihten maksadın, teşbih yoluyla sabah namazının farzından önce kılınan sabah namazının sünneti olduğudur. Peygamberimizin bu namaza çok fazla önem verdiğine dair hadisler bulunmaktadır.⁴⁸ "Tur suresi, Mushaf tertibine göre yıldız anlamına gelen Necm suresine geçileceğini haber verircesine yıldızlardan söz eden bir cümle ile sona ermektedir."⁴⁹

Bu ayette bahsedilen yıldızların fonksiyonlarından bir tanesinin de zamanı tespit edebilmemizi sağlamasıdır. Allah Teala yıldızların batışı sırasında derken yıldızların gökyüzünde görüntülerinin kaybolmaya başladıkları zamanı ifade etmiştir.

⁴⁵ Hicr, 15/18.

⁴⁶ es-Sabuni, *Safvetü't-Tefasir*, 7.Cilt, 277.

⁴⁷ Tur 52/49

⁴⁸ Bkz. Buhârî, "Teheccüd", 27; Müslim, "Müsâfirîn", 94–96.

⁴⁹ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 95–99.

2.3.2.1.Yıldızların Semanın Süsü Olması

Kur'an-ı Kerim'de yıldızların fonksiyonlarından, onların semanın süsü olduğuna dair ayetler yer almaktadır. Bu ayetlere burada değinerek bunların değerlendirmelerini yapacağız.

“Biz en yakın göğü ziynetlerle, yıldızlarla donattık.”⁵⁰

"Şüphesiz biz en yakın göğü bir ziynetle, yıldızlarla süsledik ayetinde." Yüce Allah, dünya göğünü ki bu gök, göklerin arza en yakın olanıdır, güzellikte en güzide mevkide olan bir süsle süslemiştir. Bu süs, yıldızlardır. Zira yıldızlar, kendilerine bakanların gözünde parlak kıymetli taşlar gibidir.⁵¹

Allah, eğer dileyseydi ağaçtan direk elmayı bizlere nasip ederdi. Fakat önce ağaç yeşillenir. Sonra çiçek açar ve elma olgunlaşır. Bunun sonucunda hem elmanın kokusunu hem de tadını alırız. Böylece Allah Teala onu göz ve koku zevkimize uygun hale getiriyor. Aynı şekilde gökyüzü yıldızlarla süslenmiştir. Tabi ki sadece bunun için değil inatçı isyankâr şeytandan korumak için onları yarattığını da söylüyor.⁵²

Hak Teala bizim için yarattığı yedi kat semadan bize en yakın olan, görebildiğimiz dünya semasını milyarlarca yıldızlarla süslediğini söylüyor. Şu gördüğümüz kandillerle donatılmış dünya semasından başka görme ve bilme imkânınız olmayan çok daha büyük ve her biri diğerini kuşatmış olan altı kat sema daha vardır. Onları da kuşatmış ve onların tamamını dünyanın içindeki bir toplu iğne farz ettirecek kadar büyük Kürsî vardır ve onu da kuşatan, küçücük bir nesne kadar bırakan arş vardır. Bütün bu varlıklar Allah'ın hükümrânlığı altındadır. Bumlara egemen olan, hükmeden Allah'tır. Bunları yaratmanın ve uyum içerisinde hareket ettirmenin büyüklüğünü birazcık düşünersek ne kadar aciz konumda olduğumuzu fark ederiz. Yıldızların başka bir özelliği ise gökyüzünü o isyankâr şeytandan korumaktır.⁵³

Yakın semayla kastedilen yeryüzünden baktığımız zaman görülebilen gökyüzüdür. Burada Rabbimiz semanın yıldızlarla süslenmiş muhteşem güzelliğini bizlere hatırlatarak bu yaratmanın mükemmel ve eşsiz olduğuna dikkat çekmektedir. Yıldızların semanın süsü olmasıyla ilgili "Biz, yakın semayı kandillerle donattık"⁵⁴ biçiminde başka ayetlerde de anlatılmaktadır.⁵⁵

⁵⁰ Sâffât 37/6.

⁵¹ Zuhayli, *et-Tefsirü'l-Münir*, 12.Cilt, 66.

⁵² Toptaş, *Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri*, 6.Cilt, 402-403.

⁵³ Küçük, *Besairu'l Kur'an*, 13.Cilt, 267-268.

⁵⁴ Fussilet 41/12; Mülk 67/5

⁵⁵ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 4.Cilt, 462.

Mele-i a'lâ, yücelerde bulunan, yüksek mertebeli melekleri anlatan bir tabirdir. Bu ayetlerde şeytanların bu mele-i a'lâ'ya kadar ulaşip onlardan bilgi edinmelerinin engellendiği, ender olarak oraya ulaşip bilgi çalmaya çalışanların olabileceği, fakat şeytanların gökten taşlanıp kovalandığı ve vurulduğu, yani ateş toplarıyla yakıldığı (şihâblar) aktarılmaktadır. Bugün sahip olduğumuz bilgilerle anlamlarını tam olarak kavramamız imkânsız veya son derece güç olduğu için "müteşâbihât" grubu içinde değerlendirilmesi gereken bu ayetler hakkında klasik tefsirlerde o dönemlerin bilgi birikimine ve doğruluğu kuşkulu rivayetlere dayanarak bazı yorumlar yapılmaya çalışılmıştır. Ancak bu ayetlerde Allah Teala'nın meleklerle verdiği bilgilerin ve özellikle de vahyin korunmasını düşünebiliriz. Bunlara şeytani güçlerin ulaşip onları bozamayacağı sembolik olarak aktarılmış olabilir.⁵⁶ Ayrıca sihir ve büyü ile uğraşanların mele-i a'lâ'dan bilgi edindikleri şeklindeki düşünce ve inanışların asılsız olduğu vurgulanmaktadır.⁵⁷

Sonuç olarak rabbimiz gözlemleyebildiğimiz gökyüzünü seyrine doyamadığımız güzellikte, kusursuz ve mükemmel yaratmıştır. Ancak direk gözlemleyemediğimiz ayın, gezegenlerin, yıldızların vb. gök cisimlerinin astronotlar veya uzay istasyonları tarafından yakından çekilmiş fotoğrafları ve görüntülerinde aynı güzelliği göremiyoruz. Aksine bu fotoğraf ve görüntüler insana kasvet vermektedir. Demek ki Rabbimiz göz zevkimizi bile düşünüp semayı yıldızlarla süslemiş ve gökyüzünün harikulade güzelliğini bizler için yaratmıştır. Bu mükemmel ve eşsiz yaratma için Allah'a ne kadar şükretsek azdır.

2.3.2.2. Yıldızların Yol Göstericiliği

Kur'an-ı Kerim'de yıldızların fonksiyonları ile ilgili yaptığımız farklı bir sınıflandırma da, yıldızların insanların yollarını bulmasını sağlamasıyla ilgili olan ayetlerdir. Bu ayetleri burada zikrederek bunların değerlendirmelerini yapacağız.

*"O, sayelerinde, kara ve denizin karanlıklarında yolunuzu bulasınız diye sizin için yıldızları yaratandır. Bilen bir toplum için ayetleri ayrı ayrı açıkladık."*⁵⁸

İnsanlar eskiden beri yolculukta yönlerini belirlemek için yıldızlardan faydalanırlar. Pusula gibi teknolojik gelişmelerin olmadığı dönemlerde yön bulmada çok büyük öneme sahip yıldızlar, günümüzde de büyük önem taşımaktadır.⁵⁹

⁵⁶ Benzer bir anlatım ve açıklaması için Bkz. Hicr 15/16–18.

⁵⁷ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 4.Cilt, 462–463.

⁵⁸ Enam 6/97.

Bu Ayette Rabbimiz yıldızın yararlarından birine değinip geçiyor. Yoksa yıldızlar yalnız bu iş için yaratılmamıştır. Rabbimiz başka ayetlerde de yıldızın bir başka yararına değinecek. Mesela az önce açıkladığımız Saffat suresinin 6. ayetinde "Dünya semasını yıldızlarla süsledik" diyor. Hak Teala Orada da süs olarak zikredilmiş yıldızlar. Gerçekten bulutsuz bir gecede gökyüzüne baktığımız zaman içimiz açılıyor. Bu örnekten başka yıldızların şimdiye kadar anlattığımız ve anlatacağımız birçok fonksiyonu ve faydası var.⁶⁰

Bu ayette Allah Teala, kara ve denizin karanlıklarında insanların yollarını kolayca bulmaları için yıldızları yarattığını söylüyor ve bilenler için bunu açıkladığını belirtiyor.⁶¹

*"Sizi sarsmaması için yeryüzünde sağlam dağlar; yolunuzu bulmanız için de nehirler, yollar ve nice işaretler meydana getirirdi. İnsanlar yıldızlarla da yollarını bulurlar."*⁶²

Semayı, gökyüzünü süsleyen kandillerdir, yıldızlar. Bunun yanında yıldızlar geceleri yönlerini ve yollarını kaybedenler için yön belirlemede insanlara yardımcı olurlar. Gece yönümüzü kutup yıldızına bakarak tespit ederiz. İlginçtir gökyüzüne bakınca kutup yıldızını her zaman kuzeyde görürsünüz ve kutup yıldızı diğer yıldızlardan daha parlaktır. Çünkü Rabbim bu şekilde tasarlamış ve kutsal kitabımızda da bunu bizlere bildirmiştir. Son bölümde bunu bilimsel verilerle de açıklamaya çalışacağız. Bütün bu nesnelerin sırrı halen çözülememiş olmasına rağmen, sırrı çözülenler yaratıcının sonsuz kudretini ve mükemmel sanatını ortaya koyar.⁶³

2.3.3.Yıldızın Mecazi Kullanımları

Kur'an-ı Kerim'de yıldızlar mecazi anlamlarda da kullanılmıştır. Bu kullanımların geçtiği ayetleri burada zikrederek bunların değerlendirmelerini yapacağız.

*"Hani Yusuf babasına, "Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Gördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı" demişti."*⁶⁴

Hz. Yusuf'un gördüğü bu rüyada anne, ay; baba güneş ve kardeşlerin yıldızlarlar olarak temsil edilmesi, rüyanın ve sonucunun önemini ve Yusuf'un şanının yüceliğini

⁵⁹ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 2.Cilt, 352.

⁶⁰ Toptaş, *Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri*, 3.Cilt, 101–102.

⁶¹ Taberi, *Taberi Tefsiri*, 3.Cilt, 531–532.

⁶² Nahl 16/15–16.

⁶³ Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, 7.Cilt, 3286.

⁶⁴ Yusuf 12/4.

göstermektedir.⁶⁵ Görüldüğü gibi Yusuf suresinin 4. ayetinde yıldız kelimesi mecazi anlamda kullanılmıştır.

*“Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fanus içinde. Fanus sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile, neredeyse aydınlatacak (kadar berrak) tır. Nur üstüne nur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlar için misaller verir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”*⁶⁶

Göklerin ve yerin varlığı bu nura bağlıdır. Maddenin aslı ışıktır o zaman madde yoktur. Yalnız ışık ve nur vardır. Çünkü bilindiği üzere atom protonlardan, nötronlardan ve elektronlardan meydana gelir. Atom parçalandığı zaman bunların aslı nur olur, ışık dalgaları haline gelir. Allahu Teala bizlere bu ayetle misal veriyor. Bu misal insanın aklının ötesinde yer alan nurun mahiyetini biraz kavratılmak içindir.⁶⁷ Bu ayette fanus yıldızla parlaklık yönüyle benzetilmiştir.

*“İbrahim yıldızlara baktı ve “Ben hastayım” dedi.”*⁶⁸

Diyanet tefsirinde bu ayetler şöyle açıklanır. Zemahşerî, Hz. İbrahim'in yıldızlara bakmasını şu şekilde açıklar: Hz. İbrahim'in mensubu bulunduğu toplum yıldızperest idi, bu nedenle İbrahim (a.s), kavminden yanında bulunanlara, yıldızlara bakarak astroloji bilgisi ile yıldızlardan, kendisinde bir hastalık olduğu sonucunu çıkardığını ima etti. (III, 304) Hz. İbrahim, kavminin gök cisimlerini sembolize eden putlara tapması nedeniyle putları kırmayı planlıyordu. Bunun için "Yıldızlara şöyle bir baktı", sonra hasta olduğunu söyledi. Hz. İbrahim'in asıl amacı yalnız kalmak ve putları kırmaktı. Böylelikle kendisini korumaktan aciz, kendisine bile faydası olmayan putların aczi yetini ispatlamak istiyordu. Daha sonra düşündüklerini gerçekleştirdi.⁶⁹

Hz. İbrahim'in kavmi güneşi, ayı ve yıldızları ilah ediniyordu. Bir işe kalkışacaklarında tanrıları olan yıldızlara bakarlar ve bir sonuç çıkarırlardı. Hz. İbrahim yıldızlara şöyle bir baktı. Yıldızları Allah'ın yarattığını düşündü ve içinden böyle bir tavır belirledi ve ben rahatsızım dedi.⁷⁰

⁶⁵ Karaman ve arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 3.Cilt, 205–206.

⁶⁶ Nur 24/35.

⁶⁷ Semerkandi, *Tefsir-ul Kur'an*, 3.Cilt, 180–181.

⁶⁸ Sâffât 37/88–89.

⁶⁹ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 4.Cilt, 477–478.

⁷⁰ Küçük, *Besairu'l Kur'an*, 13.Cilt, 267–268.

2.3.4.Yıldız ve Yerlerine Yemin

Kur'an-ı Kerim'de yıldızların yörüngeleri ve konumları ile ilgili ayetler bulunmaktadır. Bu ayetlere burada değinerek bunların değerlendirmelerini yapacağız.

*“Battığı zaman yıldız ant olsun ki, arkadaşınız (Muhammed haktan) sapmadı ve azmadı.”*⁷¹

Bu sure tezimizin ana temasını oluşturan yıldız ismini aldığı için, surenin kısa bir tahlilini yapalım. Necm Suresi Mekke döneminde inmiştir. 62 ayettir. Sure, adını ilk ayetin başındaki “en-Necm” kelimesinden almıştır. Necm, yıldız demektir. Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 53., nüzul sıralamasına göre 23., mufassal kısmın birinci suresidir. Surede başlıca, Kur'an'ın Allah tarafından Cebrail vasıtasıyla Hz. Muhammed'e indirilmiş olduğu ve Hz. Peygamber'in Allah'tan aldıklarını sadakatle tebliğ ettiği ortaya konmaktadır. Müşriklerin melekleri Allah'ın kızları, putları da melekleri sembolize eden varlıklar olarak kabul etme şeklindeki inançları mahkûm edilmekte, önceki peygamberlere gönderilen vahiylerle Resulullah'ın getirdikleri arasındaki bazı ortak noktalara değinilmekte, inkârcılıkları sebebiyle helak edilmiş geçmiş toplumlardan örnekler verilmektedir.⁷²

“Düştüğü veya indiği vakit yıldız ant olsun.” Hasan Basri ve ibn Mamer bin Müsenna'ya göre bu ayette kastedilen yıldız belli yıldızlardır. Bu ayette geçen “Heva” fiili batmak anlamındadır. Ancak bu kelime doğmak, düşmek, inmek, yükselmek anlamlarına da gelir. Caferi Sadık'a göre burada necm kelimesiyle anlatılmak istenen peygamberimizdir. Necm'in inişi ile de kastedilen peygamberimizin miraç gecesinde gökten inmesidir. Yapılan yorumlar içerisinde en belirginini, bu ayette kastedilen yıldızın bütün yıldızlar olduğudur. Çünkü necm kelimesinin başındaki tarif edatı cins içindir. İsmi cins olduğu için de bütün yıldızlara izafe edilebilir.⁷³

Ayette geçen "hevâ" fiili az önce bahsettiğimiz gibi inme, meyletme, düşme, yükselme, doğma anlamlarına da gelir. Ancak en çok inme anlamı tercih edilmiştir. Örneğin necm kelimesi yıldız olarak kabul edilirse ayette, kastedilen yıldızın veya bütün yıldızların ufuktan inişinin, düşüşünün kastedildiği yorumu yapılmıştır ki böylece gök cisimlerinin sukut (kütle çekimi) kanununa tâbi olduklarına dikkat çekilmiş olabilir.⁷⁴

⁷¹ Necm 53/1-2

⁷² Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 103.

⁷³ Arslan, *Büyük Kur'an Tefsiri*, 14.Cilt, 498-499.

⁷⁴ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 104-105.

"Battığı zaman yıldıza ant olsun ki..." ayetinde yer alan "Necm" hakkında isminin yapısı nedeniyle çeşitli yorumlar yapılmıştır. Rabbimiz necm ismine yemin ederek yıldızların önemini ayrıca Allah'ın varlığını ve kudretinin yüceliğini ortaya koymaktadır. Yıldızın batışı, yıldızların, gezegenlerin ve kâinatın hareketleriyle alakalı bir olaydır. "Hevâ" fiili, yapısı gereği düşüp batmak, yükselip çıkmak anlamlarına gelir. Öyleyse Allah Teala yıldıza yeminle, ilgimizi yıldızların hareketlerine yöneltmemizi istiyor.⁷⁵

Bu ayette kastedilen yıldız "Şi'ra" yıldızıdır. Çünkü o dönemde bazı müşrikler bu yıldıza tapıyordu. Ayrıca bu yıldızın ismi surenin sonlarında geçmektedir. "Şi'ra yıldızının Rabb'i de O'dur."⁷⁶ Bu yıldıza Mısırlılar, İran ve Arap toplumu gibi birçok toplumda çok büyük önem verilirdi. Bu nedenle de ayette kastedilen yıldız "Şi'ra" yıldızı olabilir. Bu yıldızın kaymasının, batmasının seçiliş nedeni ise, yıldız ne kadar kocaman ve görkemli olursa olsun, yörüngesinden kayabilir veya batıp yok olabilir. O halde tapılmaya, ilah edinmeye layık değildir. Tapılmaya layık olan Şi'ra yıldızı ve tüm yıldızların Rabbi olan Allah'tır.⁷⁷

Necm 1. ayette battığı zaman yıldıza ant olsun ki buyruğu hakkında yukarıda belirtilen görüşlerin benzerleri aktarıldıktan sonra şöyle bir yorum yapılmıştır. Bu yıldızla şeytanların kendileriyle taşlandığı yıldızlar kastedilmiştir.⁷⁸

*"Yollara (yıldızların dolaştığı yörüngelere) sahip göğe ant olsun ki, muhakkak siz, (peygamber hakkında) çelişkili sözler söylüyorsunuz."*⁷⁹

Bu ayette gökyüzüne yemin edilerek insanların bunlar üzerinde çok daha fazla durmaları, akıl yürütmeleri gerektiği ima edilmiştir. Şüphesiz bu imkân Kur'an'ın insanlara sağladığı ipuçlarından hareket edecekler için ve özellikle de bilimsel bilgiye ulaşmak isteyenler için fazlasıyla mevcuttur. Yine 7. ayette göğün sıfatı olarak geçen, "Alanları ayrılmış yıldız kümeleri ile dolu" şeklinde tercüme edilen "zâtü'l-hübük" tamlaması farklı biçimlerde açıklanmıştır. Bu tamlamada yer alan hübük'ün kök manası, sıkı bağlayarak sağlamlaştırmaktır. habîke veya hıbâk'ın çoğulu Hübük'tür. Hübük, özenle ve sanatkârane dokunmuş, yol, hareli kumaş demektir. Müfessirlerin büyük bir kısmı "zâtü'l-hübük" tamlamasına düzgün yollara sahip anlamını vermişlerdir. Bu anlamı veren müfessirlerin bir kısmı "zâtü'l-hübük" tamlamasını şu şekilde yorumlamışlardır. Yıldızların

⁷⁵ Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, 9.Cilt, 2365.

⁷⁶ Necm, 53/49.

⁷⁷ Seyyid Kutub, *Fi Zilali'l-Kur'an*, 9.Cilt, 412-413.

⁷⁸ İmam Kurtubi, *Camii li-Ahkami'l-Kur'an*, Buruc Yayınları, İstanbul, 2011, 16.Cilt, 432-436.

⁷⁹ Zariyat 51/7-8.

yörüngeleri, semada yıldızların meydana getirdiği şekiller veya galaksiler, gökadalardır. Diğer bir kısmı ise "zâtü'l-hubük" tamlamasını şu şekilde yorumlamıştır. İrfana götüren; Allah'ın birliğine, kudretine, ilmine ve hikmetine delâlet eden yollardır. Yukarıda anlatılanlar göz önüne alınarak bu ayetlerin verdiği mesaj şu şekilde ifade edilebilir: Çok çeşitli gök cisimleri, sistemleri ve aklılara durgunluk veren hareket düzenleriyle gökyüzünde çok sağlam, zarif ve sanatkârane bir denge bulunmaktadır. Mükemmel bir ahenk içerisinde bulunan bu eserler şüphesiz Allah'ın varlığına ve birliğine işaret etmektedir. O halde bize yakışan da Allah'ın kulu olduğumuzu bir an olsun aklımızdan çıkarmayıp Ona yönelmektir.⁸⁰

"zâtü'l-hubük" kavramı yukarıda sayılan bütün bu manalara delâlet etmekle beraber, yollar ve yörüngeler anlamına daha yakındır. Çok açık bir şekilde görülüyor ki Kur'ân-ı Kerim, on dört asır önce gezegenler, yıldızlar, galaksiler ve sistemlerin sağlam, düzenli hareketlerini sağlayan yörüngelerinden söz ederek, bu olayı Allah'ın varlığına ve birliğine delil ve belge göstermektedir.⁸¹

*"Yıldızların yerlerine yemin ederim ki, eğer bilerseniz gerçekten bu, büyük bir yemindir."*⁸²

Yıldızların mevkileri ile ilgili Abdurrezzak, Katade'den şöyle rivayet eder: "Yıldızların yerlerinden, onların konakları ve mecraları kastedilmektedir" Bu da Allah'ın ne kadar büyük olduğuna, delil teşkil eder. 76. ayette yer alan şart cümlesi sıfat ile mevsuf arasına girmiştir. Zira bu ayette kesinlikle bu büyük bir yemindir, eğer bilerseniz onun gereğiyle amel ederdingiz veya onu tazim ederdingiz! Bu mesaj aktarılmaktadır.⁸³

Taberi; Katade, Mücahid ve Hasan Basri'den nakledilen görüşü benimsemiştir. Bu ifadeyle kastedilen yıldızların akıp gittikleri ve kayboldukları yerlerdir. Görüşünü kabul etmiştir.⁸⁴

Vakıa 75. ayette "bimevagiin-nücum", "yıldızların yerleri" diye çevrilen tamlamaya şu anlamlar yüklenmiştir: Yıldızların doğduğu veya battığı yerler, yıldızların yörüngeleri ve daha çok kıyamet sırasında yıldızların düşeceği yerler. Diğer taraftan, "bimevagiin-nücum" tamlamasına sözlüklerde genellikle yıldızların düştüğü yerler manası

⁸⁰ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, V.Cilt, 68–72; Taberî, XXVI, 189–191; Zemahşerî, IV, 26–27; İbn Atıyye, V, 172–173; Râzî, XXVIII, 197–198; Yazır, VI, 4528–4529;

⁸¹ Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, 9.Cilt, 3194.

⁸² Vakı'a 56/75–76.

⁸³ Arslan, *Büyük Kur'an Tefsiri*, 14.Cilt, 599.

⁸⁴ Taberi, *Taberi Tefsiri*, 8.Cilt, 152.

verilmiştir. Bu da günümüz Kur'an araştırmacılarını bu ayette astrofizikçilerin tespit ettikleri kara deliklerin kastedilmiş olabileceği yorumuna götürmüştür.⁸⁵

Sonuç olarak yıldızların yerlerini günümüz teknolojiyle ölçmek çok zordur. Bunu bize en yakın yıldızların yerlerini ölçmekte de görebiliriz. Bu en yakın yıldızların yerlerini tespit etmekte dahi net sonuçlara ulaşamamıştır. Uzak yıldızlarda ise bu ölçümü yapmak çok daha zordur. Dünyanın neresinden bakarsak bakalım hep aynı gökyüzünü görürüz. Aslında bu gördüğümüz gökyüzündeki yıldızların uzaklıkları çok farklıdır. Bize en yakın yıldız bile yaklaşık 39,9 trilyon kilometre ya da 4,3 ışık yılı uzaklıktadır. Yani bize en yakın yıldızın ışığının dünyaya ulaşması için 4,3 yıl gerekmektedir, şu anda bu en yakın yıldızdan aldığımız ışık, 4,3 yıl önceki ışıktır. Başka bir şekilde anlatacak olursak saatte otuz bin kilometre hızla giden bir uzay mekiği ile bize en yakın yıldız ulaşmak yüz elli bin yıl sürecektir.⁸⁶ Bu bize en yakın yıldız da durum böyle iken, birde milyonlarca, milyarlarca ışık yılı uzaklığındaki yıldızları siz düşünün. O zaman “Yıldızların yerlerine yemin ederim ki, eğer bilerseniz gerçekten bu, büyük bir yemindir.” incelediğimiz bu ayeti ve Allah'ın büyüklüğünü daha iyi anlarsınız.

2.3.5.Yıldızların Söndürülmesi

Kur'an-ı Kerim'de yıldızların söndürülmesi olayı kıyamet safhaları arasında anlatılmaktadır. Bu konuyla alakalı ayetlere burada değinerek bunların değerlendirmelerini yapacağız.

“Yıldızların ışığı söndürüldüğü zaman.”⁸⁷

Bu ifade özetle yıldızlar yok edildiği zaman veya yıldızların ışığı yok edildiği zaman, anlamında olabilir. Yıldızlar yok edildiği zaman anlamı daha uygundur. Çünkü bu anlam verilirse yoruma gerek kalmayabilir. Bunun nedeni ise yıldızların ışıkları yok edildikten sonra, ışıkları yok iken parçalanıp dağılmaları da mümkündür.⁸⁸

Allah Teâlâ mutlaka kıyametin kopacağını bildirmektedir. Devamında da kıyametin dört dehşet verici safhasını farklı bir şekilde anlatarak inkâr edenleri uyarıyor, iman edenleri ise çok dikkatli olmaya çağırıyor. Kıyametin birinci korkunç safhası: Yıldızların ışığı silindiği zaman, Ayette anlatılan bu durum uzayda yer alan

⁸⁵ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 166.

⁸⁶ J. Holmberg, C. Flynn, "Eşlenen Maddenin Yerel Yoğunluk ve Hipparcos Yoğunluğu". Aylık Notices Royal Astronomical Society, 2000, Sayı, 313: 209–216.

⁸⁷ Mürselat 77/8.

⁸⁸ Râzi, *Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb*, 22/378–379.

güneşin yörüngesinden ayrılıp dağılması ve yıldızların kararmasına işaret etmektedir. Kuşkusuz bu durumda uzaydaki tüm cisimler sistemleriyle beraber bozulacak ve düzeni bozulan kâinat alt üst edilerek yok edilecektir.⁸⁹

“*Yıldızlar, bulanıp söndüğü zaman.*”⁹⁰

Yüce Rabbimiz kıyametin çok korkunç olduğunu söyleyerek insanları dikkatli olmaya ve bu güne hazırlık yapmaya çağırıyor. Bu nedenle kıyametin kopuş anından 7 safha, ahiret hayatından da 7 safha anlatılmıştır.⁹¹ Konumuz olan yıldızların bulanıp sönmeleri hadisesi, güneşin kararması sonucunda ışığını güneşten alan bazı yıldızların da kararmasına neden olabilir. Bunun yanı sıra kıyametin kopuşuyla kâinatın düzeni bozulunca yıldızların da düzeni bozulacak yörüngelerinden çıkacaklar, çarpışacaklar vb. olaylarla fonksiyonlarını kaybedeceklerdir.⁹²

Bu ayette "inkidar" kökünden gelen "inkedere" fiili kullanılmıştır. Bu kelime bulanmak, kararıp parçalanmak, dağılıp toz haline gelmek, dökülüp yayılmak gibi anlamlara gelir. Güneşin kararmasıyla beraber yıldızlar da kararacak ve kozmik sistem bozulunca çarpışmalar, parçalanmalar ve dökülmeler artarda gerçekleşecek. Kıyamet gününde yalnızca güneş sistemi değil, var olan tüm sistemler darmadağın olacak. Gezegenler ve yıldızlar arasındaki düzen diğer sistemlerde de vardır. Birindeki bozulma diğerlerini de bozacak dehşet verici olaylar arka arkaya yaşanacaktır.⁹³

Kıyamet günü yaşanacak ilk şey, güneş'in ışığı yok olacak ve yıldızlar da o günün azametinden patır patır dökülecek.⁹⁴

“*Yıldızlar saçıldığı zaman.*”⁹⁵

Kıyamet günüyle ilgili yukarıda değindiğimiz Tekvîrde bahsedilenleri pekiştirmek üzere infitâr suresinde de kıyamet gününde meydana gelecek birtakım olaylar aktararak insanların bu güne hazırlanması istenilmektedir. Allah'ın koyduğu kanunların bu günde kaldırılmasının sonucunda uzaydaki yıldızların ve evrendeki dengenin bozulup yok olacağı bildirilmiştir.⁹⁶

⁸⁹ Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, 13.Cilt,6964; Kıyametin diğer üç safhası için Mürselat 77/9–10 ve 11. ayetlere bakınız.

⁹⁰ Tekvir 81/2.

⁹¹ Bahsedilen safhalar için Tekvir Suresinin ilk on dört ayetine bakınız.

⁹² Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 488.

⁹³ Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, 13.Cilt, 6616–6617.

⁹⁴ Semerkandi, *Tefsir-ul Kur'an*, 6.Cilt, 397.

⁹⁵ İnfıtâr 82/2.

⁹⁶ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 5.Cilt, 496–497.

Sema parçalanıp damadağın olduğu, yıldızlar da ipi kopmuş tespih taneleri gibi sağa sola dağılmaya başladığı, evrenin düzeni bozulduğu zaman. Dünyamızdan milyarlarca kere büyük kütleyle sahip yıldızların yörüngelerinden çıkması, etrafa ve dünyaya çarpması şuna benzer. Bir gökdelenin gökyüzünden karıncanın üzerine düşmesine benzer.⁹⁷

Sonuç olarak günümüz teknolojisinin ulaştığı veriler, bu anlatılanların gerçekleşeceğini açıkça ortaya koymaktadır. Giriş bölümünde evrenin sonunun nasıl olacağı ile ilgili büyük çöküş teorisini anlatırken bunları aktarmıştık.

2.3.6.Yıldız Tapınmama

Kur'an-ı Kerim'de yıldızlara tapınılmamasını anlatan ayetler bulunmaktadır. Bu ayetleri burada zikrederek bunların değerlendirmelerini yapacağız.

*"Üzerine gece karanlığı basınca bir yıldız gördü. "İşte Rabbim!" dedi. Yıldız batınca da, "Ben öyle batanları sevmem" dedi."*⁹⁸

Milattan önce 2100'lerde yaşadığı kabul edilen ve Allah'ın birliği esasına dayalı Hanif dini geleneğinin önderi olarak bilinen Hz. İbrahim'in mensubu bulunduğu toplum Keldaniler'di. Bunlar ay, güneş ve yıldızlarla bu gök cisimlerini sembolize eden putlara taparlardı. Hz. İbrahim Tevhit dinine bağlı idi kavmini de tevhit dinine çağırmak istiyordu. Kavminin kendi inançlarıyla hareket ederek onları tevhit dinine ikna etmek istiyordu. Bunun için önce parlak bir yıldızın sonra ayın ve ardından da güneşin Tanrı olup olmadığını araştırmıştır. Bu araştırmadan sonra gelip geçici şeylerin İlah olamayacağını gözlemleriyle ispatlamıştır. Bu gözlemlerden sonra Hz. İbrahim "Ben Hanif olarak yüzümü gökleri ve yeri yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim" ifadesini ortaya koymuştur. Hz. İbrahim ispat ettiği gözlemleriyle kavminin inancını çökertmiştir.⁹⁹

"Gecenin karanlığı onun üzerine çöktüğü zaman bir yıldız gördü." "Dedi ki: "Budur benim Rabbim..." Bu yıldız batınca, "ben batanları sevmem," dedi. Ay doğarken görünce, "budur benim Rabbim," dedi. Ay batınca dedi ki : "Eğer Rabbim beni doğru yola iletmeseydi, yoldan çıkmış kavimden olurum..." Güneşin doğduğunu görünce, "benim Rabbim budur çünkü bu daha büyük ve daha parlak" dedi. Gece olunca güneş kayboldu. Bunun üzerine Hz. İbrahim kavmine şöyle dedi: "Ey kavmim, ben sizin

⁹⁷ Küçük, *Besairu'l Kur'an*, 19.Cilt, 21.

⁹⁸ Enam 6/76.

⁹⁹ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 2.Cilt, 342.

ortak koştuğunuz şeylerden uzağım." Böylece Hz. İbrahim yıldızlara tapınan kavmiyle yüzleşti. Bu kavimle hakikati yüz yüze getirtti. Açıkça ben Hanif olarak yüzümü gökleri ve yeri yoktan yaratan Allah'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim dedi.¹⁰⁰

Gece karanlık basınca Hz. İbrahim yıldızı gördü ve bu benim rabbim dedi. Çünkü etrafındaki Babilliler yıldızla tapıyorlardı. Nemrut da yıldızlar için şöyle demişti: İşte bizim ilahımız, oradan bizi aydınlatıyor. O zamanlar yıldızla tapınma hâkimdi. Bu sebeple Hz. İbrahim örneği gökyüzünden verdi. Ne zaman ki yıldız batınca Hz. İbrahim Nemruta ve kavmine şöyle dedi "Bu taptığımız yıldızlar İlah ise dursunlar orada, ben batanları, kaybolup gidenleri sevmem. Ey ahali bundan ilah olur mu?" dedi.¹⁰¹

Taberi'ye göre, Hz. İbrahim'in bahsedilen ayette yıldızlar için Rabbim ifadesini hangi maksatla kullandığı konusunda şu üç görüş ileri sürülmüştür.¹⁰²

a) Abdullah b. Abbas ve Muhammet b. İshak'tan rivayet edilen birinci görüşe göre: Hz. İbrahim önce yıldızı, sonra ayı, daha sonra da güneşi Rabbi sanarak onlara tapmıştır. Ancak yıldız, ay ve güneşin battığını görünce bunları hareket ettiren Yüce bir Kudretin varlığını anlamış ve Allah'a iman ettiğini açıklamıştır. Bu konuda İbn-i İshak'tan oldukça uzun bir kıssa nakledilmiştir.

b) İkinci görüştekiler Abdullah b. Abbas'tan ve Muhammet b. İshak'tan nakledilen görüşü reddetmişlerdir. Bir peygamberin bu duruma gelemeyeceğini söylemişlerdir. Böyle bir durumda olursa müşriklerle bir farkının olmayacağını dolayısıyla da böyle bir insanın Allah tarafından Peygamber yapılamayacağını savunmuşlardır.

c) Bu konudaki üçüncü görüş ise Hz. İbrahim'in "İşte benim rabbim budur" derken "Benim rabbim bu mudur?" demek istemiş görüşünü savunmuşlardır.

Taberi, bu ayetin hemen arkası sıra gelen ayette, zikredilen: "Eğer Rabbim beni doğru yola sevk etmeseydi, yemin olsun ki, sapık kavimden olurdum." Hz. İbrahim'in bu ifadesini delil göstererek birinci görüşün tercih edilmesi gerektiğini ima etmiştir.

¹⁰⁰ el-Cezâiri, Ebu Bekir Cabir, *En Kolay Tefsir*, Mektup Yayınları, 2001, 3.Cilt, 35–36.

¹⁰¹ Toptaş, Mahmut, *Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 1995, 3.Cilt, 70.

¹⁰² et-Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Taberi Tefsiri*, Hisar Yayınevi, Ankara, 2005, 3.Cilt, 514–515.

2.4. Kur'an-ı Kerim'de Burçlar

2.4.1. Burçların Yaratılışları

Kur'an-ı Kerim'de burçların yaratılışları anlatılmaktadır. Bu ayeti burada zikrederek bununla ilgili değerlendirmeleri kısa bir şekilde anlatacağız.

*"Göğe burçlar yerleştiren, orada bir ışık kaynağı (güneş) ve aydınlatıcı bir ay yaratanın şanı çok yücedir."*¹⁰³

Allah gökyüzünde burçlar, yıldız kümeleri yaratmıştır. Bütün bunları yoktan yaratan Allah'ın şanı ne yücedir?¹⁰⁴

Bu ayette geçen burûc kelimesini günümüz astronomisinden faydalanarak, yıldız kümeleri, takımyıldızları veya galaksiler şeklinde anlamamız gerekir.¹⁰⁵ Klasik tefsirlerde burûc kelimesi için büyük yıldızlar vb. anlamlar verilse de bunlar genel olarak eski Grek astrolojisinden alınan bilgiler ışığında yorumlanmıştır.¹⁰⁶

2.4.2. Burçlar ve Gökadalara Yemin

Kur'an-ı Kerim'de Allah Teala gökyüzünü burçlarla donattığını belirterek bunlara yemin ediyor. Bu ayete burada değinerek bunun değerlendirmesini yapacağız.

*"Burçlarla dolu göğe ant olsun."*¹⁰⁷

Bu sure tezimizin ana temalarından birini oluşturan burçlar ismini aldığı için, surenin kısa bir tahlilini yapalım. Mushaf'taki (Kur'an-ı Kerim) sıralamada seksen beşinci, iniş sırasına göre yirmi yedinci suredir. Mufassal sureler kısmının on birinci sûresi olan Burûc sûresi 22 ayettir. Şems suresinden sonra, Tın suresinden önce Mekke'de inmiştir. Sure adını birinci ayetinde geçen ve "burçlar" anlamına gelen "burûc" kelimesinden almıştır. Surenin ana konusu kendilerine "Ashâbu'l-uhdûd (hendek ehli)" denilen inkârcıların, müminlere verdikleri sıkıntılar ve müminlerin inançları uğrunda bunlara karşı gösterdikleri sabır ve dirençtir. Ayrıca inkârcıların âhiretteki kötü akıbetleri ve müminlerin mutlu sonları, Allah'ın bazı sıfatları hakkında kısa açıklamalar yer almaktadır.¹⁰⁸

Burada burçlarla dolu gökyüzüne yemin ediliyor. Burûc, yıldızların yörüngeleri veya bunların oluşturdukları yıldız kümeleridir. Allah Teala gökyüzüne ve onun

¹⁰³ Furkân 25/61.

¹⁰⁴ Küçük, *Besairu'l Kur'an*, 11.Cilt, 325.

¹⁰⁵ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 4.Cilt, 147.

¹⁰⁶ Bkz., Râzî, XXIV, 106; Kurtubî, X, 14; Şevkânî, III, 142; IV, 99.

¹⁰⁷ Burûc 85/1.

¹⁰⁸ *Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, D.İ.B.Y. Ankara, 2006.

bağrında barındırdığı milyarlarca yıldız, yıldız kümelerine yemin ediyor ve bunların yaratıcısının belirlediği doğrultuda, yani yörüngelerinde hareket ettiklerini anlatıyor.¹⁰⁹

2.4.3.Burçların Fonksiyonları

Kur'an-ı Kerim'de burçların fonksiyonlarıyla ilgili ayetlerden bir tanesi, burçların semanın süsü olduğuna dair ayettir. Bu ayete burada değinerek bunun değerlendirmelerini yapacağız.

“Ant olsun, biz gökte burçlar yaptık ve onu, bakanlar için süsledik.”¹¹⁰

Ant olsun ki biz semada burçlar yarattık. Ant olsun ki biz gökyüzünde milyarlarca yıldız ve yıldız kümeleri yarattık. Bakanlar için semayı süsledik. Yıldızlar semanın süsüdür. Allah Teala'nın gökyüzünü güneş, ay, yıldızlar, gezegenler vb. ile donatması insanlar için lütfettiği en güzel görüntülerdir.¹¹¹

Kur'an'da burûc isimli bir sure bulunmakta ve kelime bu şekilde dört sefer zikredilmektedir. Bir ayette kale burcu¹¹² incelediğimiz bu ayette ve yukarıda ele aldığımız diğer iki ayette ise takımyıldızları veya yıldız kümeleri manasında kullanılmıştır. Böylece bir taraftan gökyüzünün yıldız kümeleriyle donatılması, bir taraftan bunların harikulade estetik görünüşü, gerçeği görebilen ve bu güzelliğin arka planındaki manayı kavrayabilenler için Rabbimizin varlığının, birliğinin ve kudretinin mükemmelliğini gösteren açık seçik kanıtlardır. İnsanın, bunları görüp bildiği halde, hala inkârcılıkta direnmesi akıl ve izanla bağdaşmaz.¹¹³

Ayette geçen burûc ismi, ortaya çıkmak, görünen şey, yükselmek, yüksek köşk manalarına gelen berece veya berice fiilinden türemiştir. Burûc/burc kelimesini, berice kalıbını, teberrace kalıbını vb. kullanımlarını bu bölümün başında kelimenin tahlilini yaparken teferruatlı bir şekilde anlatmıştık. Burada Burûc kelimesinin, Kur'an-ı Kerim'de kullanıldığı kalıplar ve ihtiva ettiği anlamları kısaca açıklayalım:¹¹⁴

1. Kale burçları veya kale anlamında: "Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş *kaleler* içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır."¹¹⁵ Kullanılmıştır.

¹⁰⁹ Küçük, *Besairu'l Kur'an*, 19.Cilt, 122.

¹¹⁰ Hier 15/16.

¹¹¹ Küçük, *Besairu'l Kur'an*, 9.Cilt, 153.

¹¹² Nisâ 4/78.

¹¹³ Karaman ve Arkadaşları, *Kur'an Yolu*, 3.Cilt, 309–311.

¹¹⁴ Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, 10.Cilt, 307.

¹¹⁵ Nisa 4/78.

2. Teberrace fiil kalıbıyla açılmak, sergilemek, teşhir etmek anlamlarında: "Önceki cahiliye dönemi kadınları gibi *açılıp saçılmayın*."¹¹⁶ Burada "velâ teberrace teberrucel cahiliyyeti" kalıbıyla kullanılmıştır. Bu kalıpla kelime yan yana kullanılarak açılıp saçılmayın veya cazibenizi sergilemeyin anlamını almıştır. Başka bir ayette ise "Evlenme ümidi beslemeyen, hayızdan ve doğumdan kesilmiş yaşlı kadınların ziynetlerini *teşhir etmeksizin* dış elbiselerini çıkarmalarında kendileri için bir günah yoktur."¹¹⁷ bu kelime müteberricât kalıbıyla kullanılmış ve teşhir etmek anlamını almıştır.

3. Takımyıldızı anlamında: Astronomi bilimciler gökyüzünün tamamını kolayca araştırıp inceleyebilmek için çeşitli büyüklüklerde parsellemişlerdir. Burçlar kuşağı denilen şey ise güneşin bir yıl boyunca takip ettiği tasarlanan yörünge üzerinde bulunan takımyıldızlarıdır. Astrologların Zodyak ismini verdikleri bu kuşak 12 burçtan yani takımyıldızından oluşur. İncelediğimiz bu üç ayette¹¹⁸ de burûc kelimesi takımyıldızı anlamında kullanılmıştır.

İncelediğimiz bu ayetin devamında burçların gökyüzündeki harikulade estetik görünüşü, bakanları büyüleyen muhteşem tasarımı anlatılmıştır. Öte yandan bunların gözlemlere konu olması, üzerinde araştırılma yapılması sonucu da çıkarılabilir. Çünkü ayetin sonundaki ennazirin ifadesi gözlem yapanlar anlamına gelmektedir. Zaten burçlar yaratılışları gereği çağlar boyu ilgi uyandırmış ve bilim adamlarını araştırmaya sevk etmiştir.¹¹⁹

Sonuç olarak Allah Teala gökyüzündeki güneş, ay, yıldızlar, gezegenler vb. bunların tamamını burçların/takımyıldızlarının içerisinde yaratmıştır. Bu üç ayette de Allah bunu bu şekilde ifade etmektedir. Astronomi bilimciler Kur'an-ı Kerim'in 15 asır önce bizlere sunduğu bu gerçeği, asrımızda günümüz teknolojisiyle ortaya koyabilmişler ve bizim bu ayeti ve Allah Teala'nın büyüklüğünü daha iyi anlamamızı sağlamışlardır.

Burçlar yıldızların bir ardada bulunmasından yani yıldız kümelerinden oluştuğu için yıldızlardaki özelliklerin hemen hemen hepsi burçlar içinde geçerlidir.

¹¹⁶ Ahzâb 33/33.

¹¹⁷ Nûr 24/60.

¹¹⁸ Furkan 25/61, Burûc 85/1, Hicr 15/16.

¹¹⁹ Bayraklı, Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri, 10.Cilt, 310.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MODERN BİLİME GÖRE YILDIZLAR, BURÇLAR VE BUNLARIN KUR'ANİ ÇERÇEVEDA KIYASLANMASI

3.1. Bilime Göre Yıldızlar Ve Burçlar

Işık saçan, büyük bir oranı hidrojen ve helyum elementlerinden oluşan, yoğun bir plazma küresine yıldız denir. Bir arada bulunan yıldızlardan meydana gelen gökadalara gözlemediğimiz evrenin hâkimidir. Dünya üzerindeki enerjinin çoğunun kaynağı, bize en yakın yıldız olan Güneş'tir. Açık ve aysız bir gecede şehir ışıklarının ulaşamadığı ıssız yerlerden semaya bakıldığında gökyüzünün sonsuz sayıda yıldızlarla kaplı olduğu görülür. Aslında bu sayı sanıldığından gayet azdır. Bütün semadaki yıldızların sayısı çıplak gözle bakıldığında 6000'i geçmez. Tek bir sefer bakıldığında ise kişi, bunun ancak yarısı kadarını görebilir. Çıplak gözle ve teleskopla görülebilen bütün bu yıldızlar, bir yıldız topluluğu olan Samanyolu Galaksisine bağlıdır. Uzayda daha nice galaksiler vardır. Bizim galaksimizde 200 milyar yıldız olduğu tahmin edilmektedir. Bizden başka da takriben 400 milyar galaksi vardır. Yıldızların parlamalarının sebebi şudur: Çekirdeklerinde oluşan kaynaşma sonrasında ortaya çıkan enerjinin yıldızların içerisinden geçerek dış uzaya ışınım ile yayılmasıdır.¹

Astronomlar yıldızların parlaklığına, tayfına ve uzaydaki hareketlerine bakarak yıldızların yaşını, kütesini, bileşimlerini vb. daha birçok özelliklerini ortaya koyabilirler. Bir yıldızın toplam kütesi, onun gelişiminin ve sonunun ana belirleyicisidir. Bir yıldızın gelişim süreci içinde bulunduğu aşamaya göre çapı, dönüşü, hareketi ve sıcaklığı belirlenir. Yıldız gelişiminin ilk halkası şu şekildedir: Yıldızlar çok yoğun ve görünür ışımayı geçirmeyen yıldızlararası gaz ve toz bulutlarının ortasında doğar. Gökadamızda her yıl, Güneş kütesinin yaklaşık üç katıyla on katı arasında değişen bir gaz kütesi yıldıza dönüşür. Yıldızların meydana geldiği bu dev gaz ve toz bulutlarına moleküler bulutlar adı verilmektedir. Moleküler bulut terimi burada moleküllerin oluşması nedeniyle kullanılmaktadır. Moleküler bulut tek bir yıldız oluşturacak biçimde çökmez (büzülmez). Bulut birkaç yoğunlaşmış bölgeye parçalanır. Bu yoğunlaşmış parçalar daha sonra yıldızların oluşması için çökmeye devam ederler.

---

¹ Tayler, R.j çev: Cemal AYDIN, Zeki ASLAN, *Yıldızlar Yapıları ve Evrimleri*, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Yay., Ankara, 2004, 8-9.

Moleküler bulutun bir parçası kritik bir kütleyle ulaşırsa bu parça büzölmeye devam eder, büzölen gaz bulutunun yoğunluğu artar. Dönen bir bulutta merkez etrafında Güneş sistemi boyutlarında bir gaz ve toz diski oluşabilir. Sonuçta kaçınılmaz olarak merkezdeki sıcaklık 10 milyon dereceyi bulur. Bu sıcaklıkta nükleer tepkimeler başlar ve bulut bir yıldız dönuşür. Fakat moleküler bulutun bu kritik kütleyle ulaşması o kadar kolay olmamaktadır.²

Yıldızın çekirdeği yoğunlaşınca bünyesindeki hidrojenin bir miktarı devamlı bir şekilde çekirdek kaynaşması tepkimesiyle helyuma çevrilir. Çekirdekdeki hidrojen yakıtı bittikten sonra, en azından Güneş'in kütlelerinin beşte ikisi kadar bir kütleyle sahip olan yıldız genişleyerek, daha ağır olan öğeler çekirdekte ya da çekirdeğin etrafında kabuk hâlinde kaynaşarak kırmızı dev hâline gelir. Daha sonra maddenin bir kısmı yıldızlar arası ortama salınarak, ağır öğelerin daha yoğun olacağı yeni bir yıldız nesli yaratacak şekle dönuşür. En az iki yıldızdan meydana gelen sistemlerde birbirlerine kütle çekim gücü ile bağlanmış ve yoğunlukla birbirlerinin etrafında sistematik bir şekilde dönen yıldızlar vardır. Bu şekilde çok yakın bir yörüngeyle birbirlerinin etrafında sistematik olarak dönen yıldızlar ve bunların kütle çekim gücüyle etkileşimleri, evrimsel gelişimlerine büyük katkı sağlar.³

3.1.1. Yıldızların Oluşum ve Gelişimleri

Yıldızlar bulutların çökmesiyle küçük parçalara bölünür. Bölüntü denilen bu parçalar merkezine doğru çöker. Yaklaşık on milyon yıl sonra merkezine çöken bölüntü yıldız dönuşür. Yıldızlar, ağır öğelerden meydana gelen bulutsularda oluşur. Uzayda yer alan bu bulutsular büyük oranda hidrojen ve helyum içerir. Yıldızların meydana geldiği bu bulutsulara en iyi örnek Orion takımyıldızıdır.⁴

Spitzer'in (Kızılötesi Uzay Teleskopu) yaptığı gözlemlere göre, Orion Bulutsusu'nda çevrelerinde gaz ve toz diskleriyle oluşum aşamasında 2300 yıldız belirledi. Her bir gaz ve toz diski, koşullar elverişli olursa birer güneş sistemi oluşturmaya adaydırlar. Gökyüzüne çıplak gözle bakıldığında, Orion takımyıldızında Avcının kılıcı üzerinde bulanık bir nokta gibi görünen bulutsu, aslında görece yeni doğmuş ya da doğmakta olan binlerce yıldız barındıran bir kuluçkalıktır. Yıldız

² Tayler, *Yıldızlar Yapıları ve Evrimleri*, 9–10.

³ Iben, Icko, Jr. "*Tek ve İkili Yıldız Evrimi*", *Astrophysical Journal Dergisi*, 1991, Ek Serisi, Sayı, 76: 55.

⁴ P. R. Woodward, "*Yıldız Oluşum Teorik Modeller*", *Astronomi ve Astrofizik* 1978, Yıllık yorum, Sayı, 16: 555.

embriyosu sayılabilecek bulutsu içerisindeki ya da etrafındaki toz disklerince gizlendikleri için optik teleskoplarla görülemeyen bu yıldızlar, yıldızlarından aldıkları ısıyı yeniden yayan toz sayesinde Spitzer ile yapılan gözlemlerle görülüyorlar. Spitzer'le yapılan gözlemlerde bulutsuda yer alan yıldızların yüzde altmışının, her biri yüzlerce birey içeren, yıldız kentlerinde ya da kümelerde bir arada bulunmaktadır.⁵

3.1.2. Önyıldız Oluşumu

Önyıldız, kendi kütle çekimi altında dağılmadan durabilen yoğun yıldızlararası karanlık molekül bulutlarının varlığıdır. Önyıldızlık, yıldız oluşumundaki ilk adımdır. Özdeciksel bir bulut içerisinde, yoğunluğu artan bir merkez ile başlayıp T Tauri (iki güneş kütlelerinden az kütleyle sahip genç yıldızlara T Tauri yıldızı denir.) yıldızının oluşumu ile sonlanır. Bu oluşum on veya on beş milyon yıl kadar sürer. T Tauri yıldızları, değişken yıldızlar sınıfıdır. Değişken ışıksallıkları ve güçlü renkyuvarı çizgileri ile tanınırlar. Bir yıldızın oluşumu, bir özdeciksel bulutun içinde oluşan ve sıklıkla bir üstnovanın (büyük yıldız patlamaları) ya da iki gökadanın çarpışmasından oluşan şok dalgalarının tetiklediği kütle çekimsel bir kararsızlık ile başlar. Kararsızlık kıstaslarını sağlayacak kadar bir madde yoğunluğuna erişen bölge kendi kütle çekimsel kuvveti altında çökmeye başlar. Bulut çöktükçe, ayrık kümelenmeler oluşur. Bu kümelenmelerin içerisinde, elli güneş kütlelerine denk gelecek kadar madde yer alabilir. Çökme ve yoğunluk giderek artar bu da sıcaklığı çok artırır. Önyıldız bulutu, kütle çekime dayalı sıkıştırma dengeli bir duruma geldiğinde, bulutun ortasında bir önyıldız meydana gelir.⁶

3.1.3. Anakol Yıldızı

19. y.y başlarında, Danimarkalı Ejnar Hertzsprung ve Amerikalı Henry Norris Russell tarafından geliştirilen, yıldızların sıcaklıkları ile ışınım güçlerine göre belli kollarda toplanması esas alınarak yapılan sınıflandırmadır. Bu diyagramın anakolu, yıldızların çoğunu üzerinde bulunduran bir eğridir. Bu kol üstünde bulunan yıldızlara cüceler de denir. Güneş gibi hidrojeni yakıp helyuma çevirirler. Bu yıldızlar hidrojen yakıtlarını bitirdiklerinde dev yıldızlar grubuna girecek şekilde genişlerler, sonra da ak

⁵ Aydın, Cemal ve Arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 190–195.

⁶ J. Bally, J. Morse, B. Reipurth, "Yıldız Doğum: Herbig-Haro Jets, Artma ve Proto-Gezegensel Diskler", 1996, 120; "Hubble Uzay Teleskopu Bilim-II", Uzay Teleskobu Bilim Enstitüsü Bildirileri, Fransa, 4 Aralık, 1995, 491,

cüce haline gelirler. Yıldızların bu egride toplanmasının nedeni, tayfsal tür ile aydınlatma gücünün hidrojen kaynaşması sürdüğü sürece yıldızın kütlesine bağıntılı olmasıdır. Anakolda yer alan yıldızların sıcaklıkları ve parlaklıkları zamanla artar.⁷ “Buna en güzel örnek güneştir. Aşağı yukarı 4,6 milyar yıl evvel, güneş anakola dâhil olmuştur. Anakola dâhil olduktan beri güneşin parlaklığının yüzde kırk arttığı ileri sürülmektedir.”⁸

"Bütün yıldızlar devamlı bir şekilde gazın uzaya akmasına sebep olan bir yıldız rüzgârı üretir. Yıldızların büyük bir kısmı için kaybedilen kütle miktarı fazla önemli değildir. Güneş yılda yüz trilyonda bir güneş kütlesi kadar"⁹ veya "bütün yaşamı süresince kütlesinin on binde biri kadar bir kütle kaybeder. Fakat çok büyük yıldızlar gelişimlerini büyük oranda etkileyecek kadar on milyonda bir ile yüz binde bir güneş kütlesi arasında madde kaybeder."¹⁰ Elli güneş kütlesinden daha büyük bir kütle ile başlayan yıldızlar anakolda kaldıkları zaman süresince toplam kütlelerinin yarısını kaybedebilirler. Yıldızların gelişiminde kütle aynı zamanda helyumdan daha ağır öğelerin miktarı da önemli bir faktördür. Gökbilimde helyumdan ağır öğelerin tamamı "metal" olarak değerlendirilir ve bu öğelerin kimyasal derişimine (çözeltideki çözünen madde miktarı) metallik denir. Yıldızın metalliği, yakıtını yakacağı süreyi etkiler ve mıknatıssal alanların oluşumunu kontrol eder.¹¹

3.2. Büyük Yıldızlar ve Yıldızların Evreleri

Minnesota Üniversitesi'nden Prof. Dr. Roberta Humphreys'in elde ettiği sonuçlara göre evrenin bilinen en büyük yıldızı VY Canis Majoris'tir. Bu yıldız Büyük Köpek Takımyıldızında yer alır. Dünya'dan yaklaşık 4900 ışık yılı uzaklıkta bulunan bir kırmızı süper devdir. Boyutu, güneşin yarıçapının 1800 ile 2100 katı büyüklüğünde

⁷ JG. Mengel, P. Demarque, AV. Sweigart, PG. Gross, "Sıfır Yaş Anakol Yıldızların Evrimi", Astrophysical Journal Dergisi, 1979, Ek Serisi, Sayı, 40: 733.

⁸ Sackmann, I. Juliana, "Güneş III- Bugünü ve Geleceği", Astrophysical Journal Dergisi, 1993, Sayı, 120: 418.

⁹ B.E. Wood, H.R. Müller, G.P. Zank, J.L. Linsky, "Yaş ve Faaliyet Bir İşlev Olarak Güneş Benzeri Yıldızlarda Ölçülen Kütle Kaybı Oranları", Astrophysical Journal Dergisi, 2002, Sayı, 574: 412.

¹⁰ C. Loore, JP. Greve, HJGLM Lamers, "Yıldız Rüzgâr Kütle Kaybı İle Büyük Kütleli Yıldızların Evrimi". Astronomi ve Astrofizik, 1977, Sayı, 61: 251.

¹¹ N. Pizzolato, P. Ventura, F. D. Antona, A. Maggio, G. Micela, S. Sciortino, "Subphotospheric Konveksiyon ve Metal Bolluğu ve Yaş Manyetik Aktivite Bağımlılığı, Modeller ve Testler", Astronomi ve Astrofizik, 2001, Sayı, 373: 597.

olduğu tahmin edilmektedir. Bilinen en büyük yıldızlardan biri de, Güneş'in kütlesinden 100 ile 150 kat daha büyük Eta Carinae'dir.¹²

Bir yıldızın kütlesi, güneş kütlesinin dokuz katından fazla olursa helyum yakmaya başlar ve o yıldız genişleyerek kırmızı süper dev olur. Yıldızın çekirdeğindeki helyum bitince daha ağır öğelerin oksijen, neon, silikon ve kükürtün çekirdek kaynaşması devam eder. Bu öğelerin yakıldığı süreçte de çekirdek küçülür. Yıldızın yaşamının sonuna doğru yıldızın içindeki soğan katmanları gibi kabuklarda çekirdek kaynaşması gerçekleşebilir. Her kabukta farklı bir öge çekirdek kaynaşmasına uğrar. En dışta hidrojen, içeri doğru helyum ve sonra ağır öğeler diye devam eder. Yıldızın merkez bölgeleri çökerken, dışta kalan ve hala nükleer yakıt potansiyeli içeren madde de içe doğru düşecek ve hızla ısınacaktır. Böylece enerji salan nükleer reaksiyonlar, patlamalı olarak meydana gelebilir ve bunlar yıldızın daha dış katmanlarını fırlatmaya ve ışınım gücünü önemli miktarda artırmaya yetebilir. Büyük yıldızların evrimleri hızlıdır. Yıldızın kütlesi büyüdükçe ömrü kısalmır. Çünkü kütlesi ne kadar büyük olursa o kadar ısıya ihtiyaç duyar dolayısıyla da yakıtını erken bitirir. Kırmızı dev ve kırmızı süper dev aşamasının en sonunda yıldız demir üretmeye başlar. Demir öğeciklerinin çekirdeği diğerlerinden daha sıkı bağlı olduğu için erke (enerji) açığa çıkaramadığından erke tüketir. Çok büyük ve yaşlı yıldızların merkezinde büyük ve eylemsiz bir demir çekirdeği toplanır. Parlak süper dev yıldızların evrimlerinin son aşamalarında yıldız bu demiri taşıyamaz hale gelir ve süpernova patlaması gerçekleşir. Süpernova patlaması ile ağır elementler uzaya yayılır. Bu ağır elementler de daha sonra oluşacak olan gezegenlerin ve yıldızların hammaddesi olmuş olur. Süpernova patlamalarının ürettiği elementler dünyamızdaki yaşamın kaynağını oluşturur.¹³

3.2.1. Kütleli Çöküş (Yıldızların Ölümü)

Bir yıldızın sonunu kütleli çöküşü yani ölümü anındaki kütlesi belirler. Büyüklüyü orta boyutlarda olan bir yıldız, evriminin son aşamasında dışındaki katmanları dökülerek gezegene benzeyen bir bulutsuya dönüşür. Eğer yıldızın dış katmandaki gazı döküldükten sonra geriye kalan kütle 1,4 güneş kütlesinden azsa, yaklaşık yerküremiz kadar oluncaya dek küçülür. Bu işlem yaklaşık on binlerce yıl sürer. Daha fazla sıkışmanın oluşması için yeterince büyük olmayan bu yıldızlara sıcak,

¹² M. Humphreys, Roberta, *University Of Minnesota, Büyüklük, Parlaklık ve Astrofizik Esasları*, 13 Ekim 2006, 55455

¹³ Aydın, Cemal ve Arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 195–200.

beyaz ve küçük olduğu için beyaz cüce denir. Beyaz cüceler kırmızı devlerden oluşur. Her ne kadar yıldızlar plazma yuvarları olarak tanımlansalar da beyaz cücenin içindeki elektron yozlaşmış madde artık plazma değildir. Enerji kaynakları olmadığı içinde zamanla soğuyarak kara cücelere dönüşerek gözden kaybolurlar. Beyaz cüceler 1,4 güneş kütlesi büyüklüğünü aşamaz, bileşenleri aynı olan beyaz cüceler birleşebilir bu durumda kütlesi 1,4 güneş kütlesi sınırını aşarsa beyaz cücenin sıcaklığı yükselir, patlamalı çekirdek tepkimeleri başlar ve çok güçlü bir patlama (süpernova) ile yıldız maddesi tümüyle dağılır ve yıldızlararası ortama karışır.¹⁴

Süpernova patlamasından sonra yıldızın geri kalan kısmı bir nötron yıldızı haline gelebilir. Bunu süpernova patlamasından arta kalan yıldızın kütlesi belirler. Özek kütlesi üç güneş kütlesinden küçükse bir nötron yıldızı olur. Nötron yıldızlarının genellikle bu şekilde oluştuğu var sayılmaktadır. Nötron yıldızı tamamıyla nötronlardan oluşmuş bir yıldız olup beyaz cüceden bile çok daha yüksek bir yoğunluğa sahiptir. Beyaz cücelerin çok uzun zaman sonra kara cücelere dönüşümü gerçekleşecektir. Nötron yıldızları ise yoğunluğu çok fazla olduğu için saldırdığı ışınımı karşılayacak enerji kaynağı olmadığından zamanla soğuyacaktır. Bu da yıldızın ölümü demektir.¹⁵

Geride 4 güneş kütlesi kadar kalıntı bırakacak ölçüde büyüklüğe sahip bir yıldızsa onun çökmesi hiç bitmez. Kütle çekimi nihayet ışığı bile salmayacak kadar etkili aşamaya gelince yıldız bir kara delik olur. Bu aşamadan sonra artık kara deliği doğrudan gözleyemeyiz. Kara deliğin içerisinde bilinen bütün fizik yasaları yok olmuştur. Öyle ki var sayalım kara deliğin yaklaşık on beş kilometre yakınında (kara deliğe bu kadar yaklaşmak imkânsız yaklaşık üç bininci kilometrede parçalanırdınız) bir kişi karşıya baktığında ensesini görürdü. Bu yakınlıktan bile kara deliğe baksa hiçbir şey göremezdi çünkü yukarıda da değindiğimiz gibi kara deliği ışık bile terk edemez.¹⁶

3.2.2.Yıldızların Yayılışı

Yıldız kümeleri, yıldızların büyük bir kısmının kütle çekimi ile birbirine bağlı oldukları sisteme denir. Yıldız kümelerinde yıldızlar tek, çift veya birkaç yıldızlı sistemler olabileceği gibi çoklu yıldız sistemleri olarak da bulunabilirler. Kırmızı cücelerin yaklaşık yüzde yetmiş beşi tektir. Yıldızların büyük bir kısmı kırmızı cücedir. O halde saman yolundaki tek yıldızların sayısı diğerlerine göre daha fazladır. Yıldız

¹⁴ J. Liebert, "Beyaz Cüce Yıldız". *Astronomi ve Astrofizik*, 1980, Yıllık yorum, Sayı, 18: 363–368.

¹⁵ Tayler, *Yıldızlar Yapıları ve Evrimleri*, 205.

¹⁶ C.L. Fryer, "Yıldız Çöküşü Kara Delik Oluşumu", *Klasik ve Kuantum Yerçekimi*, 2003, 73–78.

kümelerindeki yıldızların uzaydaki hareketi izlenildiğinde aynı hızla, aynı yönde ve belli bir noktaya doğru hareket ettikleri görülür. Bu özellikleri sayesinde yıldızların herhangi bir kümeye bağlı olup olmadıkları anlaşılır. Yıldızların kütle çekimi ile birbirine bağlılıklarının zayıf oldukları bu sebeple de yıldızların kümelenmelerinin bir merkez etrafında değil de dağınık olduğu yıldız kümelerine açık yıldız kümesi denir. Bunlar yaklaşık yüz ile on bin arasında genç yıldızdan oluşur. Küresel kümeler de ise yaklaşık on bin ile bir milyon arasında yaşlı yıldız vardır. Görüntüleri küre şekline benzediği için küresel yıldız kümesi ismi verilmiştir.¹⁷

Açık bir gecede çıplak gözle bir kaç bin yıldız gözlenebilir ve gökyüzünde Samanyolu olarak bilinen ve özellikle zayıf yıldızların yoğun olduğu bir kuşak görülebilir. Küçük bir teleskopla bakıldığı zaman bile görülebilen yıldızların sayısı hızla artar. Güneş sisteminin bugün Galaksi deney (saman yolu), geniş ve basık bir yıldız sistemine ait olduğu bilinmektedir, Bu sistem muhtemelen yüz milyar yıldız içerir. Evrendeki yıldızlar dağınık şekillerde gökadalarda yer almaktadırlar. Bununla beraber, gökadalardan merkezinde ve küresel kümelerde birbirlerine çok daha yakın olabildikleri gibi, gökadanın dışına taşmış uzak yıldızlarda tespit edilmiştir. Gökadalarda yıldız sayısı yüzlerce milyardır. Evrendeki gökada sayısı ise yüz milyardan fazladır.¹⁸

3.2.3. Yıldızların Uzaklıkları

Yıldızların birbirlerine ve bize olan uzaklıkları çok büyük farklılıklar göstermektedir. Bunu daha iyi anlayabilmek için bir örnekle açıklayıp kıyas yapalım: Herhangi bir harita düşünün bu haritada bir yerin koordinatı enlemi ve boylamı ile gösterilir. Haritada enlem ve boylam uzaklıkları aynı, iki ayrı bölge düşünün doğal olarak bu iki bölgenin bir ucundan diğer ucuna gitmek az çok aynı zaman alır diye düşünülür. Ancak durum böyle değildir. Bahsettiğimiz bölgelerden biri düz diğer bölgede engebeli yani derin uçurumlar vb. varsa o zaman bu iki bölgenin bir ucundan diğer ucuna gitmek düşünüldüğü gibi aynı zamanı almaz. Aksine düz bölgenin bir ucundan diğer ucuna olan uzaklık beş yüz kilo metre iken engebeli bölgede bu uzaklık beş bin kilo metreden fazla olabilir. Bu durum yıldızlarda da aynıdır. Açık bir gecede çıplak gözle gökyüzüne baktığımız zaman yıldızların aynı mesafede olduğunu zannederiz. Bize eşit uzaklıkta olduğunu düşünürüz. Dünyanın neresinden bakarsak

¹⁷ Aydın, Cemal ve Arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 205–207.

¹⁸ Tayler, *Yıldızlar Yapıları ve Evrimleri*, 8–10.

bakalım hep aynı gökyüzünü görürüz. Elazığ'dan baktığımızda gördüğümüz gökyüzüyle uzak doğudan baktığımızda gördüğümüz gökyüzü aynıdır. Bu nedenlerden dolayı yıldızların eşit uzaklıkta olduğunu zannederiz. Gece gökyüzüne teleskopla baktığımızda yıldızların mesafelerini söyleyemeyiz. Gökbilimde en büyük sorun da budur: Yıldızların uzaklıklarını ölçmek. Gökbilimciler çeşitli yöntemler kullanarak bunu yapmaya çalışmaktadırlar ama bu sorun yüz yıllardır aşılamamıştır. Çünkü uzaklık açılarının ölçülmesi çok zordur ve yıllar süren gözlemler gerektirir. Yıldız ne kadar yakınsa uzaklık açısı da o kadar büyüktür. Sorun yıldızların bize yakın olmamasından kaynaklanmaktadır. Böyle olunca da küçük açıların ölçülmesine ölçü hataları karışmaktadır. Bize en yakın yıldız olan Proxima Centauri'nin uzaklık açısını ölçmek bile çok zordur. Uzak yıldızları ölçmek çok daha zordur. Bize en yakın yıldız bile yaklaşık 39,9 trilyon kilometre ya da 4,3 ışık yılı uzaklıktadır. Yani bize en yakın yıldızın ışığının dünyaya ulaşması için 4,3 yıl gerekmektedir. Başka bir şekilde anlatacak olursak saatte otuz bin kilometre hızla giden bir uzay mekiği ile bize en yakın yıldızla ulaşmak yüz elli bin yıl sürecektir.¹⁹

Orion kuşağındaki kırmızı dev yıldız bidlcus ölüm sancıları çeken bir yıldızdır. Bu yıldız güneşten çok daha soğuk ve güneşten on dört kat daha büyük bir yıldızdır. Patladığı zaman gece bütün gökyüzünü aydınlatacak, hatta bunu gündüz bile görebileceğiz. Belki de çoktan patladı. O dünyadan yaklaşık 427 ışık yılı uzakta, buda demek oluyor ki o patladı ama ışığı bizim zamanımıza ulaşmadı.²⁰

Bütün yıldızlar (Güneş hariç) Dünya'dan çok uzak oldukları için, atmosferin etkisiyle gece gökyüzüne baktığımızda göz kırpyormuş gibi görünürler. Havayuvurun (atmosferin) dışından bakıldığında, atmosferin yıldız ışığını dağıtıcı özelliği ortadan kalktığı için yani kırprasma olmadığı için, çok sayıda yıldızın uzaklık açısını ölçebilmek için yörüngeye uydu teleskoplar yerleştirilmiştir. Böylece daha küçük uzaklık açıları ölçülebilmektedir. Ancak bu teleskoplarla bize çok uzak yıldızların uzaklıkları ölçülememektedir. Gökyüzünde gördüğümüz yıldızların çoğu da uzak yıldızlardan oluşmaktadır. Samanyolu'nun çap uzunluğu bir milyon ışık yılıdır. Bunun dışındaki galaksiler milyonlarca, milyarlarca ışık yılı uzaktadır. Bu uzaklıkları ölçebilmek için farklı yöntemler kullanılmaktadır.²¹

¹⁹ J. Holmberg, C. Flynn, "Eşlenen Maddenin Yerel Yoğunluk ve Hipparcos Yoğunluğu", Aylık, Notices Royal Astronomical Society, 2000, Sayı, 313: 209–216.

²⁰ Aydın, Cemal ve arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 203–204

²¹ Tayler, *Yıldızlar Yapıları ve Evrimleri*, 28–29.

3.2.4. Yıldızların Dönmesi

Yıldızların dönme hızları değişiklik göstermektedir. Galaksimiz Samanyolu sallantılı bir şekilde dönmektedir. Bütün yıldızlar, Güneş dâhil Samanyolu merkezinin etrafında çok hızlı bir şekilde dönmektedirler. Güneş Samanyolu merkezinin etrafında yaklaşık 220 km/s hızla dönmektedir. Yıldızların dönme hızları tayf ölçümü ile yaklaşık olarak tahmin edilebilir Yıldızların yörüngeleri birbirlerinden farklıdır. Bir yıldızın Güneş'e göre hareketini, gökte uçan bir uçağın yerde duran bir gözlemciye göre hareketine benzetebiliriz. Uçak, yakından uçuyorsa hızlı geçer. Uçak, uzaktan uçuyorsa yavaş geçer. Yerde duran gözlemciye göre uçuş uzaklığı arttıkça yakındakiyle aynı zamanda aldığı yol anlaşılmayacak kadar azdır. Çünkü kat ettiği açı küçülmüştür.²²

Yüksek yoğunluğa sahip yıldızların dönme hızları da çok fazladır. Örneğin nötron yıldızları yüksek yoğunluğu olan, çapı küçük, güçlü manyetik alana sahip ve kendi çevresinde çok hızlı dönen gök cisimleridir. Yengeç bulutsusunun merkezinde yer alan atarca (nötron yıldızı) saniyede otuz kere döner. Yıldızlar gelişimleri sırasında, yıldız rüzgârı ve mıknaatısal alan yıldızların dönme hızlarını büyük oranda yavaşlatmaktadır. Yıldızın açısız devinirliğinin büyük bir kısmı yıldız rüzgârının sonrasında oluşan kütle kaybıyla dağılır.²³

3.2.5. Yıldızların Parlaklıkları

Gökbiliminde yıldızları incelerken bilinmesi gerekenler arasında yıldızların parlaklıkları ilk sıralarda yer alır. Parlaklık yıldızların birim zamanda yaydıkları ışığın miktarıdır. M.Ö. 2. yy. da Hiparkus açık bir gecede çıplak gözle gökyüzünde gözlemlediği yıldızları parlaklıklarına göre beş guruba ayırdı. Her bir guruba kadir aralıkları ismini verdi. Birinci kadir gurubu en parlak yıldızları, ikinci kadir gurubu birinci kadir gurubuna göre biraz daha az parlak yıldızları diye sınıflandırdı. Yıldızların gökyüzündeki yerlerini ve parlaklıklarını içeren ilk gerçek katalogu hazırladı. Günümüzde bu sınıflandırma devam etmektedir. Ancak teleskoplar sayesinde altı kadirde daha az parlak milyarlarca yıldız var olduğunu görüyoruz. Öyle ki günümüzde büyük teleskoplarla yirmi dokuzuncu kadirde kadar olan yıldızlar ölçülmektedir. Birinci kadir gurubundaki yıldız, bu yirmi dokuzuncu kadirdeki yıldızdan yaklaşık olarak 160 milyar kere daha parlak, gözün görme sınırı olan altıncı kadirde ise 1,6 milyar kez

²² Aydın, Cemal ve arkadaşları, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, 164–165

²³ Villata, Massimo, "*Bir Yıldız, Rüzgâr, Beyaz Cüceler, Dönme Hızları ve Açısız Momentum Kaybı*", Royal Astronomical Society, 1992, Aylık Bildirimler, Sayı, 257: 450–454.

daha parlaktır. Yıldızların yüzeyinde gözlenen ve ortalamadan düşük sıcaklık ile parlaklığa sahip olan bölgelere yıldız lekesi denir. Güneş kadar küçük ve cüce yıldızlar genellikle çok az oranda, küçük yıldız lekesi olan tekerlere sahiptir. Güneşten büyük ve dev yıldızlarda kocaman ve açık yıldız lekeleri bulunmaktadır ve büyük yıldız lekesi olan tekerlere sahiptir.²⁴ Ancak nadiren de olsa kırmızı cüce parlıtlı yıldızlarda da kocaman ve açık yıldız lekeleri görülebilmektedir.²⁵

3.2.6.Burçlar

Burç: Halk arasında, kültürlerde veya astrologlar tarafından Zodyak üzerinde yer alan 12 burç kuşağı takımyıldızının her birine verilen isimdir. Zodyak, güneşin gökyüzünde bir yıl boyunca ve bazı gezegenlerin yolu üzerinde hareket ediyormuş gibi tasarlanan hayali bir kuşaktır. Astronominin araştırdığı konular ve takımyıldızları ile astrolojinin uzaktan yakından herhangi bir ilgisi yoktur. Bunlar insanın dünyaya geldiği zamanı esas alarak bu esnada gökte burçlar kuşağında bulunan cisimlerin insanın kaderi üzerinde etkili olduğunu savunurlar. Astroloji bir bilim dalı değildir. Gökbilimi ise gökyüzünde bulunan yıldızları, takımyıldızlarını kısacası göksel olan bütün cisimleri inceleyen bilim dalıdır. Takımyıldızı, gökyüzünün bölünerek parsellendiği 88 parselden her birine takılan isimdir. Ancak bu terim çoğunlukla, yanlış bir şekilde, görünüş itibari ile birbirleriyle ilgili gözükten yıldız gruplarını tanımlamak için de kullanılır.²⁶

Boğa takımyıldızı ekliptik düzlemin yakınlarında yer alan burçlar kuşağının takımyıldızlarındandır. Ekliptik düzlem diyoruz. Çünkü bu ekliptiklerin oluştuğu gökyüzünde sadece bir dairedir. Örneğin güneş tutulmasının yaşanması için ay bu düzlemden geçmek zorundadır. Ayrıca dünya güneş etrafındaki yörüngesini de bu yoldan takip eder. Ekliptiğin 8 derece aşağısı ve yukarısında yer alan bölgeye burçlar kuşağı adını veriyoruz. Bu kuşağa düşen her takımyıldızına burçlar kuşağı takımyıldızı adı verilmektedir. Belli bir zamanda güneş burçlar kuşağı takımyıldızındadır. Güneş bizim dünyamızla belli bir takımyıldızı arasında yer alır. Yörüngemiz olduğu için güneş gökyüzünde sabitlenmiş burçlar takımyıldızı arasından geçiyormuş gibi görünür. Gece boyunca gökyüzünün diğer tarafı güneş tarafından aydınlatılır.²⁷

²⁴ DRA. Manduca, R.A. Bell, B. Gustafsson, "Geç Tip Dev Model Ortamlar İçin Katsayıların Koyulaşması Ekstremité", *Astronomi ve Astrofizik* 1977, Sayı, 61: 809–813.

²⁵ Chugainov P., "Bazı Kızıl Cüce Yıldız Periyodik Işık Varyasyonlarının Nedenleri". 520 Değişken Yıldız Verileri Bülteni, 1971, Sayı, 120: 1–3.

²⁶ Demirci, Kürşat "Burç", *DİA*, İstanbul, 1992, 6. Cilt, 421–422

²⁷ D.R. Garnett, H.A. Kobulnicky, "Güneş Mahalle Yaş-Metal Bolluğu İlişkisi Uzaklık Bağımlılığı".

Gökbilimciler gökyüzünün tamamını 88 takımyıldızına bölmüştür. Gökyüzünün bölüdüğü alanlardan her biri, bir takımyıldızını oluşturur. Gece gökyüzüne baktığımızda 88 takımyıldızından yaklaşık 40 tanesini görebiliriz. Gökyüzünün tamamını 88 takımyıldızına bölüdüğüne göre tüm yıldızlar, galaksiler ve bütün gök cisimleri, takımyıldızlarından birinin alanı içinde bulunur. 48 takımyıldızının konumu ve ismi 17. yy. başlarında biliniyordu ve değişikliğe tabi tutulmadan günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Diğer 40 takımyıldızının konumu ve isminin büyük bir kısmı 17 ve 18. yy. astronomlarınca konulmuştur. Uluslararası Astronomi Birliği'nin 1945'teki yaptığı çalışma sonrasında, bugünkü 88 takımyıldızının konumu ve ismi üzerinde anlaşmaya varıldı.²⁸

Astrologlar 12 burç takımyıldızının her birini güneşin geçtiği aylara bağlarlar. Yani hazıranda güneş yengeç burcundadır. Ve temmuzda aslan burcuna kayar. Ama burada bir sorun olduğunu görürsünüz. Her takımyıldız farklı büyüklüktedir. Bazıları küçük bazıları büyüktür. Güneşin en küçük burç takımyıldızı olan akrep burcunu geçmesi 7 en büyük burç takımyıldızı başağa geçmesi 44 gün sürer. Bu durumda eşit derecede şekillenmiş 12 takımyıldızıyla yılı 12 eşit parçaya bölemezsiniz. Birçok insan kendi burcuna yani güneş işaretine çok fazla önem verir. Ama aslına bakarsanız dünya sallandığı için bugün gördüğümüz takımyıldız 2000 yıl önce görülen takımyıldızından çok farklıdır. Yani biri size akrep burcunda olduğunuz için rekabetçisiniz diyen birine ben aslında akrep burcunda değilim diyebilirsiniz.²⁹

Burcunuz nedir? Gibi sorular ya da geleceği tahmin etmede ve kişisel özellikleri tanımlamada burçlar kuşağının 12 işareti kültürler için çok önemli bir yere sahiptir. Peki, bu işaretler nerden geliyor? Onlara bu isimleri kim koydu? Tarihsel süreçte yıldızlar bölümünde bunları detaylı bir şekilde inceledik. Kısaca değinecek olursak ilk çağlardan itibaren yıldızlar büyük ilgi görmüş, çeşitli şekillere benzetilerek takımyıldızları oluşturulmuş ve bunlara ya benzetildiği şeklin, ya mitolojik kişilerin, ya da efsanelerdeki hayvanların adları gibi isimler takılmıştır. Bazı durumlarda halen ilk çağlardan gelen orijinal isimleri kullanıyoruz. Yıldızların bazılarını Mezopotamyalılar,

---

Astrophysical Journal Dergisi, 2000, Sayı, 532: 1192–1196.

²⁸ *Thema Larousse Tematik Ansiklopedi*, Milliyet Yay. İstanbul, 1993, 5.Cilt, 95–96

²⁹ Iben, Icko, Jr, "Tek ve İkili Yıldız Evrimi", *Astrophysical Journal Dergisi*, 1991, Ek Serisi, Sayı, 76: 114.

büyük çoğunluğuna Romalılar ve Yunanlılar tarafından, bazılarına da diğer toplumlar tarafından isimler verilmiştir.³⁰

Gökyüzünü kaplayan takımyıldızlarının haricinde 12 burç kuşağı takımyıldızı olduğunu öğrendik. Ama aslında bu sayı 13 tür. Yani 13 burç takımyıldızı kuşağı vardır. Astrolojiyi takip etmeyenler bile astrolojik işaretleri tanır. Ama birçoğumuz 12 burç kuşağı takımyıldızı değil de aslında 13 burç takımyıldızı kuşağı olduğunu bilmeyiz. Yunancada yılan anlamına gelen ophiuchus unuttuğumuz bir işarettir. 55 görünen yıldızla sahiptir ve gökyüzünde en hızlı hareket eden “barnard” yıldızına ev sahipliği yapar. Akrep ve yay burçları arasında yer alan yılan burcu etrafındaki takımyıldızlarının büyümesini önler. Ptolemaios’un sınıflandırdığı orijinal 48 yıldız örneğinden biri olmasına rağmen bazı bilim adamları 12 sayısını devam ettirebilmek için onun bir burç olarak işaretlenmemiş olduğunu düşünür. Bazıları ise yıldız burcunun sallanma nedeniyle burçlar kuşağından itildiğini öne sürer. Ama gerçek bir cevap hala bulunamamıştır.³¹ “Evrende hiçbir takımyıldızına ait olmayan tek yıldız ise güneştir. Bir yıldız olarak güneş, dünya üzerinde yaşam olabilmesi için tam olması gereken konumda, ısıda, kütlede, harekette, parlaklıktadır. Örneğin güneş’in parlaklığı olduğundan birkaç bin kat fazla olsaydı dünyada ne okyanus ne de atmosfer kalacaktı.”³²

3.3. Modern Bilimde Anlatılan Yıldızlar İle Kur’an-ı Kerim’de Anlatılan Yıldızların Karşılaştırılması ve Kur’an’ın Bilime Bakış Tarzı

Bu bölümde yıldızlar ve burçları modern bilime göre inceledik. Gördük ki Kur’an-ı Kerim’de yıldızlar ve burçlar için aktarılan bilgiler -ikinci bölümde ilgili ayetlerin tamamını tahlil ettik- modern bilimin günümüzde ulaştığı verilerle büyük bir paralellik göstermektedir. Hatta Kur’an-ı Kerim’in dikkatimize sunduğu yıldızlar ve burçların akıl sahiplerini hayran bırakacak hakikatlerinin birçoğu günümüz teknolojiyle bile tam olarak tespit edilememiştir. Aslında şu soruya cevap arayalım: “Kuran-ı Kerim, Müslümanlardan bilim ve bilimsel gelişmeler konusunda nasıl bir tavır almalarını bekler? şüphesiz, yaş ve kuru ne varsa içinde olan Kur’an-ı Kerim’in bilimden, bilimsel gelişmelerden bahsetmemesi düşünülemez. ” ...Yerin karanlıklarında

³⁰ Demireci, Kürşat "Burç", *DİA*, 6. Cilt, 421–422

³¹ Kanatas, Vasilis, *Astroloji Zodyak’a 13. İşaretler*, Klaudios Ptolemaios Yayınları, 2011, 3–7.

³² I.J. Sackmann, A.I. Boothroyd, K.E. Kraemer, "Güneşin Bugünü ve Geleceği", *Astrophysical Journal Dergisi*, 1993, Sayı, 418: 457.

da hiçbir tane, hiçbir yaş, hiçbir kuru şey yoktur ki apaçık bir kitapta olmasın."³³ Ancak bu bahsetme, günümüz insanının beklediği gibi somut ve net bir bahis değildir. Bu da çok doğaldır. Çünkü Kur'an-ı Kerim, her şeye kendi kıymeti ölçüsünde değer verir ve ondan ancak o ölçüde bahseder. Mesela Said Nursi'nin risalelerinde işaret ettiği gibi, "Kur'an'da neden uçaktan bahsedilmiyor?" sorusu, uzay denizinde uçan sayısız semavî gezegen ve yıldız nazara alındığında, soruyu soranı utandırır. Elbette Kur'ân öncelikle ve somut olarak yıldızlardan bahsedecek ve eğer lüzum hissediyorsa ve yeri geldiyse uçağa veya uçmaya da işaret edecektir. Onun adilane belagatine de, doğrusu bu yakışır."³⁴

Kur'an-ı Kerim bir bilim kitabı olmadığı için, onda sırf bilimsel bir konuyla sınırlı olan sadece o konuyu anlatan bir bölüm bulamayız. Zaten Kur'an'ın günümüzde bilinen pek çok bilimsel gerçeğin bilinmediği miladi 610 yılında indiği ve indiriliş amacı da dikkate alınır, bunda kesinlikle yadırganacak bir taraf yoktur. Asıl mucizevî olan ise, miladi yedinci yüzyılda indirilmiş olmasına rağmen Kur'an-ı Kerim'in günümüzde ki bilime, keşiflere etkileyici bir şekilde işaret ediyor olmasıdır. Mesela "Allah kime hidayet vermeyi dilerse, onun gönlünü İslâm'a açar. Kimi saptırmayı dilerse, sanki gökyüzünde yükseliyormuşçasına onun göğsünü sıkar ve tıkar. Allah inanmayanlara azap ve sıkıntıyı işte böyle verir."³⁵ Ayetini ele alalım bu ayet, esas olarak, Allah'ın hidayeti ve sapıklığı kendi dilediği kimselere verdiğiinden ve bunu nasıl yaptığından ve sonucun ne olduğundan bahsediyor. Milattan sonra yedinci yy.daki bilgi seviyesiyle bu ayete muhatap olan insanın bu ayetin temel mesajını anlamakta bir sıkıntısının olmayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Ama ayetteki kâfirlerin durumunu anlatan "sanki gökyüzünde yükseliyormuşçasına onun göğsünü sıkar" cümlesini, Milattan sonra yedinci yy.daki bilgi seviyesiyle bu ayete muhatap olan kişinin, o dönemde henüz gökyüzüne doğru yükseldikçe oksijen miktarının azaldığını ve bunun da nefes almayı zorlaştırdığını bu bilimsel bilgi bilinmediği için gereği gibi anlaması mümkün değildi. Bu cümlenin tam olarak anlaşılabilmesi, ancak çeşitli araçlarla yükseklere çıkılması ve orada atmosferi oluşturan gazların oranlarının ölçülmesiyle mümkündür ve bilim ve teknolojinin gelişmesiyle bu bilgilere ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu ve bunun gibi ilmî gerçeklere işaret eden ayetlere, hem Kur'an-ı Kerim'in indirildiği çağdaki insanın hem de günümüz insanının nazarından bakılırsa sayısız hikmetle

³³ En'âm, 6/59

³⁴ Baldık, Ömer, "Bilim Kur'an ve Müslümanlar", Zafer Bilim Araştırma Dergisi, 2007, Sayı, 365: 1-2.

³⁵ En'âm, 6/125

karşılaşılacağı çok açıktır. Günümüzde bazı Müslümanlar Kur'an'ın, bilim kitabı olmadığını söyleyerek, Kur'an'da bahsedilen ilmi noktaları gerektiği gibi önemsemiyorlar. Kanımca bu düşüncenin arkasında tembelliğin yanında, batıdan geride kalmanın etkisi yatıyor. Bu düşüncede olan insanlara şunu hatırlatalım. Kur'an sadece bilimsel bilginin yer aldığı bir bilim kitabı değildir, fakat Kur'an bilime karşı da değildir. Allah tarafından yaratılmış mükemmel bir eser olarak kâinat, batılılardan çok bizim ilgimizi hak ediyor. Yaratılış evrende olduğuna göre, onu çalışmalıyız.³⁶

Bu nedenle üzerimizdeki uyuşukluğu atıp, batılılardan daha fazla çaba ve gayret göstermemiz gerekiyor ki eski günlerimizi yakalayabilelim. Astronomiden matematiğe, kimyadan tıbbaya... Pek çok alanda yeniden liderliği ele geçirelim. Unutmayalım ki bugünkü batı biliminin temelleri atalarımız tarafından atılmıştır.

Günümüz batı medeniyetinde ise ilâhî bağlarından koparılmış bir bilim anlayışı mevcuttur. Yerin çekim kuvvetini, suyun kaldırma gücünü vb. fiziksel kanunları en ince ayrıntısına kadar inceler. Konumuz olan yıldızları, burçları sürekli takip eder, bu iş için daha güçlü teleskoplar geliştirir. Uzaya üsler kurar. Ama yere çekim kuvvetini, suya kaldırma gücünü veren kim? Yıldızları, burçları semaya yerleştiren kim? Diye düşünmez. Bu noktada akli gelişmemiş bebeğe benzer. Çünkü bebeğe de bir noktayı işaret etsen o işaret ettiği noktaya değil parmağına bakar. Tıpkı az önce bahsettiğimiz gibi bütün ilimler, yıldızlar, burçlar kısacası kâinat bizi yaratıcıya götürdüğü, bize yaratıcıyı gösterdiği halde batı akli gelişmemiş bebek gibi parmağın işaret ettiği noktaya değil parmağına bakar.

“Kelam (teoloji), Allah, insan ve kâinat arasındaki ilişkiyi irdeleyen, âlemde olup biten tüm olgu ve olayları Allah ile irtibatlandırıp ilişkilendiren insani bir ilimdir.”³⁷ Dolayısıyla insanların parmağına değil, parmağın işaret ettiği yöne bakmalarını yani Allah'a yönelmelerini sağlamalıyız. Kur'an'ın bilime bakış tarzını insanlara kazandırmalıyız. Dinimizin bize emrettiği bu görev ve sorumluluğu yerine getirmek için üzerimize düşen çaba ve gayreti göstermeliyiz.

Astronomlar, gökyüzünü kolay bir şekilde adresleyebilmek için çeşitli büyüklükte parçalar biçiminde parsellemiş ve bu parselledikleri takımyıldızlarını isimlendirmeye çalışmışlardır. Gökyüzündeki parsellerin her biri bir takımyıldıza karşılık gelecek şekilde parsellenmesi ve bu takımyıldızlarını isimlendirme işlemi 1945

³⁶ Baldık, Ömer, “*Bilim Kur'an ve Müslümanlar*”, Zafer Bilim Araştırma Dergisi, 2007, Sayı, 365: 2–3.

³⁷ Özarıslan, Selim, *Pezdevi'nin Kelami Görüşleri*, DİB Yayınları, Ankara, 2010, 4

yılında tamamlanmıştır. Görüldüğü üzere biz var olan bu takımyıldızlarını parsellemeye ve onlara isim koymada bile ne kadar zorlanıyoruz. Bu takımyıldızlarının yaratılması Allah'ın sonsuz kudretinin delilidir. Aslında bütün bunlar, bu sema, yıldızlar, burçlar bize hepsi aynı şeyi söyler; tabi ki görene göre ne?

SONUÇ

Çalışmamızın öncesinde de ifade ettiğimiz gibi kelam ilminin amacı, insanları batıl inançlardan, yanlış görüşlerden, çarpık düşüncelerden ve bozuk fikirlerden korumaktır. Bu nedenle bu tez çalışmamızda çağımız kelam problemlerinden yıldızlar kısmını inceleyip çözüm bulmaya çalıştık.

İnsanlık tarihinin ilk yıllarından başlayarak, günümüze kadar geçen zaman dilimi içerisinde, insanlar yıldızlara ve burçlara yanlış anlamlar yüklemektedirler. Akli vahiy ile nurlanmamış olanlar, gökyüzünü araştıran ve inceleyen astronomi ilmiyle, hiçbir ilmi izahı olmayan astrolojiyi birbirine karıştırmaktadırlar. Maalesef günümüzde insanların astrolojiye karşı bu yanlış tutumları onları bir nevi tarihin karanlık dönemlerindeki düşünce kalıplarına geri götürmektedir. Astroloji alanında birçok eser yazılmış hatta İslami çizgide olduğu bilinen bazı yazarlar bile bu yanlış görüşleri benimsemişlerdir. Bunlar, yanlış burç inanışlarını biraz yumuşatarak eserlerinde işlemişlerdir. Buda insanları bu yanlış görüşleri benimsemeye sevk etmekte etkili olmuştur. Meseleye Kur'an'ın perspektifinden ve Peygamberimizin hadislerinden baktığımızda astrolojinin dinimizde yeri olmadığını gördük. Hatta İslam, Kur'an'ıyla, hadisiyle, ulemasıyla falcılık, kehanet, yıldızlara ve burçlara farklı anlamlar yükleyerek gayptan haber vermeye yönelik her çeşit meşguliyeti temelden reddedip, bunları derecelerine göre küfürden bir şube kabul etmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de yıldızlar ve burçlar için aktarılan bilgiler modern bilimin günümüzde ulaştığı verilerle büyük bir paralellik göstermektedir. Hatta Kur'an-ı Kerim'in dikkatimize sunduğu yıldızlar ve burçların akıl sahiplerini hayran bırakacak hakikatlerinin birçoğu günümüz teknolojisiyle bile tam olarak tespit edilememiştir. Yıldızların yerlerini ölçmek çok zordur. Bunu bize en yakın yıldızların yerlerini ölçmekte de görebiliriz. Bu en yakın yıldızların yerlerini tespit etmekte dahi net sonuçlara ulaşamamıştır. Uzak yıldızlarda ise bu ölçümü yapmak çok daha zordur. Dünyanın neresinden bakarsak bakalım hep aynı gökyüzünü görürüz. Aslında bu gördüğümüz gökyüzündeki yıldızların uzaklıkları çok farklıdır. Bize en yakın yıldız yaklaşık 39,9 trilyon kilometre ya da 4,3 ışık yılı uzaklıktadır. Yani bize en yakın yıldızın ışığının dünyaya ulaşması için 4,3 yıl gerekmektedir, şu anda bu en yakın yıldızdan aldığımız ışık, 4,3 yıl önceki ışıktır. Başka bir şekilde anlatacak olursak saatte otuz bin kilometre hızla giden bir uzay mekiği ile bize en yakın yıldızla ulaşmak yüz elli

bin yıl sürecektir. Bu bize en yakın yıldız da durum böyle iken, birde milyonlarca, milyarlarca ışık yılı uzaklığındaki yıldızları siz düşünün. O zaman “Yıldızların yerlerine yemin ederim ki, eğer bilerseniz gerçekten bu, büyük bir yemindir.” (Vâkı’a 56/75–76) ayeti Allah'ın büyüklüğünü idrakten ne kadar uzak olduğumuzun çarpıcı bir ifadesidir.

Günümüz insanı bazı kişiler ve gruplar tarafından bir çıkmaza doğru sürüklenmeye çalışılmaktadır, bunu önlemek için Kur’an-ı Kerim’e doğru bir bakış açısı ile bakmak, onu; görmek, incelemek, araştırmak, anlamak, anlatmak ve yaşamak gerekmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- Aksoy**, Sevinç, *Burçlar Kitabı*, Omega Yayınları, İstanbul, 2003.
- Arıkdal**, Ergün, *Metapsişik Terimler Sözlüğü*, Ruh ve Madde yayınları, İstanbul, 1996.
- Arslan**, Ali, *Büyük Kur'an Tefsiri*, Arslan Yayınları, İstanbul, 2008.
- Asımgil**, Sevim, *Burçlar*, Lacivert yay., İstanbul, 2010.
- Asımgil**, Sevim *Burçlar Nedir?*, Timas yay., İstanbul, 2010.
- Aydın** Cemal, Ethem Derman, Halil Kırbıyık, Osman Demircan, Zeki Aslan, *Astronomi ve Uzay Bilimleri*, Kriter Yayınları, İstanbul, 2012.
- Baldık**, Ömer, "Bilim Kur'an ve Müslümanlar", Zafer Bilim Araştırma Dergisi, 2007, Sayı: 365.
- Bayraktar** Mehmet, *İslam Düşünce Tarihi*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2005.
- Bayraklı**, Bayraktar *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, Bayraklı Yayınları, İstanbul, 2009.
- Buhari**, Muhammed b. İsmail, *Sahih-i Buhari*, Çağrı Yay., İst. 1413/1992.
- B.E. Wood**, H.R. Müller, G.P. Zank, J.L. Linsky, "Yaş ve Faaliyet Bir İşlev Olarak Güneş Benzeri Yıldızlarda Ölçülen Kütle Kaybı Oranları". *Astrophysical Journal Dergisi*, 2002, Sayı, 574.
- Câhız**, Ebu Osman b. Bahr, *Kitâbü'l-Hayevân*, Kahire, 1965.
- Cezâiri**, Ebu Bekir Cabir, *En Kolay Tefsir*, Çev.: Salih Uçan, Ziya Eryılmaz, Ali Keleş, Ahmet Özdemir, Vahdettin İnce, Ahmet Varol, Mektup Yayınları, 2001.
- Chugainov P.**, "Bazı Kızıl Cüce Yıldız Periyodik Işık Varyasyonlarının Nedenleri". 520 Değişken Yıldız Verileri Bülteni, 1971, Sayı, 120.
- C. L. Fryer**, "Yıldız Çöküşü Kara Delik Oluşumu". *Klasik ve Kuantum Yerçekimi*, 2003.
- C. Loore**, JP. Greve, HJGLM Lamers, "Yıldız Rüzgâr Kütle Kaybı İle Büyük Kütleli Yıldızların Evrimi". *Astronomi ve Astrofizik*, 1977, Sayı, 61.
- Çağrı**, Mustafa, "İslâm'dan Önce Araplarda Din", *DİA*, İstanbul, 1991, 3.Cilt.
- Demirci**, Kürşat "Burç", *DİA*, İstanbul, 1992, 6. Cilt.
- Derveze**, İzzet, *Et-Tefsiru'l-Hadis*, Ekin Yayınları, İstanbul, 2008.
- D.R. Garnett**, H.A. Kobulnicky, "Güneş Mahalle Yaş-Metal Bolluğu İlişkisi Uzaklık Bağımlılığı", *Astrophysical Journal Dergisi*, 2000, Sayı, 532

- DRA. Manduca**, R.A. Bell, B. Gustafsson, "*Geç Tip Dev Model Ortamlar İçin Katsayıların Koyulaşması Ekstremité*", *Astronomi ve Astrofizik* 1977, Sayı, 61.
- el-Hüseyini**, Seyyid Süleyman, *Astronomi ve Burçlar Yıldızname-i Hüseyini*, trc., H. Mustafa Varlı, Esmâ Yayınları, İstanbul, 1997.
- Eren**, Hasan ve Arkadaşları, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1998.
- Fehd**, Tefvik, "İlm-i Ahkâm-ı Nücüm", *DİA*, İstanbul, 2000, 22. Cilt.
- Foucaoult** Michel, *Kelimeler ve Şeyler*, Çev., Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitapevi, İstanbul, 2001.
- Gazzali**, Ebu Hamid Muhammed, *İhya-u Ulumid-Din*, İstanbul, 1986.
- Genel Kültür Ansiklopedisi**, *AnaBritannica*, Ana Yay. İstanbul, 2004.
- Gündüz Şinasi**, *Sabiiler Son Gnostikler*, Vadi Yay. Ankara, 1995.
- Gündüz**, Şinasi, "Sabiilik", *DİA*, İstanbul, 2008, 35. cilt,
- Harputi**, Abdüllatif, *Tenkihu'l Kelâm Fi Akâid-i Ehli'l İslam*, Çev: İbrahim Özdemir, Fikret Karaman, T.D.V Yay., Elazığ, 2000,
- Iben**, Icko, Jr. "*Tek ve İkili Yıldız Evrimi*", *Astrophysical Journal Dergisi*, 1991, Ek Serisi, Sayı, 76.
- I.J. Sackmann**, A.I. Boothroyd, K.E. Kraemer, "*Güneşin Bugünü ve Geleceği*", *Astrophysical Journal Dergisi*, 1993, Sayı, 418.
- İbnül-Esir**, *el-Kâmil Fit-Tarih*, Çev.Ahmet Ağırakça, Beşir Eryarsoy, Yunus Apaydın, Zülfikar Tüccar, Hikmet Nşr., İstanbul, 2008.
- İbn Haldun**, *Mukaddime II*, trc Süleyman Uludağ, İstanbul, 1983.
- İbn Kesir**, *Tefsirul-Kur'ânîl-Azim*, İstanbul, 1984.
- İmam Kurtubi**, *Camiu li-Ahkami'l-Kur'an*, Buruc Yayınları, İstanbul, 2001.
- J. Bally**, J. Morse, B. Reipurth, "*Yıldız Doğum: Herbig-Haro Jets, Artma ve Proto-Gezegensel Diskler*", 1996.
- JG. Mengel**, P. Demarque, AV. Sweigart, PG. Gross, "*Sıfır Yaş Anakol Yıldızların Evrimi*", *Astrophysical Journal Dergisi*, 1979, Ek Serisi, Sayı, 40.
- J. Holmberg**, C. Flynn, "*Eşlenen Maddenin Yerel Yoğunluk ve Hipparcos Yoğunluğu*". Aylık, *Notices Royal Astronomical Society*, 2000, Sayı, 313.
- J. Liebert**, "*Beyaz Cüce Yıldız*". *Astronomi ve Astrofizik*, 1980, Yıllık yorum, Sayı, 18.
- Kanatas**, Vasilis, *Astroloji Zodyak'a 13. İşaretler*, Klaudios Ptolemaios Yayınları, 2011

- Karaman**, Hayrettin, Mustafa Çağrı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, *Kur'an Yolu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007.
- Karl Marx**, Friedrich Engels, *Felsefe İncelemeleri*, Çev: Sevim Belli, Sol yayınları, İstanbul 1997.
- Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, D.İ.B.Y. Ankara, 2006.
- Kutub**, Seyyid, *Fi zilali'l-Kur'an*, Dünya Yayınları, 2010.
- Kütüb-i Sitte**, *Hadis Külliyyatı Tercüme ve Şerhi*, Çeviren: Prof. Dr. İbrahim Canan, Akçağ Yayınları, Ankara, 2012.
- Küçük**, Ali, *Besairu'l Kur'an*, Adım yayınları, Konya 2006.
- Makdisi**, Mutahhar b. Tahir, *Kitabü'l-Be'd ve't Tarih*, Bağdat, Mektebetü'l-Müsenna, trs.
- M. Humphreys**, Roberta, *University Of Minnesota, Büyüklük, Parlaklık ve Astrofizik Esasları*, 13 Ekim, 2006, 55455.
- Mevdudi**, *Tefhimu'l-Kur'an*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009.
- Müslim**, Ebi Hüseyin Müslim b. El Haccac, *Sahih-i Müslim*, Çağrı Yay., İst. 1413/1992.
- N. Pizzolato**, P. Ventura, F. D. Antona, A. Maggio, G. Micela, S. Sciortino, "Subphotospheric Konveksiyon ve Metal Bolluğu ve Yaş Manyetik Aktivite Bağımlılığı, Modeller ve Testler", *Astronomi ve Astrofizik*, 2001, Sayı, 373.
- Özarlan**, Selim, *Çağımız İnanç Problemleri*, Hilal Matbaacılık, Elazığ, 2009.
- Özarlan**, Selim, *İslam'da Ölüm ve Diriliş Öğretisi*, İnci Ofset, Konya, 2001.
- Özarlan**, Selim, *Günah Musibet İlişkisi Üzerine*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Özarlan**, Selim, *Günümüz İnanç Problemleri*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Özarlan**, Selim, *Pezdevi'nin Kelami Görüşleri*, DİB Yayınları, Ankara, 2010.
- P. R. Woodward**, "Yıldız Oluşum Teorik Modeller", *Astronomi ve Astrofizik*, 1978, Yıllık yorum, Sayı, 16.
- Razi**, Fahreddin, *Tefsir-i Kebir, (Mefatihü'l-Ğayb)* Huzur Yayınları, Lütfullah Cebeci, Sadık Doğru, Sadık Kılıç, Suat Yıldırım, 1995.
- Sabuni**, Muhammed Ali, *Safvetu't-Tefasir*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2010.
- Salt**, Alparslan; *Semboller*, RM Yayınları; İstanbul, 2006.
- Schimmel**, ann marie; *Tanrı'nın Yeryüzündeki İşaretleri*, Kabalcı Yayınları; İstanbul, 2004.
- Semerkandi**, Ebulleys , *Tefsir-ul Kur'an*, Özgü Yayınları, İstanbul, 2008.

- Seyyid Kutup**, *Fi Zilalil-Kur'ân*, Terc. Kurul, İstanbul 1972.
- Şehristani**, Muhammed Abdülkerim, Çev: Mustafa Öz, *İslam Mezhepleri*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005.
- Taberi**, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Taberi Tefsiri*, Çeviren, Hasan Karakaya, Hisar Yayınevi, Ankara, 2005.
- Taberî**, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarih el-ümem ve'l-mülük*, I, Mısır, 1326.
- Taslaman Caner**, *Big Bang ve Tanrı*, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2006
- Taslaman Caner**, *Modern Bilim Felsefe ve Tanrı*, İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2008.
- Taşköprizâde**, *Miftâhu's-sa'ade I*, nşr., Âbdul vehhâb Ebün-Nûr, Kâmil Bekri, Kahire, 1968.
- Tayler**, R.j çev: Prof. Dr. Cemal AYDIN çev: Prof. Dr. Zeki ASLAN, *Yıldızlar Yapıları ve Evrimleri*, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi yay., Ankara, 2004.
- Thema Larousse**, *Tematik Ansiklopedi*, Milliyet Yay. İstanbul, 1993, 5.Cilt.
- Toptaş**, Mahmut, *Kur'an-ı Kerim Şifa Tefsiri*, Cantaş Yayınları, İstanbul, 1995.
- Villata**, Massimo, "Bir Yıldız, Rüzgâr, Beyaz Cüceler, Dönme Hızları ve Açısız Momentum Kaybı", Royal Astronomical Society, 1992, Aylık Bildirimler, Sayı, 257.
- www.dunyadinleri.com/sabailik.html**.
- Yazır**, Elmalılı Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'ân Dili*, Azim Dağıtım, İstanbul, 1992.
- Yıldırım**, Celal, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, Anadolu Yayınları, İstanbul, 1986.
- Zuhayli**, Vehbe, *et-Tefsirü'l-Münir*, Risale Yayınları, İstanbul, 2008.

ÖZGEÇMİŞ

Sami ÇALIŞKAN

1975 Yılında Elazığ'da doğdum. İlkokulu İstiklal ilkokulunda tamamladım. Orta ve liseyi İmam Hatip Lisesinde okudum. Elazığ Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 2002 yılında mezun oldum. Bir yıl İstanbul'un Eyüp ilçesinde, Hacı İslam Ülker Hacı Şakire Ülker İlköğretim okulunda görev yaptım. 2004 yılında, Şanlıurfa 20. zırhlı tugayında kısa dönem olarak askerliğimi tamamladım. 2005 yılında Tekirdağ'ın Çorlu İlçesinde, Ticaret Borsası Anadolu Lisesinde iki yıl görev yaptıktan sonra Elazığ'a tayin oldum ve altı yıldır burada görev yapıyorum. Elazığ'da Yünlüce ve İstiklal Ortaokulunda görev yaptım. Halen Hıdır Sever Anadolu Lisesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak görevime devam etmekteyim. Evli ve üç çocuk babasıyım.